

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

2008 KÜRESEL KRİZİ VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE ETKİLERİ

**Engin ÇENBERCİ
1140220526**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Prof.Dr.Bekir GÖVDERE**

ISPARTA - 2017

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Engin ÇENBERCİ	
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler	
Tez Başlığı	2008 Küresel Krizi ve Avrupa Birliği'ne Etkileri	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)		
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında Jürimiz 03/03/2017 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için;</p> <p style="text-align: center;">☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.</p>		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof.Dr. Bekir GÖVDERE/SDÜ	
Jüri Üyesi	Prof.Dr. Levent KÖSEKAHYAOĞLU/SDÜ	
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Serdar ÖZTÜRK/ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Yrd.Doç.Dr. Selim KANAT/SDÜ	
Jüri Üyesi	Yrd.Doç.Dr. Utku ONGUN/Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

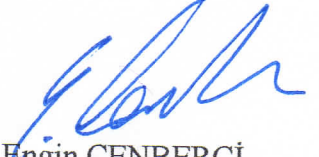
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 39-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç altı ay içinde gerekçini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “**2008 Küresel Krizi ve Avrupa Birliği'ne Etkileri**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Engin ÇENBERCİ

03 / 03 / 2017

(ÇENBERCİ, Engin, 2008 *Küresel Krizi Ve Avrupa Birliği'ne Etkileri*, Doktora Tezi, Isparta, 2017)

ÖZET

Bu çalışmada, 2008 yılında ABD’de konut kredisi sektöründe verilen kredilerin geri ödenmesinde yaşanan sorunların tetiklemesiyle başlayan ve daha sonrasında Avrupa Birliği ülkelerini etkisi altına alan küresel ekonomik krizin Avrupa Birliği’nin geleceğine olan etkileri incelenmiştir. Çalışmanın uygulama bölümünde, krizin yaşandığı yıllarda ortak para birimini kullanan on beş Avrupa Birliği üye ülkesinin makroekonomik verilerine küresel krizin etkileri panel veri analizi yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda 2008 yılında meydana gelen küresel krizin ele alınan on beş ülkenin büyümesini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular, Avrupa Birliği’nin güncel siyasi sorunları ile Kuzey Afrika ve Ortadoğu kaynaklı göç krizi ile beraber incelenerek Avrupa Birliği’nin siyasi ve ekonomik geleceğine ilişkin tahminler yapılmıştır. Sonuç olarak, Çok Vitesli Avrupa fikrinin gün geçtikçe genişleyen Avrupa Birliği’nin siyasi ve ekonomik geleceği için başarılı bir yöntem olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Küresel Ekonomik Kriz, Avrupa Birliği, Euro, Göç Krizi, Panel Veri Analizi.

(ÇENBERCİ, Engin, *The Effects Of 2008 Global Crisis On The European Union*, Ph.D. Thesis, Isparta, 2017)

ABSTRACT

In this study the impact of the global economic crisis on the future of the European Union, which began in 2008 with the triggering of problems in the repayment of loans granted in the housing loan sector in the United States and subsequently affected the European Union countries, was examined. In the practice part of the study, the effects of the global crisis on the macroeconomic data of fifteen European Union member states using the common currency in the years of the crisis were explored using panel data analysis. As a result of the analysis, it was revealed that the global crisis that took place in 2008 affected the growth of the fifteen countries that were discussed in the negative direction. The findings of the analysis were analyzed together with the current political problems of the European Union and the crisis of migration arised from North Africa and the Middle East and the estimations about the political and economic future of the European Union were made. As a result, the multi-speed European idea was considered to be a successful method for the ever-widening European Union's political and economic future.

Keywords

Global Economic Crisis, European Union, Euro, Migration Crisis, Panel Data Analysis.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	I
YEMİN METNİ SAYFASI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VIII
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SİYASİ VE EKONOMİK YAPISI

1.TARİHSEL SÜREÇTE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GELİŞİMİ	4
1.1. Schuman Deklerasyonu, Paris Antlaşması ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu	4
1.2.Avrupa Savunma Topluluğu	6
1.3.Avrupa Ekonomik Topluluğu (Roma Antlaşması).....	6
1.4.Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu	7
1.5. Brüksel Anlaşması	8
1.6.Tek Avrupa Senedi	8
1.7.Maastricht (Avrupa Birliği) Anlaşması	8
1.8.Kopenhag Kriterleri	9
1.9.Amsterdam Anlaşması.....	10
1.10.Nice Anlaşması	11
1.11.Avrupa Birliği Anayasa Taslağı	12
1.12.Lizbon Anlaşması	14
2.ASLİ KURUMLAR VE İŞLEVLERİ	16
2.1.Avrupa Parlamentosu.....	16
2.2.Avrupa Konseyi / Avrupa Birliği Zirvesi	19
2.3.Konsey / Bakanlar Konseyi	20
2.4.Avrupa Komisyonu.....	23
2.5.Avrupa Birliği Adalet Divanı	24
2.6.Avrupa Merkez Bankası	24
2.6.1.Tek Parasal Otorite	25
2.6.2.Tek Para	25
2.6.3.Tek Para Politikası	26
2.6.4.Tek Döviz Kuru Politikası	26
2.6.5.Avrupa Merkez Bankası'nın Yönetimi	26
2.7.Sayıştay.....	27
3.AVRUPA BİRLİĞİ'NİN EKONOMİK YAPISI	28
3.1.Maastricht Kriterleri	28

3.2. Ekonomik ve Parasal Birlik	29
3.3. Avrupa Merkez Bankası Para Politikaları	33
3.3.1. Avrupa Merkez Bankası Para Politikası Stratejisi ve İlkeleri.....	33
3.3.2. Avrupa Merkez Bankası Para Politikası Araçları	34
3.3.2.1. Açık piyasa işlemleri.....	34
3.3.2.2. Devamlı kolaylıklar.....	35
3.3.2.3. Zorunlu karşılık oranları.....	35
4. AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK GÖÇ AKINI	35
4.1. Arap Baharı Sonrasında Suriye	35
4.2. Suriye Halkının Ülkesini Terk Etmesi (Göç Krizinin Başlangıcı)	36
4.3. Mülteci ve Göçmen Kavramı.....	38
4.4. Avrupa Birliği'nin Göç Krizine Bakış Açısı	43
4.5. Birleşik Krallık'ın Brexit Kararına Göç Krizinin Etkileri.....	48
4.6. Avrupa Birliği'nin Geleceğine Etkisi	52

İKİNCİ BÖLÜM

2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE YANSIMASI

1. EKONOMİK KRİZİN TANIMLAMASI.....	54
2. EKONOMİK KRİZİ YARATAN FAKTÖRLER	54
2.1. Faiz Oranlarındaki Artışlar	55
2.2. Varlık Fiyatlarındaki Düşüşler	55
2.3. Ödeme Gücünün Kaybedilmesi.....	55
2.4. Likidite Krizi	55
2.5. Belirsizlikteki Artış.....	56
2.6. Banka Panikleri.....	56
2.7. Fiyat Düzeyindeki Beklenmeyen Gerilemeler.....	57
3. EKONOMİK KRİZLERİN ETKİLERİ	57
4. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	57
5. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN NEDENLERİ	59
5.1. Mortgage Kredilerinin Yapısındaki Bozulma	59
5.2. Faiz Yapısının Uyumsuzlaşması.....	59
5.3. Konut Fiyatlarındaki Suni Artışlar	60
5.4. Menkul Kıymetlerin Fonlanmasında Yaşanan Daralma.....	61
5.5. Kredi Türev Piyasalarının Genişlemesi	61
6. AVRUPA BİRLİĞİ KAMU BORÇ KRİZİ VE YUNANİSTAN BORÇ KRİZİ .	62
6.1. Borç Krizi	62
6.2. Yunan Borç Krizinin Euro Krizine Dönüşme Nedenleri.....	64
6.2.1. Ekonomi Politikaları Arasındaki Uyumsuzluk	64
6.2.2. Maastricht Kriterlerine Uyulmaması	65
6.2.3. Borç Krizinin Önceden Tahmin Edilememesi.....	65
6.2.4. Makroekonomik Dengesizliklerin İhmal Edilmesi.....	66
7. EKONOMİK KRİZ YAŞAYAN DİĞER AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ	67
7.1. İrlanda	67

7.2.İspanya	69
7.3.İtalya	70
7.4.Portekiz	72
8.AB KURUMLARI TARAFINDAN 2008 KÜRESEL KRİZİNE KARŞI ALINAN TEDBİRLER.....	74
8.1.Ödemeler Dengesi Fonu	74
8.2.Kredi Havuzu	75
8.3.Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması.....	75
8.4.Avrupa Finansal İstikrar Fonu	76
8.5.Avrupa İstikrar Mekanizması	77
8.6.Rekabet Paketi	81
8.6.1.Rekabet Paketi'nin İçeriği	81
8.6.2.Rekabet Paketi'ne Yönelik Eleştiriler.....	82
8.7.Euro Rekabet Paketi	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2008 KÜRESEL KRİZİNİN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

1.EKONOMİK GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ.....	85
1.1.Panel Veri Analizi ile Küresel Krizin 2005-2014 Yılları Arasında Avrupa Birliği'nin Makroekonomik Verilerine Olan Etkisinin Araştırılması	85
1.1.1.Ekonometrik Analizin Amacı ve Kısıtları	85
1.1.2.Veriler	85
1.1.3.Literatür Taraması.....	87
1.1.4.Panel Veri Analizi ve Bulgular	92
1.1.5.Genel Değerlendirme	102
1.2.Avrupa Birliği Ekonomisinin Gelecekteki Konumu	102
1.3.Euro'nun Geleceği	104
2.SİYASİ GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ	105
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA	113
ÖZGEÇMİŞ.....	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ADF	: Genişletilmiş Dickey-Fuller Testi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ALDE	: Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı
AMBS	: Avrupa Merkez Bankaları Sistemi
AP	: Avrupa Parlamentosu
AT	: Avrupa Topluluğu
BBC	: British Broadcasting Corporation
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BO	: Reel GSYİH Büyüme Oranları
CAF	: Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranı
COREPER	: Daimi Temsilciler Komitesi
DF	: Dickey-Fuller Testi
ECR	: Avrupa Reformistler ve Muhafazakarlar Grubu
EFA	: Avrupa Özgür İttifakı
EFD	: Özgürlük ve Demokrasinin Avrupası
ENF	: Tüketici Fiyatları Bir Önceki Döneme Göre Artış Azalış Oranları
EPP	: Avrupa Halk Partisi
EURODAC	: Avrupa Parmak İzi Veri Tabanı
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
FED	: ABD Merkez Bankası
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GUE	: Avrupa Birleşik Solu
HICP	: Harmonize Edilmiş Tüketici Fiyat Endeksi
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IO	: İşsizlik Oranları
KBD	: Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı
LM	: Lagrange Çarpan Testi

LR	: Olasılık Oranı
MHB	: Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranı
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
NGL	: Nordik Yeşil Sol
ODGP	: Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
S&D	: Sosyalistler ve Demokratlar
TUİÇ	: Türkiye Uluslararası İlişkiler Çalışmaları
UN	: Birleşmiş Milletler
UNDESA	: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Vd.	: Ve Diğerleri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Avrupa Parlamentosu'nda Üye Ülkelerin Koltuk Sayıları	17
Tablo 2. AB Üyesi Euro Kullanan Ülkelerin Döviz Kuru Dönüşüm Oranları	32
Tablo 3. AB Üyesi Euro Kullanan Ülkeler	32
Tablo 4. AB Üyesi Olup Euro Kullanmayan Ülkeler	33
Tablo 5. AB Üyesi Olmayıp Euro Kullanan Ülkeler	33
Tablo 6. Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayıları.....	37
Tablo 7. Kayıtlı Suriyeli Mültecilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	38
Tablo 8. 2000 ve 2015 yıllarında Uluslararası Göçmenlerin Kıtalaraya Göre Dağılımı	44
Tablo 9. 2000 ve 2015 yıllarında Uluslararası Göçmenlerin Kaynaklarına Göre Kıta Bazında Dağılımı	44
Tablo 10.Çeşitli Ülkelerde 2008-2009 Yıllarında Bazı Finansal Kuruluş İflasları	58
Tablo 11. Bazı Euro Kullanıcısı Ülkelerinin 2000-2008 Yılları Arası Maastricht Kriterlerini İhlal Sayısı	65
Tablo 12. Cari Açık\Fazla'nın GSYİH'ye Oranları (%).....	67
Tablo 13. İrlanda'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri	69
Tablo 14. İspanya'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri	70
Tablo 15. İtalya'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri.....	72
Tablo 16. Portekiz'in 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri	73
Tablo 17.Kredi Havuzuna Katılan Ortak Para Birimine Üye Ülkeler ve Payları	75
Tablo 18. Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun Gerçekleştirdiği Borç Verme Hizmetleri	77
Tablo 19. Avrupa İstikrar Mekanizması Katılım Oranları.....	79
Tablo 20. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından İspanya'ya Yapılan Finansal Ödemeler	79
Tablo 21. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından GKRY'ye Yapılan Finansal Ödemeler	80
Tablo 22. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından Yunanistan'a Yapılan Finansal Ödemeler	80
Tablo 23. Rekabet Paktı İçeriği.....	82
Tablo 24. Panel Birim Kök Testi Sonuçları.....	94
Tablo 25. Pedroni Eş Bütünleşme Testi Sonuçları	95
Tablo 26. Kao Eş Bütünleşme Testi Sonuçları	96
Tablo 27. Johansen Fisher Eş Bütünleşme Testi Sonuçları	96
Tablo 28. Breusch-Pagan Çarpanları (LM) Test Sonuçları	97
Tablo 29. Değişen Varyans LR ve Wooldridge Tipi Otokorelasyon Testleri.....	98
Tablo 30. İki Yönlü Sabit Etkiler Tahmin Modeli Sonuçları.....	98
Tablo 31. Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi Sonuçları	99
Tablo 32. Euro15 Ülkeleri 2005-2014 Arası Dışa Açıklık Oranları	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. AB Kurumları ve Görevleri	20
Şekil 2. 2000 ve 2015 yıllarında En Fazla Göçmene Ev Sahipliği Yapan Ülkeler.....	45
Şekil 3. Ocak-Aralık 2015 Tarihleri Arasında Deniz Yoluyla Yunanistan, İtalya ve İspanya'ya Gelen Mültecilerin Milliyetlerine Göre Sayı ve Dağılımı.....	46
Şekil 4. Türkiye-Almanya Arası Göç Rotaları.....	47
Şekil 5. Ocak-Aralık 2015 Tarihleri Arasında İngiltere'de Yaşayan AB Vatandaşları(Kişi Sayısı x 1000)	50
Şekil 6. Birleşik Krallık'da Yapılan Referandum Öncesi AB'den Ayrılmayı İsteyenlerin Kullandığı Bir Afiş.....	51
Şekil 7. 2005-2015 Yılları Arasında Gerçekleşen ABD Faiz Oranları.....	60
Şekil 8. 2000-2014 Yılları Arası ABD Konut Fiyatlarındaki Yıllık Değişim Oranı	61
Şekil 9. Euro15 Ülkeleri 2006-2014 Yılları Arası 3 Aylık Uzun Vadeli Faiz Oranları	63
Şekil 10. Euro15 Ülkeleri Reel GSYİH Büyüme Oranları	66
Şekil 11. 1990-2010 Yılları Arası İrlanda Konut Fiyat İndeksi.....	68
Şekil 12. 1990-2010 Yılları Arası İspanya Konut Fiyat İndeksi.....	69
Şekil 13. 1999-2014 İtalya Reel GSYİH Büyüme Oranı	71
Şekil 14. 1999-2014 Portekiz Reel GSYİH Büyüme Oranı.....	73
Şekil 15. Değişkenlerin 2005-2014 Yılları Arası Seyri	86
Şekil 16. Değişkenler Arası Nedensellik Yönleri	100

ÖNSÖZ

Doktora öğrenimi görmeye hak kazandıktan sonra kapısını çaldığım ilk gün beni danışmanlığına kabul eden, o zamandan beri her konuda yol gösteren, bilgisi ile örnek olan ve her aradığımda beni cevapsız bırakmayan sayın hocam Prof.Dr. Bekir GÖVDERE'ye, tez izleme komitemde yer alan ve hiç bir zaman desteklerini esirgemeyen sayın hocalarım Prof.Dr. Timuçin KODAMAN ve Prof.Dr. Levent KÖSEKAHYAOĞLU'na en derin saygılarımla teşekkürlerimi sunarım.

2011 senesinde yeni tanıştığımızda çalışma azmiyle beni doktora eğitimi yapmaya teşvik eden mesai arkadaşım sayın Dr.Sadık UÇGUN'a, tüm hayatım boyunca benim iyi eğitilmiş dürüst bir insan olmam için çalışan aileme, doktora eğitimi yapmamı teşvik eden ve eğitimim süresince benim yapmam gereken bir çok sorumluluğu üstlenen sevgili eşim Dr.Selin ÇENBERCİ ve kendisiyle oynamam gereken zamanlarda ders çalışmamı anlayışla karşılayarak sabır gösteren canım kızım İpek ÇENBERCİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) başlayan ve daha sonra süratle Avrupa kıtasına yayılan küresel ekonomik krizin ortaya çıkışından üzerinden geçen yaklaşık dokuz yıla rağmen etkileri özellikle Avrupa kıtasında hala hissedilmektedir. Krizin başlamasıyla beraber ortaya çıkan olumsuz etkiler ABD'de genellikle finans kuruluşları üzerinde hissedilmiş, ancak krizin Avrupa kıtasına yayılmasıyla beraber krizin seyri mortgage krizinden kamu borç krizine dönüşerek Avrupa kıtasında yer alan ülkeleri etkileyen bir kamu borç krizi haline gelmiştir.

Küresel ekonomik krizden, Avrupa kıtasında yer alan ekonomileri güçlü ülkeler düşük seviyede etkilenmiş ancak ekonomik yönden güçsüz ülkeler krizin etkilerini daha çok hissetmişlerdir ve halen de hissetmeye devam etmektedirler. Krizden etkilenen ülkelerin çoğunluğu Avrupa Birliği (AB) üyesi olduğundan ve ortak para birimi olan Euro'yu kullandığından dolayı hem krizden etkilenen ülkeleri, dolaylı olarak da Avrupa Birliği üye ülkelerini yaşadıkları krizden kurtarmak için Avrupa Birliği çapında çeşitli finansal yardım fonları ve ekonomik tedbir paketleri oluşturulmuştur. Oluşturulan yardım paketleri ve fonlar, hem yardım eden ülkelerin halkları tarafından tepki ile karşılanmış hem de yardım edilen ülkelerin halkları tarafından da iç işlerine karışıldığı gerekçesiyle tepki görmüştür. Karşılıklı olarak gösterilen toplumsal tepkiler sonucunda ise Avrupa Birliği'nin gerekliliği sorgulanmaya başlanmıştır. Küresel krizin olumsuz etkileri sonucu gerekliliği sorgulanan ve zor günler geçiren Avrupa Birliği güncel ajandasına son yıllarda Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan göç krizi ve 2016 yılı içinde Birleşik Krallık'da yapılan Avrupa Birliği'nden ayrılma referandumundan 'evet' çıkmasının etkileri de eklenmiştir. Kuruluş amacı ekonomik ve siyasi bir entegrasyon oluşturmak olan Avrupa Birliği'nin günümüzde kuruluş amacının temeli olan ekonomik ve siyasi yönden ciddi sorunları mevcuttur.

Hazırlanan tezde, 2008 yılında ABD'de başlayan ve daha sonra Avrupa Kıtasını etkisi altına alan küresel ekonomik krizin Avrupa Birliği'nin geleceğine olan etkileri incelenmiştir. Araştırma safhasında; küresel ekonomik krizin, ekonomik krizin ortaya çıktığı yıllarda (2005-2014) ortak para birimini kullanan ülkelerin makroekonomik değişkenlerine olan etkisi incelenmiş hem de Avrupa Birliği'nin güncel sorunlarından

olan göç krizi ve Birleşik Krallık’da yapılan referandumun Avrupa Birliği’nin geleceğine olan etkileri tartışılmıştır.

Tezimizin birinci bölümünde; Avrupa Birliği’nin siyasi ve ekonomik yapısına değinilmiştir. Öncelikle Avrupa Birliği’nin tarihçesi ve kuruluşundan itibaren siyasi ve ekonomik yapıyı oluşturması için yapılan antlaşmalar, sonrasında ise Avrupa Birliği’nin kurumsal yapısını oluşturan asli kurumlar işlevleri ile beraber açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca Avrupa Birliği’nin ekonomik yapısının temelini oluşturan Maastricht kriterleri, Avrupa Birliği’nin bir birlik olarak kurulmasının temel amaçlarından ekonomik ve parasal birliğin nasıl kurulduğu, ortak para biriminin nasıl yürürlüğe girdiği, kimler tarafından kullanıldığı ve ortak para biriminin yönetimini gerçekleştiren Avrupa Merkez Bankasının uyguladığı para politikası ve bu politikayı uygularken kullandığı enstrümanlara değinilmiştir. Birinci bölümün sonunda ise Avrupa Birliği ekonomisinin güncel dönemde karşılaştığı en büyük risklerden göç krizi; Arap Baharı’nın Suriye üzerindeki etkilerinden itibaren incelenerek göç krizinin sebepleri, Avrupa Birliği’nin göç krizine olan bakış açısı, Birleşik Krallık’da yapılan referandum sonucunda çıkan ayrılık kararına olan etkileri ve Avrupa Birliği’nin geleceğine olan etkileri incelenmiştir.

İkinci bölümde; öncelikle ekonomik krizlerin teorik çerçevesi anlatılmıştır. Teorik çerçevede ekonomik krizlerin tanımı ve ekonomik krizleri yaratan faktörler incelenmiş ve daha sonra da ekonomik krizlerin çevrelerine olan ekonomik ve politik etkileri anlatılmıştır. Devamında ise 2008 yılında ABD merkezli olarak ortaya çıkan ve daha sonra Avrupa Birliği ülkelerini de etkisi altına alan küresel ekonomik krizin Avrupa Birliği’ne olan yansıması incelenmiştir. Bölümde öncelikle krizin ABD’de ortaya çıkışı ve nedenleri incelenmiş, daha sonra ise krizin önce Yunanistan’a sıçraması ve Avrupa Birliği kamu borç krizi haline gelme nedenleri incelenmiştir. Devam eden başlıklarda Yunanistan’dan sonra Avrupa Birliği içinde krizden diğer ülkelere göre daha fazla etkilenen ve finansal yardım talep etmek zorunda olan ülkeler ve Avrupa Birliği kurumları tarafından yaşanan ekonomik krize karşı alınan tedbirler ve oluşturulan mekanizmalar anlatılmıştır.

Tezimizin üçüncü ve son bölümünde; 2008 küresel krizinin Avrupa Birliğine olan etkileri önce ekonomik sonra da siyasi yönden ele alınmıştır. Ekonomik yön ele alınarak yazılan ilk kısımda ekonomik krizin anılan dönemde ortak para birimini kullanan ve Euro15 olarak da adlandırılan on beş Avrupa Birliği ülkesinin 2005-2014 yılları

arasındaki makroekonomik değişkenlerine olan etkisi panel veri analizi yöntemiyle incelenmiş, analiz sonucunda elde edilen bilgiler perspektifiyle küresel ekonomik krizin Avrupa Birliği ekonomisinin ve Euro'nun geleceğine olan etkileri için görüşler ortaya konmuştur. Siyasi geleceğine olan etkisi ise hem göç krizi hem de ekonomik krizin artçı etkileriyle uğraşan Avrupa Birliği'nin gelecekte de devamlılığının sağlanması için gerekli olduğu düşünölen entegrasyon modeli belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SİYASİ VE EKONOMİK YAPISI

1.TARİHSEL SÜREÇTE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GELİŞİMİ

Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, komşular arasında uzun yıllardır süregelen sık ve kanlı savaşları sona erdirmeye biten amacı ile kurulmuştur (European Union, 2015b). Aslında birleşik Avrupa hedefi, daha önceki yıllarda sadece düşünürlerle geleceği görebilen aydın kişilerin düşüncelerinde yaşıyordu ve insancıl bir hayalin parçasıydı. Avrupa, yüzyıllar süresince kanlı savaşlara sahne olmuş ve sadece son yetmiş beş yılda Almanya ve Fransa üç defa savaşarak karşı karşıya gelmişler ve birçok insan hayatını kaybetmişti. Tüm bu olaylar üzerine bazı Avrupalı lider ve düşünürler barışı sağlamanın tek yolunun, savaşan ülkeleri siyasi ve ekonomik açılarından birleşmesi olduğuna karar vermişlerdir (AB Bakanlığı, 2013). Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın Ruhr bölgesinde çıkarılan kömürün denetim altında tutulmak istenmesi, Sovyetler Birliği kaynaklı komünizm tehdidi, savaşlar sonrasında kaybolan itibarın yeniden kazanılmak istenmesi ve Fransa'nın Avrupa Kıtasında liderlik rolünü üstlenmek istemesi Avrupa Kıtasında bir birlik oluşturma sürecine önem verilmesine kaynak olan diğer etkenlerdir (Yılmaz ve Uğurlu, 2013:82). Özellikle ekonomik işbirliğinin Avrupa'nın entegrasyonu açısından önemli bir rol oynayacağını düşünen Avrupalı politikacılar, gayretlerinin daha iyi sonuçlar verebilmesi amacıyla çalışmalarını hızlandırmışlardır (Akdemir, 2012: 43).

1.1. Schuman Deklarasyonu, Paris Antlaşması ve Avrupa Kömür ve Çelik

Topluluğu

İkinci Dünya Savaşı sonrasında toparlanmaya başlayan Avrupa ekonomisi, federalist Avrupalıların uluslar üstü bir anlayışla ekonomik bir bütünleşme gerçekleştirebilmek için iddialı bir şekilde örgütlenmeleri için teşvik edici bir rol sergilemiştir. Bütünleşik Avrupa'yı gerçekleştirebilme yolunda ortaya konan gayretlerden ilki ise, aynı tarihlerde Fransa Dışişleri Bakanı olan Robert Schuman'ın 9 Mayıs 1950 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulmasına dair kendi adıyla bilinen Schuman Deklarasyonu'nu ilan etmesidir. İlan edilen Schuman

Deklerasyonu'nun ortaya çıkmasında, Fransa'nın savaştan sonra yeniden yapılanma programının yöneticisi olan Jean Monnet'in 4 Mayıs 1950'de Schuman'a verdiği raporun etkisi olmuştur. Monnet planı olarak da bilinen bu raporda, bütünleşik Avrupa için daha önce farklı alanlarda yapılan girişimlerin istenilen amaca ulaşmadığı, bu sebeple de öncelikle ekonomiyi baz alan bir bütünleşme üzerinde durulması gerektiği ve ekonomik alanda gerçekleştirilecek başarının siyasi bütünleşme için katalizör etkisi göstereceğini ileri sürmektedir (Cvce.eu, 2016).

Yine Monnet'in raporuna göre mevcut uluslararası sistem, hükümetler arasında işbirliğinden öteye gidemeyen bir sistemdi. Monnet, mevcut sistemin zayıf durumunu öne sürerek, Batı Avrupa devletleri tarafından ortaya konan müstakil çabaların bütünleşik bir Avrupa çabasına dönüştürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bütünleşik Avrupa çabasını ortaya koyabilmek için ise bir batı federasyonuna ihtiyaç vardır. Monnet tarafından ortaya konan fikirlerin Fransa Dışişleri bakanı tarafından açıklanmış olması ise, Fransa ve Almanya arasında yapılması planlanan ekonomik bütünleşmenin aynı zamanda Avrupa'da barışın korunmasının da temelini oluşturacağı görüşünün bir kez daha vurgulanması anlamına gelmekteydi. Bu perspektiften bakıldığında Schuman Deklerasyonu, elli yıldan fazla bir geçmişe sahip olan Avrupa bütünleşmesinin temel çerçevesini ortaya koymaktadır (Akdemir, 2012: 44).

Avrupa'yı ekonomik olarak birbirine entegre etmeyi amaçlayan Paris Antlaşması 18 Nisan 1951'de Paris'te Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran anlaşma olarak imzalanmıştır. Antlaşmanın geçerliliği elli yıldır ve 23 Temmuz 2002 tarihinde geçerliliği sona ererek görev ve yetkilerini Avrupa Toplulukları'na (AT) devretmiştir. 25 Eylül 1952 tarihi itibarıyla kurulan AKÇT'nin yönetimine ise Jean Monnet atanmıştır. AKÇT'nin kurulması ile, kömür ve çelik ürünlerinde Avrupa'da ortak bir pazar oluşturulmuştur. Oluşturulan pazar sonucunda, Paris Antlaşması imzalayan altı Batı Avrupa ülkesi (Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) arasında demir cevheri, hurda demir, kömür ve çelik ürünlerin ticaretine konan kısıtlamalar tamamen ortadan kaldırılmış, AKÇT haricindeki ülkelere ise ortak gümrük tarifesi uygulanmaya başlanmıştır. AKÇT'ye 1973 senesinde, İrlanda, İngiltere ve Danimarka da üye olmuşlardır (Eur-Lex, 2010a).

AKÇT'nin ana hedeflerini tam olarak ortaya koyacak olursak; üye ülke ekonomilerinin gelişmesine katkı sağlamak, tam istihdam hedefine ulaşarak işsizliği

önlemek ve üye ülke toplumlarının refah seviyesinin artırılmasını sağlamaktır. Bunlara ilaveten; metal ve kömür sektörlerinde tekelleşmenin önüne geçilmesi, yapılan yatırımların hız kazandırılması ve işçilerin konut edinmelerine yardımcı olacak tedbirler alınması da amaçlar arasında yer almaktadır (Eur-Lex, 2010b).

1.2.Avrupa Savunma Topluluğu

İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan Soğuk Savaş ortamında artan Doğu-Batı gerginliği ile birlikte, Federal Almanya'nın Doğu Almanya tehdidine karşı yeniden silahlandırılması konusu gündeme gelmiş ve bu düşünce Fransa'yı bir "Avrupa Ordusu" kurma düşüncesine yöneltmiştir. İlk kez 24 Ekim 1950 tarihinde Fransa Başbakanı Rene Pleven tarafından ortaya atılan Avrupa Savunma Topluluğu'nun kurulması fikri, "Pleven Planı" olarak da bilinir. Bu öneriyle birlikte Fransa, ortak bir bütçe ile oluşturulan ve bir Avrupa Savunma Bakanı tarafından yönetilen, "Avrupa'nın ortak savunulması için Birleşik Avrupa'nın siyasal kurumlarına bağlı bir Avrupa ordusu oluşturulmasını" önermiştir. Avrupa ordusu, ABD'den bağımsız ve Federal Almanya'nın da yer alabileceği ortak bir bayrak ve üniforma altında birleşen ve tek bir Avrupa siyasi ve askeri otoritesi tarafından yönetilecek, Federal Almanya da dahil olmak üzere katılan ülkelerin askeri güçlerini ortak bir yapı içinde birleştirecek bir Avrupa Savunma Topluluğu fikri aynı zamanda Federal Almanya'nın silahlandırılmasına da imkan tanıyacaktı.

Almanya ve Benelux ülkeleri ulusal parlamentolarında ezici bir çoğunlukla kabul edilen Pleven Planı, planı öneren Fransa'nın parlamentosunun 28 Ağustos 1954 tarihli toplantısında, Almanya'nın yeniden silahlanmasının kabul edilmemesi ve Avrupa Savunma Topluluğu'nun NATO'ya olan bağımlılığını artıran düzenlemeler sebebiyle çoğunluğu De Gaulle taraftarları ve sosyalistlerden oluşan parlamento tarafından kabul edilmemiş ve bunu sonucunda, Avrupa Savunma Topluluğu oluşturma çabası başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Efe, 2007: 4-5).

1.3.Avrupa Ekonomik Topluluğu (Roma Antlaşması)

1952 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulması ve sonucunda ortaya çıkan başarılı gelişimin neticesinde Avrupa'da ekonomik bir birleşme oluşturulması konusunda görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu görüşlere ilaveten

Avrupa Savunma Topluluğu anlaşması Fransa tarafından kabul edilmediğinden dolayı yeni bir 'Birleşik Avrupa Devletleri İçin Eylem Komitesi' kurulmuştur. Hem bu komitenin hem de Benelux ülkelerinin ortak atılımı sonucunda 1-2 Haziran 1955 tarihlerinde Messina'da AKÇT'ye üye ülkelerin dışişleri bakanları bir araya gelmişler ve Belçika dışişleri bakanı Paul Henry Spaak başkanlığında bir komite oluşturmuşlardır. Komite, Batı Avrupa'da oluşturulacak ekonomik entegrasyon konusundaki çalışmalarını rapor (Spaak raporu) halinde bir sene içinde tamamlamıştır. Raporda, AKÇT'ye ilaveten Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) adlarında iki yeni topluluk kurulmasını teklif ediyordu. Ayrıca yine raporda, kurulacak iki yeni topluluğun ve AKÇT'nin üç ayrı komisyonu, üç ayrı bakanlar konseyi, ortak bir parlamentosu ve adalet divanı olması öngörülüyordu (Eur-Lex, 2010b). Tüm bu öngörüler sonucunda 29-30 Mayıs 1956 tarihlerinde AKÇT'ye üye ülkelerin dışişleri bakanları Venedik'te toplanmış ve Spaak raporunu görüşerek kabul etmişlerdir. Üzerinde ayrıntılı olarak çalışılan anlaşmalar 25 Mart 1957'de Roma'da imzalanmış ve resmi olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur. Her iki anlaşma da 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı zamanda bu anlaşma Roma Anlaşması olarak da adlandırılmaktadır. Roma anlaşması, AKÇT'yi kuran anlaşmayla beraber Avrupa Birliği'ni kuran temel anlaşmalardan biridir (Eur-Lex, 2010b).

1.4. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu

Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, Roma anlaşması ile kurulan ve Avrupa Birliği'nden bağımsız bir kurum olmasına rağmen üyelik ve düzenlemeleri Avrupa Birliği ile birlikte yönetilen bir kurumdur. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun amaçları;

- Nükleer enerji için örnek bir pazar oluşturmak,
- Nükleer enerjiyi topluluğa üye ülkeler arasında dağıtmak,
- Üyelerden artan enerjiyi topluluk dışına satmaktır.

Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, ayrıca Avrupa Birliği içerisinde yapılan nükleer araştırmaları finanse eder (Eur-Lex, 2007).

1.5.Brüksel Anlaşması

Roma anlaşması ile kurulan iki topluluk (Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) ve onlardan önce kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 8 Nisan 1965 tarihinde imzalanan Brüksel Anlaşması (Füzyon Anlaşması olarak da adlandırılmaktadır) ile Avrupa Toplulukları adıyla tek topluluk altında bir araya gelmişler ve birleştirilen üç topluluğun ortak bir bütçe kullanılmasına karar verilmiştir (Gaudet ve Amphoux, 1970:53-58). Brüksel Anlaşması, 1997 yılında imzalanan Amsterdam Anlaşması ile geçerlilikten kalkmıştır (Karluk, 2011: 14-15).

1.6.Tek Avrupa Senedi

17 Şubat 1986'da Lüksemburg ve 28 Şubat 1986'da Lahey'de imzalanıp, 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Amacı; Portekiz ve İspanya'nın üyeliği için birlik kurumlarını hazırlamak ve tek pazara geçiş hazırlıklarındaki karar verme sürecini hızlandırmaktır. Ayrıca Roma Anlaşmasını da tadil etmiştir. Tek Avrupa Senedi'nin imzalanması sonucunda aşağıda yer alan ana değişiklikler yapılmıştır (European Union, 2015a);

- Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artırılmış,
- Konsey'de oylamanın nitelikli çoğunlukla yapılmasına karar verilmiş,
- İşbirliği ve kabul prosedürleri ortaya konmuştur.

Sonuç olarak Tek Avrupa Senedi'nin imzalanması ile Avrupa Topluluklarını kuran antlaşmalarda ilk defa kapsamlı olarak yeniden düzenleme yapılmıştır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015b).

1.7.Maastricht (Avrupa Birliği) Anlaşması

Maastricht kentinde 7 Şubat 1992'de imzalanmış ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı zamanda Avrupa Birliği anlaşması olarak da adlandırılmaktadır. Anlaşma sonucunda, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun adı Avrupa Topluluğu olarak değiştirilmiş ve üç sütunlu yapı olarak belirtilen yapıya kavuşmuştur (Eur-Lex, 2010c).

Üç sütunlu yapı aşağıda belirtilen başlıklardan oluşmaktadır;

- Ekonomik ve Parasal Birlik,
- Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası,
- Adalet ve İçişlerinde İşbirliği.

Maastricht anlaşması ile birliğin hedefleri yeniden ortaya konmuştur. Bu hedefler aşağıda belirtilen maddelerden oluşmaktadır.

- Ortak bir pazar yaratmak,
- Ortak para biriminin (Euro) kullanıldığı bir ekonomik ve parasal birlik oluşturmak,
- Ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi sağlamak,
- Ortak bir dış politika ve güvenlik politikası uygulamak,
- Avrupa vatandaşlığı kavramını oluşturmak,
- Ortak savunma politikası oluşturmak,
- Hukuk ve içişleri alanında daha güçlü bir işbirliği kurmak.

Ayrıca Maastricht anlaşması ile Avrupa Parlamentosunun; yetkileri artırılmış, veto etme - gensoru verme yetkileri verilmiş ve dış politika ile üye sayısı düzenlemelerinde nitelikli çoğunlukla karar alınması kabul edilmiştir (Karluk, 2011: 19). Ekonomik ve parasal birliğe geçiş aşamaları da yine bu anlaşma ile belirlenmiştir (Akdemir, 2012: 50).

1.8.Kopenhag Kriterleri

Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da 21-22 Haziran 1993 tarihlerinde gerçekleşen Avrupa Birliği zirvesi, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine adanmış ve birliğin genişlemesinin bu ülkeler ile olacağı belirtilmiştir. Zirvede ayrıca ilgili ülkelerin ekonomilerini modernize etmek için yaptıkları çabalar övülmüş ve Avrupa'da barışın ve güvenliğin bu çabaların başarısına bağlı olduğu belirtilmiştir (Marktler, 2006: 344).

Zirve'nin sonucunda ise Avrupa Birliği'ne tam üye olmadan önce karşılanması gereken ve ilgili literatürde adı 'Kopenhag Kriterleri' olan kriterler sonuç bildirgesinde yer

almıştır. Kopenhag kriterleri, üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar (European Commission, 2012);

- Politik Kriter: Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarına saygıyı ve azınlıkların korunmasını garanti eden istikrarlı kurumların varlığı,
- Ekonomik Kriter: İstikrarlı bir piyasa ekonomisinin mevcudiyeti ve Avrupa Birliği ve diğer dünya pazar ekonomileriyle rekabet edebilme kapasitesi,
- Uyum Kriteri: Kurumların Avrupa Birliği müktesebatına tam uyum sağlaması.

Kopenhag kriterleri ile ilgili olarak 14 Mayıs 2013 tarihinde Kopenhag’da yapılan “Avrupa’yı Değiştiren 20 Yıl Kopenhag Kriterleri ve Avrupa Birliği’nin Genişlemesi” konulu konferansta o tarihte Danimarka’nın Avrupa Birliği Bakanı Nicolai Wammen “*Kopenhag kriterlerinin hala Avrupa Birliği genişleme politikasının temelini oluşturduğunu*” belirtmiştir (Wammen, 2013: 6).

1.9.Amsterdam Anlaşması

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin devlet başkanlarının 16-17 Haziran 1997’de bir araya gelmesiyle gerçekleşen zirvede, ekonomik ve parasal birlik hedeflerinin korunması, özgürlük, istihdam, sosyal sorunlar, adalet, güvenlik ve birliğin dış ilişkileri görüşülmüştür. Nihai anlaşma 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanmıştır (Akdemir, 2012: 50). Amsterdam anlaşması ile Avrupa vatandaşlığının bireylerin kendi ülke vatandaşlıklarına engel olmayacağı ortaya konmuş, Avrupa Parlamentosu karar alma mekanizmasında yeni değişiklikler yapılmış, Schengen anlaşması AB hukukunun bir parçası olmuş, 1 Ocak 1999 ortak para birimine geçiş tarihi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Amsterdam anlaşması ile üyelik için belirleyici olan ‘*Her Avrupa devleti üyelik için başvurabilir*’ şartı ‘*AB’nin temellerini oluşturan özgürlük, demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygı ilkelerine bağlı her Avrupa Devleti üyelik için başvurabilir*’ olarak değiştirilmiştir (Karluk, 2011: 20).

Amsterdam anlaşmasının dört ana amacı bulunmaktadır, bu amaçlar;

- İstihdamı, toplum sağlığını, sosyal politikaları ve vatandaş haklarını entegrasyon sürecine eklemek,

- İçişleri ve adalet alanlarında üye devletler arasındaki işbirliğini artırarak, dolaşım özgürlüğünün önündeki engelleri ortadan kaldırmak ve daha güvenli bir ortam yaratmak,

- Avrupa Birliğinin kurumsal yapısını daha fazla geliştirmek,

- Avrupa Birliği ve üye devletler tarafından uygulanacak ortak stratejileri tayin etmek için Avrupa Konsey'ini sorumlu yapmak ve bir ortak dış güvenlik politikası yüksek temsilcisi belirleyerek birliği uluslararası ortamda daha etkili kılmaktır (Akdemir, 2012: 50).

Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda Amsterdam antlaşması, Maastricht antlaşmasında var olan eksiklikleri de düzenleyerek entegrasyon sürecini hızlandırmıştır (Metin ve Altan, 2011: 135).

1.10.Nice Anlaşması

1958 yılında Roma anlaşmasının yürürlüğe girmesinden itibaren zamanla gelişen ihtiyaçlar neticesinde Brüksel Anlaşması, Tek Avrupa Senedi, Maastricht (Avrupa Birliği) Anlaşması ve Nice Anlaşması ile kurucu anlaşmaya değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Bu değişikliklere ilaveten kurucu anlaşmaya değişiklikler yapılması yeniden gündeme gelmiş ve 7-9 Aralık 2000 tarihinde Nice kentinde AB üyesi ülkelerin devlet başkanları genişleme perspektifi, temel haklar, genişleme, kurumsal reforma yönelik uluslararası konferans ve gelecekte oy sayılarının ne olması gerektiği konularında fikir alış verişinde bulunmuşlardır. Üye ülkeler arasında yüzde yüz anlaşma sağlanamamış olsa da Nice anlaşması kabul edilmiştir. Nice anlaşması ile aşağıda belirtilen konularda önemli değişiklikler yapılmıştır;

- Komisyonun büyüklüğü ve birleşimi,
- Bakanlar konseyindeki oyların dağılımı,
- Karar alma süreçlerinde oybirliği yerine nitelikli çoğunluğun kabul edilmesi,
- Güçlendirilmiş işbirliği.

Nice anlaşması ile ayrıca AB'nin genişlemesi için gerekli hukuki ihtiyaçlar tamamlanmış, mevcut üye ülkeler ile aday ülkelerin gelecekte sahip olacağı oy sayısı belirlenmiştir (Akdemir, 2012: 50-51). Ayrıca Nice Antlaşması'na ilave edilen 23 numaralı "*Birliğin Geleceği Üzerine Deklarasyon*"da da bu sürecin başarılı olması için

üç fasıladan oluşan bir plan belirlenmiştir. Planın ilk fasılasında açık bir münazara ortamı sağlanması ve münazaraya toplumun her kesiminden bireylerin ve organizasyonların katılımının sağlanması; ikinci fasılanın 2002 ve 2003 yıllarını içermesi ve bu fasılanın (Erdoğan, 2008:347) uygulama şeklinin 2001 Aralık ayında düzenlenecek Laeken Zirvesinde belirlenmesi; son fasıladan ise birliğin kurucu antlaşmalarında yapılacak düzenlemelerin belirlenmesi için 2004 senesinde Hükümetler arası konferansın yapılması amaçlanmıştır (Erdoğan, 2008: 347-348).

1.11.Avrupa Birliği Anayasa Taslağı

Yıllar geçtikçe hem büyüyen hem de birbirine daha fazla entegre olan Avrupa Birliği'nin karar alma mekanizmalarında bazı tıkanmalar oluşmaya başlamıştı, ayrıca birliğin ve kurumların işleyişinin nasıl olması gerektiği hakkında da hala soru işaretleri vardı (Metin ve Altan, 2011: 137). Bu nedenle 14-15 Aralık 2001'de Laeken'de toplanan devlet başkanları zirvesinde birliğin daha demokratik, şeffaf ve etkili yapıya kavuşabilmesi için Laeken Bildirisi'ni yayımlamış ve tam adı "*Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon*" olan konvansiyon kurulmuştur (Kumrulu, 2003: 166). Konvansiyonun temel hedefleri ise;

- *AB içinde yetkilerin yeniden tanımlanması ve genel işleyiş:* Bu hedef, Avrupa Birliği ile birliğe üye ülkeler arasındaki yetki paylaşımının daha net ve anlaşılır olarak yeni baştan tanımlanmasını amaçlanmaktadır. Bunun sonucunda Avrupa Birliği'nin yetkilerinin daha da artırılabilmesi gibi kimi zamanlarda da var olan yetkilerin üye devletlere bırakılabileceği olarak da izah edilmektedir.
- *Avrupa Birliği araçlarının basit hale getirilmesi:* Bu hedef, hukuki düzenlemeler ile yürütme önlemleri arasında ayırım sağlanması, hukuki düzenleme türlerinin adedinin azaltılması ve çerçeve yasalara daha çok önem verilmesi gibi konuları içermektedir.
- *Avrupa Birliği bünyesinde daha çok demokrasi, şeffaflık ve etkililik:* Bu hedefin içerdiği konular; Avrupa Komisyonu başkan ve üyelerinin atanması, Parlamentonun yetkileri ve seçilmesi, AB kurumlarının işleyişi ve aralarındaki denge, üye ülkelerin ulusal parlamentolarının rolleri, karar alma sürecinin etkinliği gibi konuları içermektedir.

- Avrupa Birliği Anayasasının ortaya konması: Bu hedef, bu zamana kadar kabul edilen mevcut antlaşmaların basite indirgenmesi, antlaşmaların ana hükümleri ile diğer hükümleri arasında ayırım yapılması, Temel Haklar Şartı'nın hukuki konumu ve anayasal bir metin oluşturulması gibi konuları içermektedir (Akıllı, 2010: 39).

Valery Giscard d'Estaing tarafından başkanlığı yapılan ve 105 üyeden oluşan Avrupa Kurultayı, 28 Şubat 2002'de çalışmalarına başlamış ve 18 Haziran 2004'te Avrupa Anayasası metni üzerinde uzlaşmıştır. Avrupa Anayasası 29 Ekim 2004'te üye devletlerin devlet veya hükümet başkanları tarafından imzalanmıştır. Tek bir metinle mevcut kurucu antlaşmaların yerini alması planlanan Avrupa Anayasası, Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşması ile ortaya konan üç sütunlu ve çok antlaşmalı yapısını sona erdirmesi düşünölmüştür (Oğuzlar, 2006: 174).

Anayasanın birinci bölümü 1-60 numaralı maddelerden oluşmakta ve Birliğin tanımını, hedeflerini, yetkilerini, karar alma süreçlerini ve kurumları içermektedir. Anayasa'nın 61-114 arasındaki maddeleri içeren ikinci bölümünde ise, "*Birliğin Temel Haklar Antlaşması*" başlığını taşımaktadır. 2000 yılında Nice Zirvesi'nde yayımlanan Temel Haklar Şartı, Avrupa Anayasası'na ikinci bölüm olarak dahil edilmiştir. Anayasanın "*Birliğin Politikaları ve İşleyişi*" başlıklı üçüncü bölümü 115-436 arasındaki maddelerden oluşmaktadır, bu bölümde Avrupa Birliği'nin mevcut antlaşmalarının birçok hükmü anayasaya dahil edilmiştir. Avrupa Anayasası'nın "*Genel ve Nihai Hükümler*" başlıklı dördüncü ve son bölümü ise 437-448 arasındaki maddelerden oluşmaktadır. Bu bölümde, anayasanın kabul edilmesi ve gözden geçirilmesi prosedürleri de dahil nihai hükümleri yer almaktadır (AB Bakanlığı, 2007).

Anlaşmanın imzalanmasını takiben taraf ölkeler anlaşmanın kabulü için referandumlar yapmaya başlamışlar ancak önce 29 Mayıs 2005 tarihinde Fransa'daki referandumda %54.7 red çıkması (European Commission, 2005a: 3), hemen ardından üç gün sonra da Hollanda'da %61,6'lık red çıkması (European Commission, 2005b: 2) Avrupa Birliği bünyesinde endişelere ve tartışmalara yol açmıştır. Ayrıca her iki referandumdan da 'Hayır' kararı çıkması ve AB Anayasasının reddedilmesi birliğin siyasi sisteminin evrimi etkilemiştir (Stefanova, 2006: 254-255).

1.12.Lizbon Anlaşması

Avrupa Birliği'nin genişlemesi sonucunda artan üye sayısı yeni bir Avrupa Anayasası ihtiyacı doğurmuş ancak Fransa ve Hollanda'nın bu anayasayı veto etmesi yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur (Metin ve Altan, 2011: 138). Bunun üzerine Haziran 2007'de Brüksel'de yapılan AB liderler zirvesinde birliğin geleceğinin nasıl olması gerektiği konusunda üye ülkeler arasında tartışılmış ve anayasanın yerini alabilecek bir reform anlaşması hazırlanması ve hazırlanacak anlaşmanın 2009 yılında yapılması planlanan Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce üye ülkelere oylanmak üzere sunulması konusunda karar alınmıştır (Akdemir, 2012: 53).

Peki yeni bir reform anlaşmasına neden gerek vardı? Eğer bu nedenleri sıralayacak olursak (European Commission, 2009: 2);

- Avrupa Birliği'nin üye sayısı kurulduğu zamana göre dört katına çıkmıştı ve sadece son beş senede iki katına çıkmıştı,
- Dünya çok hızlı değişiyordu ve Avrupa Birliği 21.yüzyılda içinde ekonomik krizin de olduğu iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, enerji güvenliği ve uluslararası suçlar gibi sorunlarla mücadele ediyordu,
- Üye ülkeler mevcut birlik mevzuatının mücadele etmeleri gereken sorunlar için yeterli olmadığını farkına varmışlardı.

Yukarıda bahsedilen başlıca nedenlerden dolayı hazırlanan Lizbon anlaşmasının getirdiği başlıca yenilikler ise (European Commission, 2009: 2-3);

- Lizbon anlaşması daha önce kabul edilen anlaşmaları tadil etmiştir,
- Lizbon anlaşması birliğin 6 ülkeden 27 ülkeye büyüdüğü gerçeğini dikkate almıştır,
- Tüm Avrupa Birliği ülkeleri tarafından onaylanması halinde birliğin 21.yüzyılda daha etkin ve verimli olabilmesi için gerekli çalışma yöntemlerini geliştirmiştir,
- Yeni 'vatandaş girişimi' sayesinde birliğin sorunları hakkında vatandaşlara direk söz hakkı vermiştir,
- Temel haklar şartı ile vatandaşlarının haklarını korumuştur,
- Avrupa Parlamentosunun rolünü güçlendirmiş ve ulusal parlamentolara yeni yetkiler vermiştir,

- Avrupa Birliği düzeyinde daha verimli karar alınmasına olanak vermiştir,
- Avrupa Birliği'nin tüm dünyaya tek bir ağızdan konuşmasına olanak sağlamıştır,
- İklim değişikliği, sınır ötesi suç ve enerji gibi, vatandaşların yaşam kalitesini etkileyen sorunları çözmek için yeni önlemler tanıtmiştır,
- Üye ülkelerin özellikle vergilendirme ve savunma gibi hassas konularda haklarını korumasına fayda sağlamıştır.

Lizbon Antlaşmasının getirdiği yenilikleri biraz daha detaylandırarak olursak (Karlık, 2011: 263-274);

- Antlaşma ile üye ülkelere ilk defa Avrupa Birliği'nden ayrılma imkanı sağlanmıştır,
- Avrupa Parlamentosunun toplam vekil sayısı 750 olarak belirlenmiş ve ülkelerin en az 6, en çok 96 vekili olabileceği belirlenmiştir,
- Antlaşma ile birliğin içinde uluslar üstü bir yapı teşkil edilmiştir bu nedenle antlaşmada devlet çağrışını yapan bayrak ve marş gibi sembollerin yer almamasına karar verilmiştir,
- 2014 senesinden itibaren Bakanlar Konseyi karar alma süreçlerinde ikili çoğunluk sistemine (üye ülkelerin %55'i ve AB nüfusunun %65'i) geçilmesi kabul edilmiştir,
- Birliği ilgilendiren dış politika, vergi ve bütçe konularındaki karar alma süreçlerinde oybirliği ile karar alınması kabul edilmiştir,
- Avrupa Konseyi'nde dönem başkanlığı yerine iki buçuk yıl görev yapacak başkan seçilmesine karar verilmiştir,
- Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) Yüksel Temsilcisi seçilmesi ve bu kadroda görev yapan kişinin aynı zamanda Avrupa Komisyonu başkan yardımcısı olarak görev yapmasına karar verilmiştir,
- Savunma, mali konular, dışişleri, kültür ve sosyal güvenlik konularında üye devletlerin veto yetkisinin korunmasına karar verilmiştir.

Antlaşmanın üye ülkeler tarafından oylanması esnasında ise, Avrupa Anayasal Antlaşması'nın oylanması sırasında Fransa ve Hollanda'da çıkan ret sonucu bu kez Lizbon antlaşmasının oylamasında bir tek İrlanda'da gündeme gelmiştir ve ilgili

mevzuata göre antlaşmanın kabul edilmesi için tüm üye ülkeler tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. İrlanda'da bir sene sonra 2009 yılı Ekim ayında yapılan ikinci referandumda antlaşmanın kabul edilmesiyle beraber Lizbon antlaşması tüm üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir. (Quinlan, 2009: 107).

2.ASLİ KURUMLAR VE İŞLEVLERİ

2.1.Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu (AP), günümüzde mevcut 504 milyon Avrupa vatandaşının 1979 yılından itibaren beş yıl arayla doğrudan oylama ile seçtiği temsilcilerinden oluşur. Hali hazırda sekizinci döneminde (2014-2019) olan AP, 751 üye (milletvekili) sayısına sahiptir. Belirlenen 751 sayısı Avrupa Birliği üye ülkelerinin nüfusuna orantılı olarak ülkelere tahsis edilmiştir (AB Bakanlığı, 2015). Başkan dahil toplam 751 olan milletvekili sayısı Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle beraber belirlenmiş ve yine aynı anlaşma uyarınca üye ülkelerin sahip olabileceği azami milletvekili sayısı 96, asgari milletvekili sayısı ise 6 olarak belirlenmiştir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a). Avrupa Parlamentosunda üye ülkelere tahsis edilen koltuk sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Her ne kadar üye sayısı ülkelerin nüfusuna oranla seçilse de, seçilen milletvekilleri AP'de mensubu oldukları ülkelere göre değil temsil ettikleri siyasi görüş doğrultusunda grup oluştururlar. AP'de siyasi grup oluşturma için en az 25 milletvekilinin grubu oluşturmak için başvurması ve üye ülkelerinin en az %25'inin kurulacak yeni grup içinde temsil edilmesi gerekmektedir.

Tablo 1. Avrupa Parlamentosu'nda Üye Ülkelerin Koltuk Sayıları

Ülke	Koltuk Sayısı	Ülke	Koltuk Sayısı
Almanya	96	Avusturya	18
Fransa	74	Bulgaristan	17
İngiltere	73	Danimarka	13
İtalya	73	Slovakya	13
İspanya	54	Finlandiya	13
Polonya	51	Hırvatistan	11
Romanya	32	İrlanda	11
Hollanda	26	Litvanya	11
Yunanistan	21	Letonya	8
Portekiz	21	Slovenya	8
Belçika	21	Estonya	6
Çek Cumhuriyeti	21	GKRY	6
Macaristan	21	Lüksemburg	6
İsveç	20	Malta	6
TOPLAM		751	

Kaynak: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-oom/20130308STO06280/How-many-MEPs-will-each-country-get-after-European-Parliament-elections-in-2014> (erişim:03.01.2016)

Mevcut durumda AP'de sekiz ayrı siyasi gurup vardır (European Parliament, 2015).

Bunlar;

- Avrupa Halk Partisi (European People's Party – EPP- Christian Democrats)
- Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı (Progressive Alliance of Socialists and Democrats, S&D)
 - Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists Group, ECR)
 - Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı (Alliance of Liberals and Democrats for Europe, ALDE)
 - Avrupa Birleşik Solu/Nordik Yeşil Sol (European United Left/Nordic Green Left, GUE/NGL)
 - Yeşiller ve Avrupa Özgür İttifakı (The Greens - European Free Alliance EFA)

- Özgürlük ve Demokrasinin Avrupası (Europe of Freedom and Direct Democracy, EFD)

- Avrupa Ulusları ve Özgürlükler (Europe of Nations and Freedom)

Ayrıca günümüzde AP’de var olan sekiz siyasi grubun yanı sıra herhangi bir siyasi gruba dahil olmayan bağımsız milletvekilleri de mevcuttur. AP Başkanı, 2,5 yıl görev yapmak üzere AP milletvekilleri arasından, üyelerin salt çoğunluğu ile seçilir. AP’nin de diğer parlamentolar gibi üç ana yetkisi mevcuttur. Bunlar (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a);

- Yasama : Komisyon’un vereceği önerileri incelemek ve Konsey ile birlikte yasama sürecine katılmak,

- Denetim: Yöneltiği sözlü - yazılı sorularla ve gensoru önergeleriyle Avrupa Komisyonunu denetlemek,

- Bütçe: AB’nin yıllık bütçesini onaylamak ve bütçe uygulamasını denetleyerek Konsey ile birlikte bütçe yetkisini paylaşmak.

AP’nin diğer görevleri ise Avrupa Ombudsmanı ve Avrupa Komisyonu başkanını seçmektir. AP’nin Sekreteryası Lüksemburg’da yer almakla beraber; aylık olağan genel kurulu tüm parlamento üyelerinin katılımıyla Strazburg’da, komite toplantıları ve diğer genel kurulları Brüksel’de gerçekleştirilir. AP’de ayrıca 22 adet daimi, bir adet de özel komite görev yapmaktadır. Bu komiteler (European Parliament, 2015);

- Dış İlişkiler,
- İnsan Hakları,
- Güvenlik ve Savunma,
- Kalkınma,
- Uluslararası Ticaret,
- Bütçe,
- Bütçe Kontrol,
- Ekonomik ve Parasal İlişkiler,
- İş ve Sosyal İlişkiler,
- Çevre, Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği,
- Endüstri, Araştırma ve Enerji,
- İç Pazar ve Tüketici Güvenliği,

- Ulaşım ve Turizm,
- Bölgesel Kalkınma,
- Tarım ve Kırsal Kalkınma,
- Balıkçılık,
- Kültür ve Eğitim,
- Hukuki İlişkiler,
- Sivil Özgürlükler, Adalet ve İçişleri,
- Anayasal İşler,
- Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği,
- Dilekçe,
- Vergi Uygulamaları ve Diğer Tedbirler (Özel Komite)

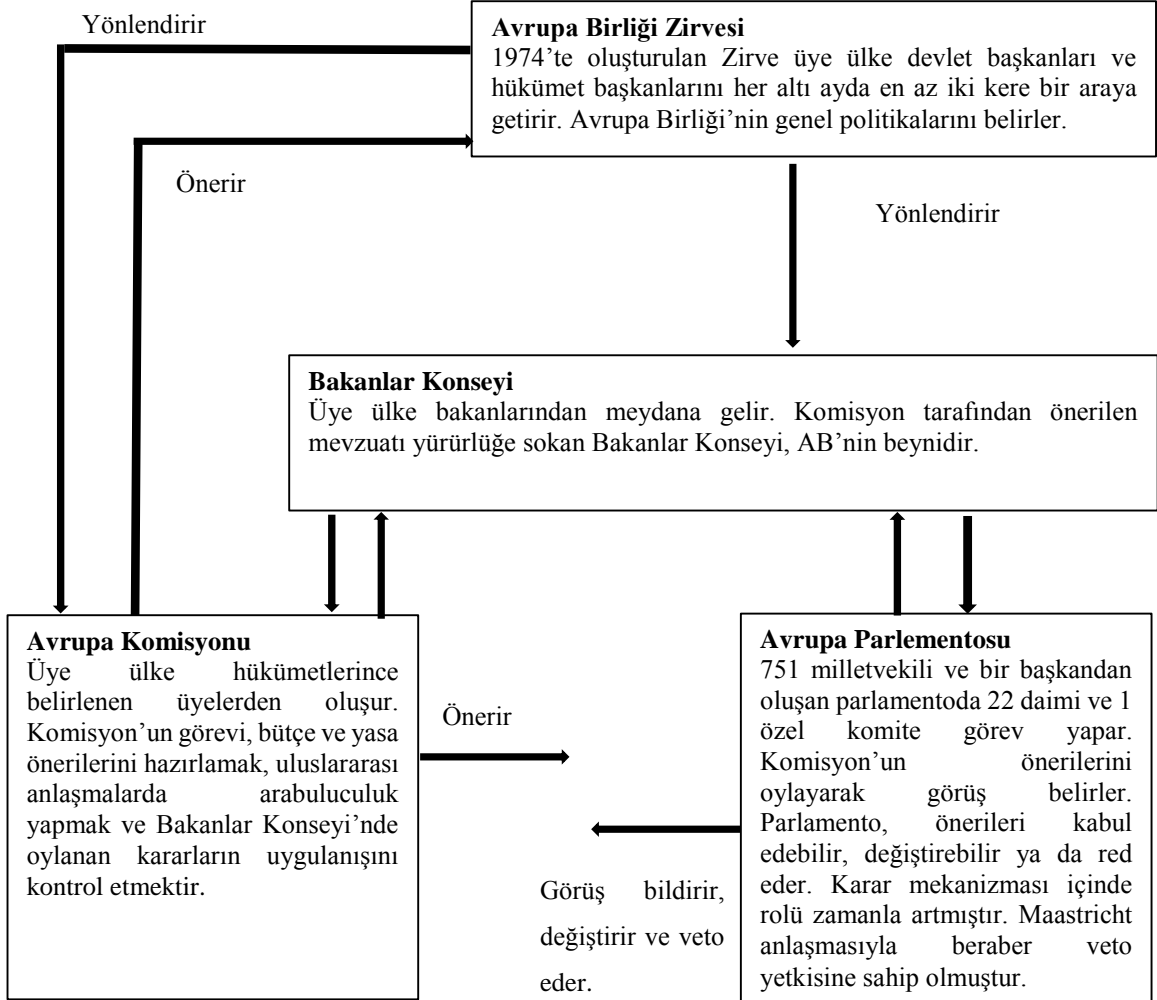
AP’de yer alan komiteler aday ülkeler ile gerekli müzakereleri yürütmek üzere belirli bir müzakere ekibi oluşturur, ayrıca Avrupa Birliği kurumlarının işleyişinin mevzuata uygunluğunu inceler.

2.2.Avrupa Konseyi / Avrupa Birliği Zirvesi

Avrupa Birliği Konseyi; üye ülke devlet ve hükümet başkanları, AB Konseyi Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkanı ve eğer dış ilişkiler ve güvenlik konuları görüşülecek ise AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi’nin bir araya gelmesiyle oluşur ve toplantılara AB Konseyi Başkanı başkanlık eder. AB Konseyi, 2009 yılında Lizbon Antlaşması’nın resmi statü kazanması sonucunda AB’nin yedi asli kurumundan birisi olmuştur. AB Konseyi her altı ayda en az 2 defa toplanır (European Council, 2015). Büyük çoğunlukla Brüksel’de yapılan edilen toplantılara AB’ye üye ülkelerin dışişleri bakanları da katılır. Gerçekleştirilen her zirve sonunda Başkanlık Sonuç Bildirgesi yayımlanır. Lizbon Antlaşması sonucunda yürürlüğe giren bir diğer önemli değişiklik de üye ülkeler tarafından 2,5 yıllık bir süre için bir AB Konseyi Başkanı’nın atanmasıdır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a). Başkan, nitelikli çoğunluk ile göreve gelir ve görev süresinin bitiminde bir dönem daha bu göreve getirilebilir. Ayrıca, Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi’nin yetkileri saklı kalmak kaydıyla, AB’ni dışa karşı temsil etmekle görevlidir. AB Konseyi Başkanı, aynı anda herhangi bir ulusal görevde bulunamaz (AB Bakanlığı, 2012b). AB Konseyi’ne atanan ilk başkan 19

Kasım 2009 tarihinde AB Devlet ve Hükümet başkanlarının katılımıyla gerçekleştirilen gayri resmi zirvede belirlenmiştir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a).

Şekil 1.AB Kurumları ve Görevleri

Kaynak: Güncellenerek alınmıştır. (Karluk, 2011: 354)

2.3.Konsej / Bakanlar Konseyi

Konsej, Avrupa Birliğine üye ülke hükümetlerinde hali hazırda görev yapan bakanlardan oluşan ve üye ülkelerin milli menfaatlerinin temsil edildiği bir ana karar alma organıdır. İcra edilen toplantılara, ele alınacak konu doğrultusunda devletleri temsilen ilgili bakanlar katılır. Lizbon antlaşmasıyla beraber daha önce her ülke tarafından altı aylık dönem başkanlığı olarak yürütülen Konsey Başkanlığı bir buçuk yıllık süre için görev yapacak üç üye devletin beraber yürüteceği bir sisteme dönüştürülmüştür (AB Bakanlığı, 2012a).

Konsey’de temel karar alma prosedürü olarak nitelikli çoğunluk yöntemi kabul edilmektedir. Buna ilaveten 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile nitelikli çoğunluk prosedürü uygulama alanı 40’dan fazla alana genişletilmiş; vergi, sosyal güvenlik, dış politika, savunma ve yeni üyelerin kabulü gibi konularda ise oybirliği prensibi korunmuştur (Çalışkan, 2014: 10).

Konsey’de karar alma sürecinde üç ayrı prosedür uygulanır;

- Oybirliği,
- Basit çoğunluk ve
- Nitelikli çoğunluk.

Yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile beraber Konsey’deki esas oylama usulü nitelikli çoğunluk olarak değiştirilmiştir. Üye ülkelerin 3 ile 29 arasında değişen sayıda farklı ağırlıklarda oy hakkına sahip olduğu bu düzenlemede karar alınabilmesi için 345 oydan 255 olumlu oy çıkması ve üyelerin %50’den fazlasının olumlu oy kullanması gerekmektedir. Ayrıca üye ülkelerden herhangi biri talep ederse verilen oyların ayrıca toplam AB nüfusunun yüzde 62’sini de temsil etmesi gerekmektedir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a).

2009 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması hükümleri doğrultusunda, Konsey kararlarında Kasım 2014 tarihinden başlamak üzere “çifte çoğunluk” şartı aranmaya başlanmıştır. Ayrıca bu düzenlemeyle, Avrupa Komisyonu’ndan ya da ODGP Yüksek Temsilcisi tarafından sunulan bir teklifin kabul edilebilmesi için Avrupa Birliği nüfusunun %65’ ini kapsayan üye ülke sayısının %55’ i (en az 15 üye ülke) tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca diğer önerilerin kabul edilebilmesi için ise %65 Avrupa Birliği nüfusu kotası ile beraber üye ülke sayısının en az %72’si tarafından da desteklenmesi gerekmektedir (Eskici ve Yeniay, 2013: 210).

Konsey’ ana görevleri ise aşağıda belirtilmiştir (The Council of the EU, 2015a);

- Yasama: Bir çok konuda Avrupa Parlamentosu ile beraber ‘ortak karar’ mekanizmasını işleterek yasama organı olarak görev yapar.
- Üye ülke politikalarının koordinasyonu: Ekonomik, finansal, eğitim, kültür, gençlik, spor ve iş alma konularında koordinasyonu sağlar.
- Avrupa Birliği ortak dış ve güvenlik politikasını yürütmek: ODGP Yüksek Temsilcisi ile beraber çalışarak Avrupa Birliği’nin ortak dış ve güvenlik politikasını yürütülmesini sağlar.

- Uluslararası antlaşmaların imzalanması: Avrupa Parlamentosu ile beraber ‘ortak karar’ mekanizmasını işleterek Avrupa Birliği’nin diğer ülkeler ve uluslararası organizasyonlar ile yapılan antlaşmalarını imzalar.

- Avrupa Birliği’nin bütçesinin onaylanması: Avrupa Parlamentosu ile beraber Avrupa Birliği’nin bütçesini kabul eder.

Konsey’in bünyesinde yer alan Daimi Temsilciler Komitesi, Brüksel’de görev yapmakta Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin birlik nezdindeki daimi temsilcilerinden oluşmaktadır. Başlıca görevleri (Candan, 2012: 167);

- Konsey’in güncel olarak devam eden ve süreklilik isteyen görevlerinin takip edilmesi,

- İcra edilecek Konsey toplantılarının gündemlerinin belirlenmesi,
- Konsey karar tasarılarının hazırlanması,
- Birlik organları ile mahalli idareler arasındaki ilişkilerin düzenlemesidir.

Daimi temsilciler Komitesi içinde COREPER I ve COREPER II adlarında iki farklı oluşum barındırmaktadır. COREPER I, üye devlet daimi temsilcilerinin yardımcılardan oluşur ve aşağıda belirtilen başlıklardaki konular üzerinde yoğunlaşır (The Council of the EU, 2015b);

- Tarım ve balıkçılık,
- Rekabet politikası,
- Eğitim, gençlik, kültür ve spor,
- Sağlık, iş, sosyal politikalar ve tüketici hakları,
- Çevre,
- Taşımacılık, telekomünikasyon ve enerji.

COREPER II ise üye devlet daimi temsilcilerden oluşur ve aşağıda belirtilen başlıklardaki konular üzerinde yoğunlaşır (The Council of the EU, 2015c);

- Ekonomik ve finansal ilişkiler,
- Dış ilişkiler,
- Genel işler,
- Adalet ve iç işleri

2.4. Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu'nun merkezi Brüksel olmakla beraber bazı bölümleri de Lüksemburg'da yer almaktadır. Ayrıca birliğe üye her ülkede temsilcileri ve dünya çapında 139 delegasyonu bulunmaktadır. Komisyon; bir başkan, yedi başkan yardımcısı ve yirmi komiserden oluşmakta olup beş senede bir atanmaktadırlar. Komisyonun ana görevleri (European Commission, 2015a);

- Parlamento ve Bakanlar Konseyi'ne yasa önerilerinde bulunmak,
- Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın yardımıyla Avrupa hukukunun uygulanmasını sağlamak,
- Avrupa Birliği politikalarını uygulamak ve bütçesini yönetmek,
- Avrupa Birliği'ni Avrupa dışında temsil etmek,
- Komisyon çalışma programında yıllık olarak belirlenen hedef ve öncelikleri belirlemektir.

Avrupa Komisyonu Başkanı, Avrupa Birliği Zirvesi tarafından Avrupa Parlamentosunda yapılan seçimler dikkate alınarak, nitelikli çoğunlukla oylanarak belirlenir, Avrupa Parlamentosuna sunulur ve üyelerinin çoğunluğu tarafından seçilir. Üye devletlerin gösterdiği adaylar arasından Komisyon Başkanı tarafından seçilen Avrupa Komisyonu üyeleri de (Başkan yardımcıları ve komiserler), Avrupa Birliği Zirvesi tarafından Avrupa Parlamentosu'nun onayına sunulur. Komisyon bir heyet olarak Avrupa Parlamentosu'ndan güvenoyu aldıktan sonra Avrupa Birliği Zirvesi tarafından nitelikli çoğunluk ile atanır (European Commission, 2015a).

Yedi başkan yardımcısından bir tanesi, Lizbon Antlaşması'nın kabul edilmesiyle oluşturulan yeni bir görev olan Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olarak Başkan ile mutabakata varılarak Avrupa Birliği Zirvesi tarafından atanır. Yüksek Temsilci, Birliğin güvenlik ve dış politikasını yürütmekten sorumludur (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a). Seçilen komiserler, Avrupa Birliği üye devletlerinin vatandaşları olmalarına ve kendi vatandaşı oldukları devletler tarafından komiserliğe atanmalarına rağmen kendi ülkelerinin çıkarları yerine Birliğin genel menfaatlerini korumak zorundadır. Avrupa Komisyonu, görevlerini yerine getirirken bağımsız davranır ve hiç bir kurumdan veya makamdan talimat almaz. Komisyon üyeleri, beş yıllık görev süreleri boyunca üye devlet hükümetlerince görevden alınamaz. Avrupa Parlamentosu'nun da komisyon üyelerini bireysel olarak görevden alma yetkisi bulunmamaktadır, ancak

güvensizlik oyu ile Komisyon heyet halinde görevden alınabilir (AB Bakanlığı, 2011a).

2.5. Avrupa Birliği Adalet Divanı

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın görevi, Avrupa Birliği kanun ve yönetmeliklerinin birliğe üye tüm devletlerde aynı anlamda yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Ayrıca Adalet Divanı; AB'ye üye devletler, işletmeler, kişiler ve AB organları arasındaki anlaşmazlıkların çözümlenmek için gerekli yetkilere de haizdir. Ancak bu yetkiye devletler arasındaki anlaşmazlıklar konusunda karar verme yetkisi dahil değildir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, üyeleri tek seferliğine ve altı yıllık bir süre için atanan ve her üye ülkeyi temsilen bir hakim olmak üzere toplam 28 hakimden ve 9 hukuk sözcüsünden teşkil olan bir insan kaynağına sahiptir. Yapısal olarak ise Adalet Divanı; Genel Kurul, Büyük Daire ve Uzmanlık Mahkemeleri olmak üzere üç ayaklı bir yapıdan oluşmaktadır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a).

2.6. Avrupa Merkez Bankası

Avrupa Merkez Bankası (AMB), 1998 yılında Frankfurt'da kurulmuş olup, 1 Ocak 1999'dan beri Amerika Birleşik Devletlerinden sonra dünyanın en büyük ekonomisi olan Euro Bölgesi'nin para politikasından sorumludur. Avrupa Merkez Bankası bağımsız bir kurum olup, ayrıca banknot basımına izin verme konusunda tek yetkili kurumdur (European Central Bank, 2015a).

Avrupa Merkez Bankası ve Euro kullanan üye ülkeleri merkez bankaları 'Eurosystem' olarak adlandırılan sistemi oluşturur. Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) ise 'Eurosystem' ve Euro kullanmayan Avrupa Birliği ülkelerin merkez bankaları tarafından oluşmaktadır. Maastricht antlaşmasında, AMBS'nin temel amacı fiyat istikrarı olarak belirlenmiş ve ayrıca fiyat istikrarı hedefiyle çakışmayacak şekilde ikincil hedef olarak da uygulanan ekonomi politikalarını desteklemek olarak belirlenmiştir (Yazgan, 2003: 40).

Maastricht antlaşmasında da belirtilen sistemin ana hedefleri;

- Euro'nun değerini korumak ve fiyat istikrarını sağlanması,
- Üyelerin resmi döviz rezervlerinin muhafaza edilmesi ve yönetilmesi,

- Kambiyo işlemlerinin yürütülmesi,
- Birlik para politikasının yürütülmesidir.

Sistemin temel ve değişmeyecek özelliği ise para politikasının Avrupa Parasal Birliği içinde tek bir noktadan yürütülmesi ve ulusal politikaların buna bağlı olmasıdır. Avrupa Merkez Bankası'nın kurulması ile üye ülkeler kendi para politikalarını uygulamaktan vazgeçmiş ve kendi milli egemenlik statülerini güçten düşüren bir özveriye rıza göstermişlerdir. Bu özveri, Avrupa Merkez Bankası vasıtasıyla ve siyasi güçten bağımsız ortak para politikasını uygulayacak bir sistem kurmanın ve bu sayede Euro'ya rezerv para özelliği kazandırmanın bedelidir. Maastricht antlaşmasında da belirtildiği gibi Avrupa Merkez Bankası'nın birincil politikası fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Bu nedenle, üye devletler ulaşılmak istenen hedefin büyüklüğü ile doğru orantılı bir bedel ödemeyi kabullenmişlerdir (Arslan, 2003: 8).

2.6.1. Tek Parasal Otorite

Ekonomik ve Parasal Birliğe dahil olan ülkeler adına para politikası bağlamında tek söz söyleme yetkilisi Avrupa Merkez Bankası'dır. Avrupa Merkez Bankası'nın anlatıldığı gibi Avrupa Merkez Bankası ve Euro kullanan ülkelerin merkez bankaları 'Eurosystem'i oluşturmakta, bu sisteme Euro kullanmayan ülkelerin merkez bankaları da eklendiğinde Avrupa Merkez Bankaları Sistemi ortaya çıkmaktadır (Yazgan, 2003, s. 40). Euro'nun arzı da Avrupa Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır (Akçay, 2013: 40).

2.6.2. Tek Para

Euro kullanan ülkeler kendi ulusal paralarını tedavülden kaldırmış ve Euro kullanmaya başlamışlardır. 31 Ocak 1998'de Euro kullanmaya başlayacak ülkelerin paralarını belirlenen oranlar doğrultusunda geri dönülemeyecek şekilde sabitlenmiştir. Bu tarihten itibaren Euro, önce kaydi para olarak, daha sonra 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren de nakdi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Akçay, 2013: 40-41).

2.6.3.Tek Para Politikası

Euro bölgesinde uygulanan para politikası ortak bir politika olduğundan dolayı, ortak para politikası üye devletler adına Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir. Para politikasının temeli anlaşmalar ile belirlenmiş olup iki ana ilke doğrultusunda yürütülmektedir. Bu ilkeler (Akçay, 2013: 41);

- Avrupa Merkez Bankası'nın görevini yaparken hiç bir kurum veya kuruluştan talimat almaz, tam bağımsızdır.
- Para politikasının birincil hedefi fiyat istikrarıdır, bu sayede üretim faktörleri en iyi şekilde dağılacak ve bunun sonucunda tam istihdam ve büyümeye ulaşılabilecektir.

2.6.4.Tek Döviz Kuru Politikası

Euro bölgesinde ortak bir para politikası uygulanmakla beraber ortak bir döviz kuru politikası da uygulanmaktadır. Bu politikanın ana hedefi fiyat istikrarını yakalamak olup, ABD Doları ve Japon Yeni'ne göre bir kur hedefi yoktur (TCMB, 2013: 9). Bu sayede daha efektif bir para politikası uygulanabilmektedir. Bu politikaya, Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütüldüğü için tüm Avrupa Birliği üyesi olup Euro kullanan ülkeler buna tabidir, ayrıca Danimarka da Avrupa Birliği'nin temel anlaşmalarına tabi olduğundan dolayı tek pazarın sağlıklı olarak sürdürülebilmesi için ulusal para birimini Euro'ya bağlamış ve dalgalanma marjının %15'i aşmayacağını kabul etmiştir (Akçay, 2013: 41-43).

2.6.5.Avrupa Merkez Bankası'nın Yönetimi

Avrupa Merkez Bankası'nın yönetimi üç ana organdan oluşmaktadır. Bu organlar; Yönetim Konseyi, Yürütme Kurulu ile Genel Konsey'dir ve görevleri aşağıda belirtilmiştir (TCMB, 2013: 2);

- Avrupa Merkez Bankası Yürütme Kurulu: Avrupa Merkez Bankası başkanı, başkan yardımcısı ve dört üyeden teşkil edilmiştir. Euro kullanan ülkelerin devlet veya hükümet başkanları tarafından sadece bir dönem görev yapmak üzere sekiz yıl için seçilirler. Yürütme kurulu aynı zamanda Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanır.

Avrupa Merkez Bankasının yönetiminden, dolayısıyla da para politikasından sorumludurlar.

- Avrupa Merkez Bankası Yönetim Konseyi: Avrupa Merkez Bankası Yürütme Kurulu ile Ekonomik ve Parasal Birliğe üye ülkelerin ulusal merkez bankası başkanlarından teşkil edilmiştir. Yönetim Konseyi, Euro sisteminin en yüksek karar alma birimidir. Topluluğun para politikasını belirlemekle görevli olan Euro sistemin en önemli ve en üst karar verme organıdır. Aynı zamanda para politikasını da belirleyerek gerekli kuralları da belirler. AB Konseyi Başkanı ve AB Komisyonu temsilcisi eğer arzu ederlerse Yönetim Konseyi toplantılarına iştirak edebilirler.

- Avrupa Merkez Bankası Genel Konseyi: Avrupa Merkez Bankası başkanı, başkan yardımcısı ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal merkez bankaları başkanlarından teşkil edilmiştir. Genel Konseyin asıl görevi Ekonomik ve Parasal Birlik üyeleri ile üye olmayan AB ülkeleri arasındaki para politikalarının koordinasyonunu sağlamaktır. AB Konseyi Başkanı ve AB Komisyon temsilcisi, Yönetim Konseyi toplantılarına kayıldıkları gibi Genel Konsey toplantılarına da katılabilirler, ancak oy verme yetkileri yoktur.

2.7.Sayıştay

Avrupa Birliği bütçesini oluşturan kalemlerden biri olan vergileri ödeyen vatandaşların ihtiyaç duyabileceği bilgileri hazırlayan ve birlik çapında harcanan kamu fonlarının idaresinin kanunlara uygunluğunu sağlamak ile görevli Sayıştay, 1975 yılında Lüksemburg'da kurulmuştur (Sayın, 1998: 64). Ana görevi, hazırlanan Avrupa Birliği bütçesinin uygun bir şekilde harcanmasını sağlamaktır. Bu denetleme sırasında ilgili kurumların hesaplarını denetleme yetkisi vardır. Yapısında Konsey tarafından atanan Avrupa Birliği'ne üye her ülkeden altı seneliğine atanan bir üye mevcuttur. Denetleme görevinin haricinde ayrıca her sene bir önceki mali yıla ilişkin bir rapor hazırlayarak Konsey ve Avrupa Parlamentosu'nun onayına sunar. Bu rapor, bir sonraki yıla ait bütçenin kabul edilmesinde önemli bir role sahiptir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015a).

3.AVRUPA BİRLİĞİ'NİN EKONOMİK YAPISI

3.1.Maastricht Kriterleri

Avrupa Birliği içinde parasal ve ekonomik bir birlik gerçekleştirme amacıyla, topluluğa üye ülkelerin ekonomileri arasındaki farklılıkları minimum seviyeye indirmek amacıyla, “Maastricht Kriterleri” olarak adlandırılan ekonomik kriterleri tespit edilmiş ve bu kriterlere uyulmaması durumunda üye ülkelere karşı uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir. 1991 yılı Aralık ayında topluluğa üye on iki ülkenin devlet başkanları tarafından imzalanan ve 1 Ocak 1993'ten itibaren yürürlüğe girmesi kabul edilen kriterler, bu tarihten sonra da Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen ülkeler için de yerine getirilmesi gereken bir ekonomik kurallar dizisi olarak kabul edilmiştir (Engin ve Yeşiltepe, 2009: 16). Maastricht Kriterleri'nin asıl amacı topluluğa üye olma yolunda ilerleyen ülkelerde bütçe ve fiyat istikrarını sağlamak amacıyla maliye politikası ve para politikasının belli bir oranda kısıtlanması demektir. Bu iki kısıtlamanın temel nedeni topluluk içindeki bütçe ve fiyat istikrarını sağlamaktır. Avrupa Birliği'ne aday statüsünde olan ülkelerin adaylık müzakereleri yürütülürken ekonomik kriterlere uygunlukları da ilerleme raporları ile takip edilmektedir (Engin ve Yeşiltepe, 2009: 16).

Maastricht Kriterleri beş adet ekonomik kriterden oluşmaktadır;

- Toplulukta en düşük enflasyona sahip (en iyi performans gösteren) üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir.
- Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı %60'ı geçmemelidir.
- Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı %3'ü geçmemelidir.
- Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır.
- Son iki yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmemiş olmalıdır.

Maastricht ekonomik kriterlerinin ana hedefi; kriterleri yerine getirerek AB'ne giren üye ülkelerin, kriterleri başarmanın sonucunda düşük enflasyon ve istikrarlı bir büyüme sağlamalarını ve böylece güvenli, tahmin edilebilen ve uzun dönemli programlar

ve yatırımlar yapabilmeleridir. Avrupa Para Birliği öncesinde daha az dışarıya dönük ve kısa vadeli plan yapabilen ülkeler, yeni ortak para birimi Euro ile dışarıya daha fazla yönelebilen, yeni imkanları araştıran ve uygulamaya koyan, daha büyük bir dış pazar için geleceğe yönelik programlar yapabilen dolayısıyla daha yenilikçi ve rekabetçi ülkeler olacaklardır. Avrupa Birliği çatısı altındaki ve üyelik yolundaki ülkelerinin ortak para birliğini sağlayabilmeleri için sosyal ve ekonomik açıdan birçok yapısal değişiklikler yaptıkları açıkça görülmektedir. Böyle bir bütünleşme için gösterilen disiplinli ve istikrarlı politikaların nihai amaç olan ortak para birimi Euro'nun tedavüle çıkarılmasının bir diğer amacı da Avrupa genelinde ortak pazarın işleyişini daha da etkinleştirmektir (Özbay, 1997: 3).

3.2. Ekonomik ve Parasal Birlik

Ekonomik ve parasal birlik; bireylerin, sermayenin, hizmetlerin ve malların serbest dolaşması, birliğe üye ülkelerin ortak bir para birimi kullanması ve ayrıca para politikasının tek bir merkezden yürütülmesini içermektedir (Tunçsiper ve Yakut, 1998: 102). Avrupa Birliği'nin kurulduğu günden itibaren devamlı olarak üye ülkeler birbirleriyle bir bütünleşme sürecine girmiştir. 1957 yılında imzalanan ve Avrupa Topluluklarını kuran Roma Antlaşması'nda tek pazar bir amaç olarak belirtilmiş ancak planlı bir süreç belirlenmemiştir (Garip, 2014). Roma Antlaşması'nın imzalanmasından sonra 1958 yılında %10 ile başlayan Birlik için gümrük tarifesi indirimi 1968 yılında %100'e ulaşarak Birlik içinde gümrük vergileri sıfırlanmıştır (Karluk, 2011: 36). Gümrük birliğinin tamamlanması ve dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'nin istifasıyla Avrupa Birliği'nde entegrasyona yönelik söylemlerin sayısı artmaya başlamıştır. Bu hedef doğrultusunda ekonomik ve parasal birliği gerçekleştirmek üzere Werner Komisyon'u 1970 yılında kurulmuş ve ekonomik ve parasal birliğe geçiş için bir plan hazırlanması istenmiştir. Komisyon tarafından hazırlanan rapor sonucunda 1980 yılında ekonomik ve parasal birliğe geçiş hedeflenmiştir, fakat dönemin gelişmeleri sonucunda bu hedefe ulaşılamamıştır (Garip, 2014).

Maastricht antlaşmasının 1992 yılında imzalanması ile beraber Avrupa Birliği hükümet ve devlet başkanları ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesi için ortak bir karara varmışlardır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015c). Gerçekleştirilmek istenen ekonomik ve parasal birliğin ana hedefi üyeler arasında istikrar ve ekonomik refah

sağlamak bunun sonucunda da politik entegrasyonu tamamlamaktır. Ekonomik ve parasal birliği dış ticaret bağlamında incelenirse, ortadan kaldırılan sınırlar sonucunda ortaya konan tek pazar, yeni iş kolları yaratmakla beraber rekabeti artırır, artan rekabet sonucunda da kalite ve verim artar (Bal ve Özalp, 2011: 78).

1988 yılının Haziran ayında Avrupa Konseyi, Ekonomik ve Parasal Birliğin gerçekleştirilmesi hedefini onaylamıştır. Hedefin onaylanmasını takiben dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Delors başkanlığında bir komite kurulmuş ve çalışmalara başlamıştır. Komite'nin çalışmaları sonucunda çıkan raporda (aynı zamanda Delors Raporu olarak da adlandırılır) Avrupa Ortak Para Birimi ve Avrupa Merkez Bankası'nın oluşturulmasına önderlik edecek, ekonomik ve parasal politikaların koordine edilmesine imkan sağlayan ve üç aşamadan oluşan bir plan tavsiye edilmiştir (Konya Sanayi Odası, 2015).

Planın birinci aşamasında;

1989 yılı Haziran ayında Avrupa Konseyi, Delors Raporu ışığında Ekonomik ve Parasal Birliğin ilk aşamasının 1 Temmuz 1990'dan itibaren başlamasına ve aynı tarihten itibaren Birliğe üye devletler arasında sermayenin dolaşmasının önündeki kısıtların kaldırılmasına karar vermiştir. Birinci aşamanın uygulanış safhasında üye ülkelerin merkez bankası başkanlarına (Guvernörler Kurulu) fiyat istikrarı hedefine ulaşmak amacıyla birbirleri arasında para politikalarının koordinasyonunu yapmak için ek sorumluluklar verilmiştir. Ayrıca mevcut sürenin kısalığı ve karmaşıklığından dolayı planın üçüncü aşamasına geçiş için hazırlıklar da Guvernörler Kurulu tarafından başlatılmıştır. Burada amaç daha sonra çıkabilecek sorunlara daha erken müdahale edebilmek ve bu amaçla kurulan çalışma gruplarının görevlerini tanımlamak olmuştur. Planın ikinci ve üçüncü aşamalarına geçiş için Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması'nın revize edilmesi ihtiyacı doğmuştur, bu sebeple 1991 yılında gerçekleştirilen hükümetler arası toplantıyla aynı zamanda Guvernörler Kurulu da toplantı düzenlemiştir. Toplantı sonucunda müzakerelerin gecikmesi sebebiyle Avrupa Birliği'ni kuran antlaşma olan Maastricht anlaşmasının imzalanması 1992 yılı Şubat ayında gerçekleşmiştir. Maastricht anlaşmasıyla beraber 1 Kasım 1993'den itibaren yürürlüğe girmek üzere Avrupa Merkez Bankaları Sistemi ve Avrupa Merkez

Bankası'nın Statüsü ve Avrupa Para Enstitüsü'nün Statüsü protokolleri de kabul imzalanmıştır (European Central Bank, 2015b).

Planın ikinci aşamasında;

1 Ocak 1994 tarihinde Avrupa Para Enstitüsü'nün kurulmasıyla Ekonomik ve Parasal Birliğin kuruluşunun ikinci aşaması da başlamış ve aynı zamanda Guvernörler Kurulu'nun görevleri de sona ermiştir. Ancak Avrupa Birliği para politikasının yürütülmesi Avrupa Para Enstitüsü'nün görevi olmayıp yine ulusal makamların sorumluluğunda kalmıştır. Avrupa Para Enstitüsü'nün iki ana görevi ise (European Central Bank, 2015b);

- Merkez bankaları arasındaki işbirliğini ve para politikası koordinasyonunu güçlendirmek,
- Üçüncü aşamada ortak para birimi ve ortak para politikasının gerçekleştirilebilmesi için Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'nde yapılması gereken değişiklikler için gerekli hazırlıkları yapmaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda Avrupa Para Enstitüsü, istişare ve politika konularında görüş alışverişi sağlayarak Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'nin planın Delors planının üçüncü aşamasında görevlerini yerine getirmesi için gerekli düzenleyici çerçeveyi oluşturmuştur (European Central Bank, 2015b).

Planın üçüncü aşamasında;

Ekonomik ve Parasal Birliğin kuruluşunun üçüncü ve son aşaması, 1 Ocak 1999 tarihinde katılan on bir üye devletin para birimlerinin Avrupa Merkez Bankası'nın sorumluluğu altında tek bir para politikası yürütülmesi için geri dönülemez bir biçimde döviz kurları sabitlenmesini ile başlamıştır (Bkz.Tablo 2) (European Central Bank, 2015b).

Tablo 2. AB Üyesi Euro Kullanan Ülkelerin Döviz Kuru Dönüşüm Oranları

Üye Ülke	Döviz Kuru Dönüşüm Oranı (1 Euro)	Üye Ülke	Döviz Kuru Dönüşüm Oranı (1 Euro)
Almanya	DEM 1.95583	Lüksemburg	LUF 40.3399
Fransa	FRF 6.55957	Yunanistan	GRD 340.750
İtalya	ITL 1936.27	Slovenya	SIT 239.640
İspanya	ESP 166.386	GKRY	CYP 0.585274
Hollanda	NLG 2.20371	Malta	MTL 0.429300
Belçika	BEF 40.3399	Slovakya	SKK 30.1260
Portekiz	PTE 200.482	Estonya	EEK 15.6466
Avusturya	ATS 13.7603	Letonya	LVL 0.702804
Finlandiya	FIM 5.94573	Litvanya	LTL 3.45280
İrlanda	IEP 0.787564		

Kaynak: <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.en.html> (erişim: 21.10.2015)

Halihazırda 28 Avrupa Birliği üye ülkesinden 19'u ortak para birimi Euro'yu kullanmaktadır. (Bkz.Tablo 3)

Tablo 3. AB Üyesi Euro Kullanan Ülkeler

Üye Ülke	Euro Kullanmaya Başlama Tarihi	Üye Ülke	Euro Kullanmaya Başlama Tarihi
Almanya	1 Ocak 1999	Lüksemburg	1 Ocak 1999
Fransa	1 Ocak 1999	Yunanistan	1 Ocak 2001
İtalya	1 Ocak 1999	Slovenya	1 Ocak 2007
İspanya	1 Ocak 1999	GKRY	1 Ocak 2008
Hollanda	1 Ocak 1999	Malta	1 Ocak 2008
Belçika	1 Ocak 1999	Slovakya	1 Ocak 2009
Portekiz	1 Ocak 1999	Estonya	1 Ocak 2011
Avusturya	1 Ocak 1999	Letonya	1 Ocak 2014
Finlandiya	1 Ocak 1999	Litvanya	1 Ocak 2015
İrlanda	1 Ocak 1999		

Kaynak: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm (erişim:19.10.2015)

Avrupa birliği üyesi dokuz ülke ise Euro'yu kullanmamaktadır (Bkz.Tablo 4)

Tablo 4. AB Üyesi Olup Euro Kullanmayan Ülkeler

Maastricht Antlaşmasında yer alan maddelerden dolayı Euro kullanmayan ülkeler	<ul style="list-style-type: none">• İngiltere• Danimarka• İsveç
Gerekli kriterlere ulaştıktan sonra Euro kullanmaya başlayacak ülkeler	<ul style="list-style-type: none">• Hırvatistan• Macaristan• Romanya• Polonya• Bulgaristan• Çek Cumhuriyeti

Kaynak: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm (erişim:19.10.2015)

Ayrıca Avrupa Birliği ülkesi olmayıp Euro kullanan ülkeler de mevcuttur (European Union, 2015c). (Bkz.Tablo 5)

Tablo 5. AB Üyesi Olmayıp Euro Kullanan Ülkeler

Yapılan antlaşmalar doğrultusunda Euro kullanan ülkeler	<ul style="list-style-type: none">• Monako• San Marino• Vatikan
Herhangi bir antlaşma olmadan Euro kullanan ülkeler	<ul style="list-style-type: none">• Kosova• Karadağ• Andorra

Kaynak: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm (erişim:19.10.2015)

3.3.Avrupa Merkez Bankası Para Politikaları

3.3.1. Avrupa Merkez Bankası Para Politikası Stratejisi ve İlkeleri

Maastricht anlaşmasının Avrupa Merkez Bankası ile ilgili 2.Bölüm 105 (1) maddesi uyarınca tek para politikasının asıl hedefi fiyat istikrarıdır ve fiyat istikrarının sürdürülmesidir (European Union, 1992: 14). Avrupa Merkez Bankası fiyat istikrarını; Harmonize Edilmiş Tüketici Fiyat Endeksine (The Harmonised Price Index-HICP) göre orta vadede yıllık enflasyonun %2'nin altında olması şeklinde tanımlanmıştır (European Central Bank, 2015d).

Avrupa Merkez Bankası, yukarıda bahsedilen rakama ulaşabilmek için iki farklı bakış açısından oluşan bir stratejiyi takip etmektedir (TCMB, 2013: 3).

- Ekonomik analiz: Günlük ekonomik ve finansal değişiklikler ile fiyat istikrarı hedefine ilişkin kısa ve orta vadeli riskler incelenir.

- Parasal analiz: Ekonomik analiz ile kıyaslandığında daha uzun bir perspektifte M3 (geniş tabanlı para arzı)'deki değişiklikleri inceleyen analiz.

Avrupa Merkez Bankasının para politikasının ilkeleri ise (TCMB, 2013: 3);

- Enflasyonist beklentileri sıkı şekilde çıpalamak,
- Orta vadeyi hedef almak,
- Geleceğe dönük olmaktır.

3.3.2. Avrupa Merkez Bankası Para Politikası Araçları

Avrupa Merkez Bankası'nın para politikası araçları aşığıdaki enstrümanlardan oluşmaktadır (European Central Bank, 2015e);

- Açık piyasa işlemleri,
- Devamlı kolaylıklar,
- Zorunlu Karşılıklar.

Yukarıda belirtilen araçlara ilaveten Avrupa Merkez Bankası 2009 yılından itibaren standart dışı para politikası önlemlerini (varlık alımı) de hayata geçirmiştir .

3.3.2.1. Açık Piyasa İşlemleri

Açık piyasa işlemleri genellikle, günlük likidite talebinin düzenlenmesi ve faiz oranlarına müdahale edilebilmesi için uygulanmaktadır. En çok kullanılan açık piyasa işlemleri; Repo, ters-repo, direkt satış, döviz değişimi ve merkez bankası menkul kıymet ihracıdır. Bu tür işlemler çoğunlukla önceden zamanları belirlenmiş iki haftalık ve üçer aylık ihalelerle gerçekleştirilmektedir. Kısa vadeli likidite ihtiyaçları için gerekli düzenlemeler ise her zaman yapılabilmektedir. Kısa vadeli likidite ihtiyaçlarını ilgili düzenlemeler gereği ulusal merkez bankaları düzenlemekle birlikte zamanları önceden belirli açık piyasa işlemlerini de düzenlemektedirler. Avrupa Merkez Bankası Yönetim Konseyi tarafından ise çift taraflı kısa vadeli açık piyasa işlemlerinin Avrupa Merkez Bankası tarafından yapılabilmesine de karar verilebilmektedir (TCMB, 2013: 6).

3.3.2.2. Devamlı Kolaylıklar

Devamlı kolaylıklar, bankacılık sistemine likidite sağlamak veya kısmak için kullanılırlar. Para politikasının güncel durumu ile ilgili bilgi vermekle beraber, gecelik faiz oranlarının taban ve tavanını da belirlemektedir (Çolakoğlu, 2004: 104). Devamlı kolaylıklar; “Marjinal Kredi İmkanları” ve “Mevduat İmkanları” olarak ikiye ayrılmaktadır. “Marjinal Kredi İmkanları” gecelik faizlere tavan, Mevduat İmkanları” ise taban oluşturmaktadırlar (TCMB, 2013: 6).

3.3.2.3. Zorunlu Karşılık Oranları

Ticari bankaların mevduatlarında oluşabilecek ani ve fazla düşümlere karşı kendi ulusal merkez bankalarında tutmaları gereken rezerv zorunlu karşılık oranı olarak adlandırılır ve para arzını kontrol etmede önemli bir enstrümandır (Akçay, 1998: 39). Zorunlu karşılık oranlarının para politikası aracı olarak ikincil bir amacı da likiditeyi kısıtlamaktır. Bu sayede Avrupa Merkez Bankası tarafından gerekli görüldüğünde parasal talep yaratılabilir (Çolakoğlu, 2004: 105). Euro bölgesinde zorunlu karşılık oranı Ocak 2012’den beri %1 olarak uygulanmaktadır (European Central Bank, 2015c).

4. AVRUPA BİRLİĞİ’NE YÖNELİK GÖÇ AKINI

4.1.Arap Baharı Sonrasında Suriye

Suriye, hükümeti yıllar boyunca ideolojik temel olarak Arap milliyetçiliğini savunan ve halkından da bu ideoloji sayesinde destek gören bir ülke olmuş, ayrıca uzun yıllardır İsrail’e karşı direniş gösteren bir ülke olmasının katkısıyla zengin Arap ülkelerinden finansal olarak hep destek görmüştür (Hinnebusch, 2008: 264). Ülkeyi uzun yıllar yöneten Hafız Esad’ın 2000 yılında ölmesiyle beraber yerine oğlu Beşar Esad yapılan referanduma tek aday olarak girmiş ve %97,29 oy oranı ile devlet başkanı seçilmiş, 2007 yılında yapılan referandumda da %97,62 ile tekrar devlet başkanı seçilmiştir (Şen, 2013: 58-59).

Kuzey Afrika ve Arap ülkeleri, 2011 senesinde Tunus’ta başlayan ve daha sonra Mısır, Libya, Yemen ve son olarak da Suriye’ye sıçrayan halk ayaklanmalarıyla bir

değişim hareketi içine girmiş ve bu hareket uluslararası literatürde “*Arap Baharı*” olarak adlandırılmıştır. Değişim hareketinin ana ortak noktası, otoriter ve tek adam yönetimine sahip bu ülkelerde halkın özgürlük ve ekonomik haklarını yönetimden toplu olarak hareket ederek talep etmesi şeklinde meydana gelmiştir. Gerçekleşen bu halk ayaklanmaları sonucunda; Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de mevcut yönetimler değişmiş, bazı Arap ülkelerinde ise yönetimden halkın taleplerini karşılamak için mevcut düzenlerinde değişiklikler yapmışlardır (Sandıklı ve Semin, 2014: 193). Suriye’de ise, aynı coğrafyayı paylaştığı ülkelerde yaşanan ayaklanmalar ve rejim değişiklikleri Suriye iktidarı tarafından fazla önem verilmemiş ve Suriye’nin diğer bölge ülkelerinden farklı olduğunu ileri sürülerek Arap Baharı’nın Suriye’yi fazla etkilemeyeceğini öne sürülmüştür. Ayrıca, Beşar Esad’ın hem 2000 hem de 2007 yıllarında yapılan referandumlarda %97’nin üzerinde oy olarak hükümet başkanı seçilmesi, halkın yaşanan tüm sosyal ve ekonomik zorluklara rağmen onu tam olarak desteklediğini ve kendisine karşı her hangi bir ayaklanma olmayacağı düşüncesinde olmasına yol açmıştır. Ancak, olaylar Beşar Esad’ın düşündüğünün tersine gelişmeye başlamış ve 2011 yılı Mart ayında Baas rejiminin önde destekleyicilerinden ülkenin güneyinde yer alan Dera kentinde ilk halk hareketi başlamıştır (Şen, 2013: 59). İlk halk hareketinin rejimin en fazla savunucularından olan bir şehirde başlamasının en başlı sebepleri ise halkın yaşadığı ekonomik sıkıntı ve kuraklıktır. Bu sıkıntıları dile getiren gençlerin bir başkaldırı olarak duvarlara grafitiler çizmesi sonucu hapse atılması halk hareketinin başlamasına yol açmıştır. Özellikle bölgede elektrik ve iletişim yollarının kesilmesi ve ordunun eylem yapanlara karşı sert tutumu her ne kadar Beşar Esad tarafından istenen reformların yapılacağına dair söz verilse bile halk hareketinin diğer şehirlere sıçramasına engel olamamış ve büyüyen olaylar sonucunda iç savaş başlamıştır (USAK, 2011: 21).

4.2. Suriye Halkının Ülkesini Terk Etmesi (Göç Krizinin Başlangıcı)

Suriye’de başlayan olayların ülke içinde yayılması ve iç savaşın başlamasıyla beraber zaten ekonomik ve sosyal sıkıntılar yaşayan Suriye halkının bir kısmı rejime karşı savaşmak için ülkesinde kalmayı seçmiş, diğer bir kısmı ise bu çatışmalardan kaçmak için ülkelerini terk edip Suriye’ye coğrafi olarak başta Türkiye olmak üzere Irak, Mısır, Ürdün ve Lübnan gibi yakın ülkelere sığınmaya başlamışlardır (Boyras, 2015: 40-41). Başta Türkiye olmak üzere komşu ülkeler Suriye’den sığınma talebiyle gelen

komşularına kapılarını açmış ve büyük bir kardeşlik örneği göstermiştir. Suriye halkının 2011 içerisinde komşu ülkelere doğru başlattığı göç dalgasının geçen beş sene içerisinde ulaştığı rakamlar çok büyük sayılara ulaşmıştır. Tablo 6 incelendiğinde mültecilerin sadece %10'unun mülteci kamplarında kaldığı görülmekte, geri kalan %90'ının ise hazırlanan kamplar dışında buldukları ülkelerde serbest olarak yaşadıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayıları

Statü	Adet	Yüzde
Toplam Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayısı	4,819,494	%100
Mülteci Kamplarında Kalan Suriyeli Mülteci Sayısı	494,947	%10
Mülteci Kampı Dışında Kalan Suriyeli Mülteci Sayısı	4,324,547	%90

Kaynak: UNHCR tarafından 20.07.2016 tarihi itibarıyla yayımlanan rakamlar (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) (erişim:26.07.2016)

Kamplar dışında kalan mültecilerin bazıları göç ettikleri ülkelerde yaşayan akrabalarının yanında kalmakta ve birlikte çalışmakta, gelir durumu yüksek olanlar kendilerine iş kurmakta, ancak büyük bir çoğunluğu kendilerine iş bulup yeni bir hayat kurmaya çalışmaktadırlar. Ancak Suriyeli mültecilerin her işi yapmaya ihtiyacı olduğu için düşük ücretlere razı olması, onların yoğun olduğu bölgelerde işçi ücretlerinde düşüşe ve o bölgelerde yaşayan yerleşik halk arasında işsizliğin artmasına yol açmaktadır (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015: 10).

Kayıtlı Suriyeli mültecilerin Tablo 7'de yer alan yaş gruplarına ve cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde ise , 18-59 yaş arası mültecilerin hem kadın hem de erkek mülteciler arasında birinci sırada olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise 5-11 yaş grubu onun ardından ise 0-4 yaş grubunun geldiği görülmektedir. Cinsiyetlere göre incelendiğinde ise erkek ve kadın mülteciler arasında erkek sayısının 18 yaşın altındaki yaş gruplarında kadın mültecilerden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Kayıtlı Suriyeli Mültecilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Erkek (%)	Yaş Dilimi	Kadın (%)
9,5	0-4	8,8
10,7	5-11	10,2
6,9	12-17	6,6
21,6	18-59	22,5
1,5	60+	1,7

Kaynak: UNHCR tarafından 20.07.2016 tarihi itibarıyla yayımlanan rakamlar

(<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>)(erişim:26.07.2016)

4.3. Mülteci ve Göçmen Kavramı

Türk Dil Kurumu sözlüğü göçmen kelimesini “*Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk)*” olarak tanımlamıştır (TDK, 2016). Mülteci kelimesi ise Mültecilerin Statüsünü Belirleyen Birleşmiş Milletlerin 1951 yılında imzalanan sözleşmesinde “*ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi*” olarak tanımlanmıştır (UNHCR, 2009).

Kendi topraklarından yaşadıkları baskı ve şiddet nedeniyle başka topraklara kaçan insanların korunması insanlık tarihinde yer alan en eski özelliklerdendir. Tarihi kalıntılar ve metinlerin incelenmesi sırasında bunlara ilişkin bulunan bilgiler ışığında günümüzden 3500 yıl öncesinde dahi kendi topraklarını baskı ve zulüm sebebiyle terk eden topluluklara rastlanılmıştır. Ancak mülteci ve göçmen kavramının esas önemli sayılmaya başladığı zaman 2’nci Dünya Savaşı sonrasıdır. 1951 tarihinde imzalanan Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme uyarınca kurulan UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)’nin temel kuruluş amacı da 2’nci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan mülteci sorununu Birleşmiş Milletler adına ele almaktır. Günümüzde yaşanan küresel göçler incelendiğinde, hem mültecileri hem de göçmenleri kapsadığı ortaya çıkmaktadır ancak yolculuk tipleri aynı olsa da mültecilik ve göçmenlik öz olarak tamamen birbirinden farklıdır ve uluslararası hukukta da düzenlemeleri birbirinden farklıdır. Göçmenler, daha refah bir gelecek yaşamak için yeni iş ve çalışma olanakları aramak için buldukları bölgeyi terk ederler ancak mülteciler hayatlarını kurtarmak için

yaşadıkları bölgeleri terk ederler çünkü yaşadıkları zulmün kaynağı kendi yöneticileridir ve bu nedenle mülteciler sığındıkları ülkeler tarafından koruma altına alınmazlar ise veya kendi ülkelerine geri gönderilirler ise yaşamları tehdit altına girer (UNHCR, 2016). Örnek verecek olursak hali hazırda yaşanan göç krizinde Avrupa Birliği ülkelerinin kapılarına dayanan bir çok insan vardır ancak hepsi mülteci değildir. Kosova vatandaşı olup Avrupa Birliği'ne göç etmek için sınır kapılarına giden insanlar ile ülkelerinde yoğun tehdit altında yaşayan Suriye vatandaşlarını da iyi bir şekilde ayırt etmek gerekmektedir.

Mültecilerin ve göçmenlerin hukuki haklarını belirleyen Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve diğer hukuki organizasyonlar tarafından yayımlanan ve bir çok ülke tarafından imzalanan bir çok uluslararası sözleşme mevcuttur ve imzalayan ülkeler de sözleşmelerin hükümlerine uymak mecburiyetindedir. Bahse konu uluslararası sözleşmeler aşağıda belirtilmiştir (Madde14, 2016).

Birleşmiş Milletler Nezdinde İmzalanan Sözleşmeler

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü
- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
- BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Tüzüğü
- Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair

Uluslararası Sözleşme

- Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme
- İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya

Cezaya Karşı Sözleşme

- Ülkesinde Yerinden Edilmiş Kişilere İlişkin Kılavuz İlkeler
- Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Ortadan

Kaldırılması ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol

- Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol
- BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Belgesi

- Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname
- Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması için Prensipler Bütünü
 - Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi Göçmen ev işçileri hakkında 1 No'lu Genel Yorum
 - Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme
 - Kanun Dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Etkili Bir Şekilde Önlenmesi ve Soruşturulması Hakkında Prensipler
 - Zorla Kayıp Edilmeye Karşı Herkesin Korunmasına Dair Bildiri

Avrupa Konseyi / Avrupa Birliği Nezdinde İmzalanan Sözleşmeler

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Schengen Yürütme Anlaşması
- AB Dublin II Yönetmeliği
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü
- Sığınma isteyenlerin ülkeye kabulüne ilişkin asgari standartları belirleyen 27

Ocak 2003 tarihli 2003/9/EC Sayılı Konsey Yönergesi

- AT Konsey Tüzüğü EURODAC
- Tampere Başkanlık Sonuç Bildirisi Kararları 1999
- Seville Başkanlık Sonuç Bildirisi Kararları 2002
- Brüksel Başkanlık Sonuç Bildirisi Kararları'na Ek 2004

Diğer Uluslararası Sözleşmeler

- Cartagena Mülteciler Bildirisi
- Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen

Sözleşme

- Afrika Birliği Kampala Sözleşmesi
- Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin 1949 Cenevre Sözleşmesi
- Asya-Afrika Hukuksal Danışma Komitesi Mültecilere Karşı Muameleye

İlişkin İlkeler

- Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme
- Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Anlaşması

İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir çok insanın ülkelerini terk etmek zorunda kalması ve savaş sonrasında iki kutba ayrılan dünyada Sovyetler Birliği'nde oluşan rejimden başka ülkelere kaçmak zorunda kalan bir çok insanın olması sonucunda ortaya çıkan göç ve sığınma sorunlarının gerektirdiği çözüm ihtiyacına Birleşmiş Milletler daha fazla kayıtsız kalamamış ve önce 1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini yayımlamış (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1016), daha sonra ise mülteciler ile sığınmacıların hukuki statülerini ve sığındıkları ülkelerin sorumluluklarını düzenleyen Cenevre Sözleşmesi 1951 yılında hazırlanmış ve 1954 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Sözleşmenin temelinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi baz alınmış ve ayrımcılık yapmama ilkesi benimsenmiştir. Ancak Cenevre Sözleşmesi özellikle hem Avrupa kıtasını merkeze aldığı hem de kişilerin konumlarından dolayı eşit olarak değerlendirilmediği konusunda bir çok eleştiri almıştır. Bu sebeple, 1967 yılında yapılan Ek Protokol ile eleştirilen konularda düzenlemeye gidilmiştir ancak hem metinde geçen Avrupa kelimesi kaldırılrsa dahi uygulamada ayrımcılığın devam etmesi hem de doğal afet, kıtlık ve ülke içi kargaşalar sebebiyle ortaya çıkan mülteci akımlarına net bir cevap verememesi sebebiyle Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokol eleştirilmeye devam etmiştir (Barkın, 2014: 337-338).

Göç politikalarına Avrupa Birliği perspektifinden bakıldığında ise, Avrupa Birliği'nde göç politikası Adalet, İşçileri ve Vatandaşlık politikası başlığı içinde yer almakta ve hali hazırda en aktif politikalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Göç politikasının gelişiminin ilk adımı 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşmasınının 48'inci maddesinde atılmıştır, bu maddeye göre antlaşmayı imzalayan ülkelerin işçileri eğer başka üye bir ülkede iş bulabilirse serbest dolaşım hakkından yararlanabilecektir (Şemşit, 2010: 84). İkinci adım ise 1985 yılında imzalanan Schengen Antlaşması ile atılmıştır,

Schengen Antlaşmasında yer alan iç sınırlar arasındaki pasaport kontrollerinin kaldırılmasıyla beraber antlaşmayı imzalayan ülkeler arasında sığınma ve göç konularında ortak bir yöntem geliştirme süreci başlamıştır. 1986 yılında imzalanan Tek Avrupa Senedi ile de Avrupa Birliği ilk kez göçe dair kararlar mevzuata girmiştir. Artık Avrupa vatandaşı olmayanlara karşı ortak bir mevzuat oluşturulmasının ilk adımları atılmıştır. 1990 yılında imzalanan Dublin Anlaşmasında ise sığınma başvurusunda bulunanlar için ortak kurallar kabul edilmiştir. Bunlardan en önemlisi her hangi bir üye ülkeye sığınma başvurusunda bulunup ret cevabı alan bir kişiye diğer başvuracağı üye devletlerden de ret cevabı verilmesi gerektiği kuralıdır (Sönmez, 2015: 210-211). 1992 yılında imzalanan Maastricht anlaşmasında ise sığınma, göç ve vize konuları topluluğun ortak çıkarı olarak belirlenmiş, Adalet ve İçişleri (günümüzde Güvenlik Güçleri ve Adalet Alanında İş Birliği) sütununa dahil edilerek üye hükümetler arası seviyede ele alınmaya başlanmıştır. 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile, göç politikası başlığı Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Adalet Divanı kapsamı içine alınmış ve daha önce imzalanan Schengen antlaşması da Avrupa Birliği hukukunun bir parçası olmuştur. Ayrıca “Kişilerin Serbest Dolaşımı, Sığınma, Göç ve Vize ile İlgili Diğer Politikalar” başlığı Avrupa Birliği’nin üç sütunlu yapısında birinci sütuna aktarılmıştır (Şemşit, 2010: 89-90). 1999 yılında yapılan Tampere Zirvesinde, Avrupa Birliği’nin yaşadığı göç sorununa karşı üye ülkelerin beraber hareket etmelerinin gerekliliği bir kez daha ortaya konmuş ve Avrupa Birliği’nde gerçekleştirilen sınır kontrollerinin arttırılması ve bu yönde projeler geliştirilmesi kararı alınmıştır (Sönmez, 2015: 215-216). 2010 Lizbon Antlaşmasında ise, Avrupa Birliği içinde iç sınırların kaldırılması ve esas güvenlik alanının dış sınırların olduğu belirtilmiş, sığınma ve göç talebinde bulunacak diğer ülke vatandaşlarına karşı ortak bir politika benimsenmiş, göç politikasının Avrupa Birliği’nin güvenlik politikası nezdinde değerlendirilmesine değinilmiş ve en son ve önemli olarak da üye ülkeler adına üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşması imzalanabilmesi için Avrupa Birliği’ne yetki verilmiştir (Sönmez, 2015: 217).

Yukarıda bahsi geçen hukuki mevzuatlar ışığında; Avrupa Birliği’nin kendisine üye olmayan ülkeler tarafından kaynaklanan aşırı bir insan göçüne maruz kaldığı ve bu göçün hem sosyolojik hem de politik sorunlara yol açtığı anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin ve kurumlarının ise hem var olan göç sorununa karşı tedbirler almakta hem de uymak zorunda oldukları hem Birleşmiş Milletler düzeyinde imzalanan

sözleşmeler hem de Lizbon Antlaşması ile yaptırım gücü artan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı uyarınca hak insan hakları kurallarına saygılı davranmaları gerekmektedir (Özkan, 2011: 187).

4.4. Avrupa Birliği'nin Göç Krizine Bakış Açısı

Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan 2015 yılına ait göç raporunda geçen son on beş yılda uluslararası göçmen sayısının hızlı bir şekilde arttığını ve bu sayının 2015 yılı için 244 milyon kişi olduğunu belirtilmiştir. 2000 yılında 173 milyon kişi olan uluslararası göçmen sayısı 2000-2005 yılları arasında yıllık %2 artarak 2005 yılında 191 milyon kişiye ulaşmış, 2005-2010 yılları arasında ise yıllık artış hızı %3'e çıkarak 2010 yılında uluslararası göçmen sayısı 222 milyon kişiye ulaşmıştır. 2010-2015 yılları arasında ise yıllık artış hızı %1,9'a azalmış ve 2015 yılında 244 milyon kişi olarak gerçekleşmiştir (UN DESA, 2016: 5). Yine aynı raporda, uluslararası göçmenlerin 2/3'üne OECD tarafından yüksek gelir grubuna sahip ülkeler olarak tanımlanan ülkeler ev sahipliği yapmaktadır. 2015 yılını baz alacak olursak, 222 milyon kişi olan uluslararası göçmenlerin %71'i olan yaklaşık 173 milyon kişinin 124 milyonu OECD üyesi yüksek gelir grubu ülkelerde, 49 milyonu ise OECD üyesi olmayan ancak yüksek gelir grubuna sahip ülkelerde yaşamaktadırlar. Geriye kalan %29 yani yaklaşık 71 milyon kişi ise orta ve düşük gelir grubuna sahip ülkelerde yaşamaktadırlar. Bunların 61 milyonu orta gelir grubuna sahip ülkeler geri kalan 10 milyonu ise düşük gelir grubu ülkeler olarak dağılım göstermektedirler (UN DESA, 2016: 5).

Göçmenlerin dağılımını kıta bazında inceleyecek olursak; 2015 yılında Avrupa kıtasında ikamet eden göçmen sayısı 76 milyon kişi hemen ardından gelen Asya kıtasında ise bu sayı 75 milyon kişi olarak belirlenmiştir. Tablo 8'de 2000 ve 2015 yıllarında uluslararası göçmenlerin kıtalara göre dağılımı verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde 2000-2015 yılları arasında en fazla artışın Asya kıtasında gerçekleştiği görülmektedir (UN DESA, 2016: 6).

Tablo 8. 2000 ve 2015 yıllarında Uluslararası Göçmenlerin Kıtalara Göre Dağılımı

Kıta	2000 Yılına Ait Göçmen Sayısı (Milyon Kişi)	2015 Yılına Ait Göçmen Sayısı (Milyon Kişi)
Avrupa	56	76
Asya	49	75
Kuzey Amerika	40	54
Afrika	15	21
Latin Amerika ve Karayipler	7	9
Okyanusya	5	8

Kaynak: (UN DESA, 2016: 6)

Göçmenlerin kaynaklarının kıta bazında inceleyecek olursak; hem 2000 yılında hem de 2015 yılında Asya kıtasının en önde yer aldığı, ayrıca Asya kıtasından göç edenlerinin 2000-2015 yılları arası incelendiğinde diğer kıtalara göre çok daha fazla artış gösterdiği anlaşılmaktadır (UN DESA, 2016: 15). Tablo 9’da 2000-2015 yılları arasında göçmenlerin kaynaklarına göre kıta bazında dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 9. 2000 ve 2015 yıllarında Uluslararası Göçmenlerin Kaynaklarına Göre Kıta Bazında Dağılımı

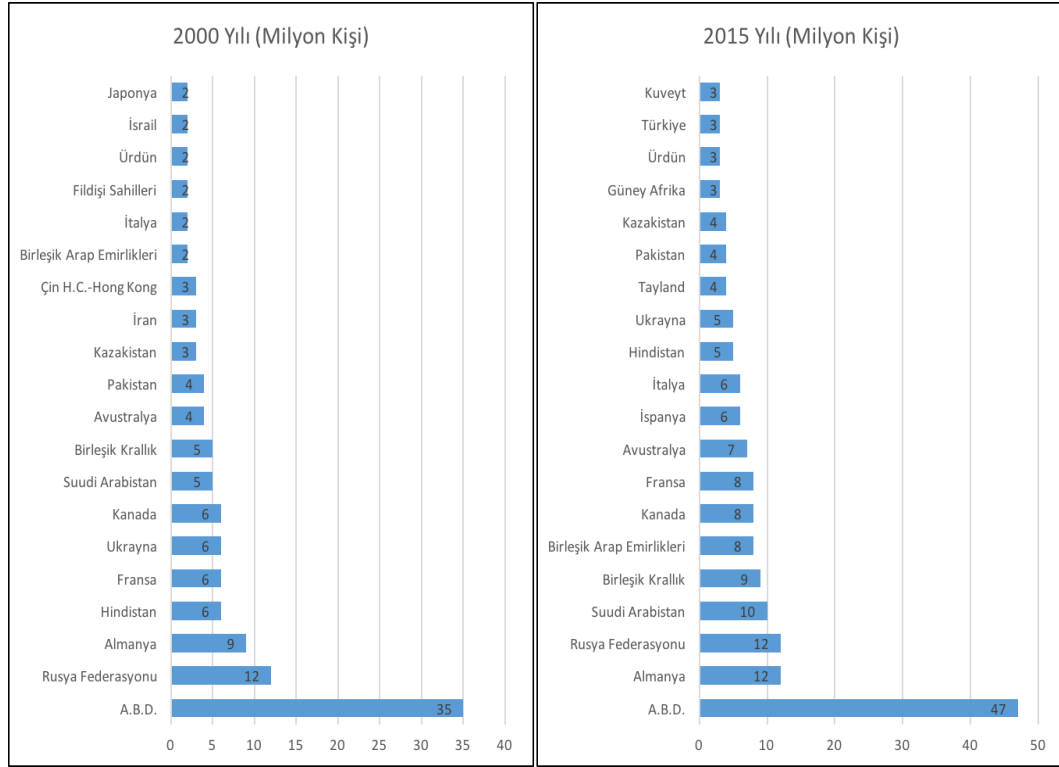
Kıta	2000 Yılına Ait Giden Göçmen Sayısı (Milyon Kişi)	2015 Yılına Ait Giden Göçmen Sayısı (Milyon Kişi)
Avrupa	52	62
Asya	68	104
Kuzey Amerika	3	4
Afrika	23	34
Latin Amerika ve Karayipler	26	37
Okyanusya	1	2

Kaynak: (UN DESA, 2016: 15)

En fazla göç alan ülkeleri incelediğimizde ise Amerika Birleşik Devletleri hem 2000 hem de 2015 yıllarında en önde yer almakla beraber özellikle Avrupa ülkeleri 2000 yılı ile kıyaslandığında 2015 yılı rakamlarına göre daha üst sıralara çıkmışlardır. En fazla

göçmene ev sahipliği yapan ilk 20 ülkenin 2000-2015 yıllarına ait istatistikleri Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. 2000 ve 2015 yıllarında En Fazla Göçmene Ev Sahipliği Yapan Ülkeler

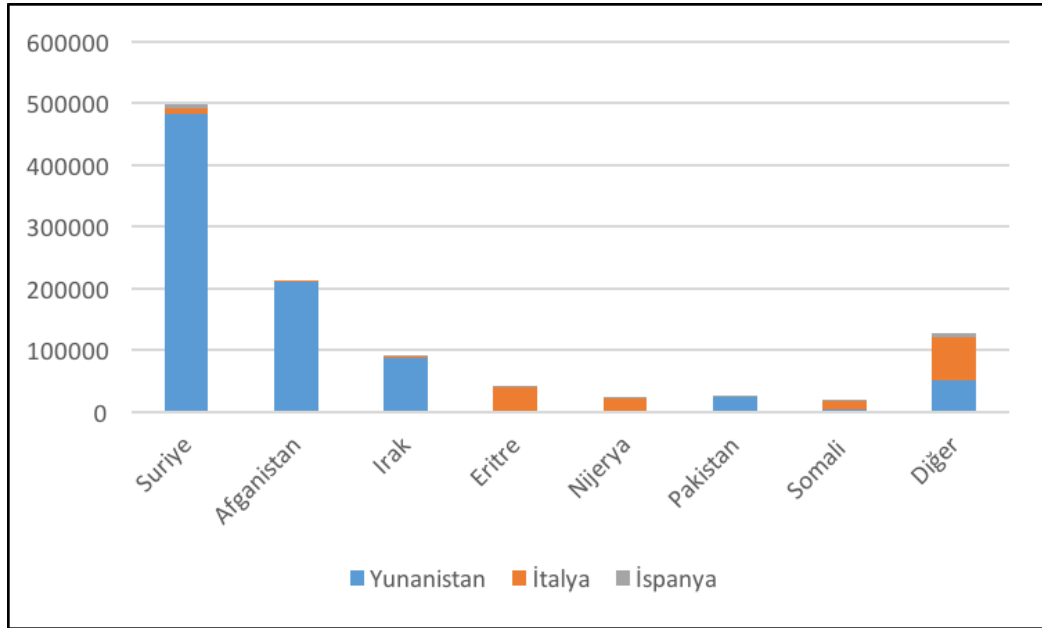
Kaynak: (UN DESA, 2016: 7)

Şekil 2 incelendiğinde Avrupa Birliği’nin lokomotif ülkelerinden olan Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, İspanya ve İtalya 41 milyon göçmene ev sahipliği yapmaktadır ve dünyada en çok göçmene sahip ilk 20 ülkenin içinde yer almaktadırlar, ayrıca diğer Avrupa ülkeleri de geri kalan 35 milyon göçmene ev sahipliği yapmaktadırlar. Kuşkusuz, Avrupa Birliği ülkelerinde görülen mülteci sayısındaki artışın en büyük sebebi Suriye krizi sonrasında gelişen Suriyeli mülteci göçüdür. Sadece 2015 yılı ele alındığında ise Avrupa Birliği’nin 1.1 milyonunu sadece Almanya’nın kabul ettiği toplam 1.2 milyon mülteciye kapılarını açmıştır (Martin, 2016a: 307). 2011 yılında başlayan göç dalgası karşısında Avrupa Birliği’nin göçmenlere kapılarını gecikmiş bir şekilde ancak 2015 yılında açmasının en önemli sebebi ise her siyasi açıklamalarında insanlık onuru, demokrasi ve insan hakları gibi söylemlerin en başlı savunucularından olan Avrupa Birliği’nin mülteci krizinin ne kadar önemli bir kriz olduğunun farkına varması yasadışı

olarak deniz yoluyla Avrupa ülkelerine kaçarken botlarının batması sonucu boğulan ve karaya vuran çocuk bedenlerinin yazılı ve görsel medyada infial uyandırması sonucunda olmuştur (Ercan, 2016: 5).

Göç krizinin artışıyla beraber Schengen anlaşması kapsamındaki sınır kapılarında artan denetim sonucunda Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya gitmek isteyen mülteciler sınır geçişi yönünden daha kolay ancak hayati tehlike bakımından daha zor olan deniz yolunu seçmeye başlamışlar ve sahip olduğu bir çok ada sebebiyle daha erişilebilir olan başta Yunanistan olmak üzere İtalya ve İspanya gibi Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa Birliği ülkelerini ilk varış noktası olarak seçmişlerdir. Şekil 3'de de görülmektedir ki Orta Doğu ülkelerinden gelenler öncelikli olarak Yunanistan'a, Kuzey Afrika ülkelerinden gelenler ise öncelikli olarak İtalya ve İspanya'ya girmektedirler.

Şekil 3. Ocak-Aralık 2015 Tarihleri Arasında Deniz Yoluyla Yunanistan, İtalya ve İspanya'ya Gelen Mültecilerin Milliyetlerine Göre Sayı ve Dağılımı

Kaynak:<http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/regionalupdates/Monthly%20Arrivals%20by%20Nationality%20to%20Greece%2C%20Italy%20and%20Spain%20-%20Jan-Dec%202015.pdf> (erişim:02.08.2016)

Avrupa Ülkelerine Şekil 4'de gösterilen deniz yolunu kullanarak yasadışı yolla geçmeye çalışan ve bu yolu kullanırken bir çok kişinin hayatını kaybetmesi Avrupa Birliği ülkelerinin göçmen alımı konusunda kararını değiştirmiştir. Başta Almanya ve Avusturya olmak üzere diğer Avrupa Birliği ülkeleri sınır kapılarını açmış, ancak daha sonra açılan bu kapılar tekrar kapatılmış ve Şekil 4'de gösterilen göç rotası üzerinde yer

alan ülkeler tarafından sınırlara göçmenlerin girişini engellemek için dikenli telden barikat oluşturulmuştur (Ercan, 2016: 5). Bunun üzerine Almanya Başbakanı Merkel tarafından, Dublin sözleşmesi hükümleri hilafında göçmenlere kucak açılarak (Dublin sözleşmesi uyarınca göçmenlerin ilk ulaşım noktalarında kayıt altına alınmaları ve ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir) göçmenlerin direk olarak Almanya'ya sığınmacı başvuru yapabileceği açıklanmış ve 12 Eylül 2015 tarihinde 12,000'den fazla göçmen Almanya'ya ayak basmıştır (Martin, 2016a: 309-310).

Şekil 4. Türkiye-Almanya Arası Göç Rotaları

Kaynak: (Martin, 2016b: 123)

Avrupa Ülkelerinin sınırlarını göçmenlere kapatmasının ise çeşitli nedenleri vardır; bunlardan ilki hala etkileri süren ekonomik kriz içindeki ülkelerin bir de göçmenlerin ülkelerine alınmasıyla ortaya çıkacak maliyetleri ile karşılaşmak istememeleri, ikincisi göçmenlerin kabul edilmesiyle beraber yerel halkın işsizlik oranlarının artacak olması, üçüncüsü kabul edilen mültecilerin ülke içinde suçla karışmaları durumunda artacak güvenlik sorunları ve dördüncü olarak da uzun vadede kabul edilen göçmenleri ile onların birinci ve ikinci kuşak çocuklarının Avrupa'ya entegrasyon sorunlarıdır. Özellikle 1970'li yıllarda Avrupa'daki iş gücü ihtiyacı sonucunda alınan göçmenlerin birinci ve ikinci kuşak torunlarının eğitim ve iş gücüne

katılma oranları çok düşük olmakla beraber suça karışma oranları yüksektir (Martin, 2016a: 315). Bu durum sonucunda da bu ülkelerin siyasilerinin üzerinde yeni göçmenlerin alınmaması konusunda halkları tarafından büyük bir baskı mevcuttur. Ancak tüm bu olumsuz argümanlara rağmen göçmenlerin alınmasına dair olumlu argümanlar da mevcuttur. Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi bir açıklamasında Avrupa Birliği ülkelerinde bir çok reform yapılmasına rağmen çalışan nüfusun sayısının artırılamadığını hatta düşüşün bile durdurulamadığını belirterek iş gücü sorununun Avrupa Birliği ekonomisinin gelecekteki en büyük sorunlarından biri olarak gördüğünü ve göçmen kabulünün bir gereklilik olduğunu belirtmiştir (Euronews, 2016).

Ayrıca Almanya Başbakanı Merkel tarafından da ihtiyacı olan göçmenlere sınır kapılarının açılmasının bir insanlık görevi olduğunu ve gelen göçmenlerin de Almanya'ya entegre olacağına inandığını belirtmiştir (Deutsche Welle, 2016), ancak gelen göçmen sayısının artması ve Almanya'da suç olaylarına karışması sonrasında Almanya'da Merkel karşıtı söylemler artmaya başlamış ve Merkel'in partisi olan Hristiyan Demokrat Birliği bazı eyaletlerde oy kaybetmeye başlamıştır (The Trumpet, 2016). Hatta bazı ciddi medya organlarında bile uygulanan göçmen politikasının Merkel'in sonunu hazırladığına dair alaycı karikatürler resmedilmeye başlanmıştır (The Telegraph, 2016).

4.5. Birleşik Krallık'ın Brexit Kararına Göç Krizinin Etkileri

Geçtiğimiz son iki yılda Avrupa Birliği iki büyük yara almıştır. Bunlardan birincisi Avrupa Birliği'nin karşı karşıya kaldığı göçmen krizi diğeri ise Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılmak için yaptığı referandumun etkisidir ve hala bu iki sorun Avrupa Birliği'nin güncel en önemli konularını oluşturmaktadır. Özellikle yazılı ve görsel medyada göçmen krizinin Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılma sürecini hızlandırdığı hatta sebebinin bu olduğuna dair bir çok açıklama vardır, hatta göç krizinin Avrupa'yı etkilemesinin asıl mimarı olarak gösterilen Almanya Başbakanı Angela Merkel'de aynı konu doğrultusunda hem siyasiler hem de Avrupa vatandaşları tarafından suçlanmaktadır. Hatta siyasilerin dışında ünlü milyarder George Soros bile yapılan referandum sonucunda Birleşik Krallık'ın Brexit kararı almasının ardında Merkel'in uyguladığı yanlış göçmen politikası olduğunu medya aracılığıyla açıklamıştır (Mail Online, 2016).

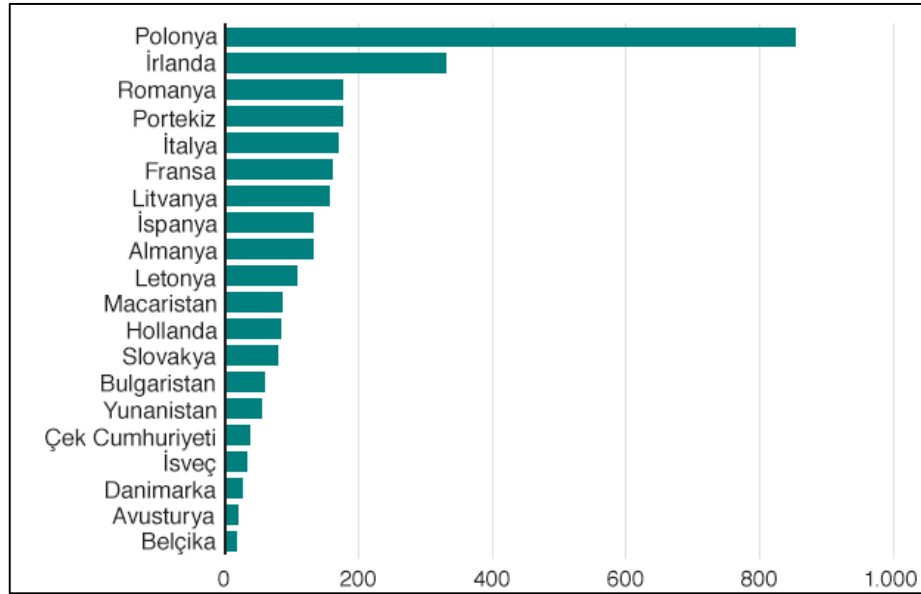
Birleşik Krallık, Avrupa Birliği'ne üye olma süreci de dönemin Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle tarafından iki kez veto edilmiş, ancak De Gaulle'in siyasi hayatının sona ermesinin ardından 1973 yılında Danimarka ile beraber o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olarak kabul edilmiştir (Açıkmeşe, 2012: 613). De Gaulle'ün Birleşik Krallığı veto etmesinin ardındaki neden ise oldukça basittir, çünkü De Gaulle'e göre Birleşik Krallık yeterince Avrupalı değildir (Bildt, 2016). Aradan 43 yıl geçtikten sonra bazı görüşlere göre ise De Gaulle haklı çıkmıştır çünkü aradan geçen yıllarda Birleşik Krallık Avrupa Birliği'nin karar alma sürecinde bir çok kararı veto etmiş, Schengen anlaşmasını imzalamamış ve ortak para birimini kullanmayı reddetmiştir (Moore, 2016).

Son yıllarda Birleşik Krallık da muhafazakar partiler tarafından bir çok kez dile getirilen Avrupa Birliği'nden ayrılma çağrıları sonucunda başbakan James Cameron 2015 yılı seçimlerini kazanması durumunda Avrupa Birliği'nden ayrılmayı talep edenler için bir referandum yapılması konusunda söz vermiş ve seçimlerin James Cameron tarafından kazanılması sonucunda referandum konusu tekrar gündeme gelmiştir (BBC, 2016a). 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandum sonucunda ise %52 oranında Avrupa Birliği'nden ayrılma sonucu çıkmıştır, oyların dağılımına bakılacak olursa İngiltere Avrupa Birliği'nden çıkmak istemiş ancak İskoçya ve Kuzey İrlanda Avrupa Birliği'nde kalma yönünde oy kullanmışlardır (The Guardian, 2016). Referandum sonucunun ayrılma yönünde çıkmasıyla beraber diğer Avrupa Birliği ülkelerinden Fransa, Hollanda, İtalya ve İsveç'te de sağcı ve demokrat muhalefet liderleri tarafından kendi ülkelerinde de Avrupa Birliği üyeliğinin devam edip etmemesi konusunda referandum yapılması gerektiği konusunda hükümetlerine çağrıda bulunmuşlardır (BBC, 2016b). Ancak Birleşik Krallık'da yapılan referandumdan Brexit kararı çıkması sonrasında beraber ayrılmayı istemeyen hem halk hem de siyasilerden referandumun tekrarlanması talepleri de gelmiştir, çünkü İngiliz Parlamentosu açısından bakıldığında hem Lordlar Kamarasında hem de Avam Kamarasında Brexit'i isteyenler azınlıktaydı (Wintour, 2016).

Ancak, referandumun esas incelenmesi gereken kısmı neden %52'lik bir kısmın Brexit istemesiydi. Şüphesiz 43 yıllık birlikteliğin ardından ayrılık isteğinin bir çok nedeni olmakla beraber en temel iki nedeninden birincisi, Birleşik Krallık içinde çıkarılacak yasaların Avrupa Birliği yasalarıyla uyumlu olmak zorunda olması, ikincisi

ve daha ağırlıklı olarak son yıllarda ön plana çıkan göçmen krizi ve yeni üyelerin Avrupa Birliği'ne alınacak olmasıdır. Özellikle eski Sovyet bloğu üyelerinin Avrupa Birliği'ne alınmasıyla beraber yaşanan aşırı işçi göçü mavi yakalılar arasında hoşnutsuzluk yaratmıştır, çünkü yeni gelen göçmen işçiler daha düşük ücretle çalışmakta ve bunun sonucunda da yerleşik halkın işsizlik oranları artmaktaydı (Boyle, 2015). Şekil 5'de; Ocak-Aralık 2015 tarihleri arasında İngiltere'de yaşayan Avrupa Birliği vatandaşları görülmektedir, şekil incelendiğinde en üst sırada yer alan Polonyalıların büyük bir çoğunluğunun İngiltere'ye çalışmak için gelen mavi yakalı işçiler olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Şekil 5. Ocak-Aralık 2015 Tarihleri Arasında İngiltere'de Yaşayan AB Vatandaşları(Kişi Sayısı x 1000)

Kaynak:http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160616_10soruda_referandum
(erişim:05.08.2016)

Ayrıca Suriye'de yaşanan iç savaş ve sonrasında başlayan göç krizi ile ilgili Türkiye ve Avrupa Birliği arasında Geri Kabul Antlaşması'nın imzalanması sonrasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının vizesiz olarak Avrupa Birliği'ne alınma müzakerelerinin ve tam üyelik için yeni müzakere fasıllarının açılmasının gündemde olması sebebiyle referandum öncesi ayrılma yanlılarının kampanyalarında Şekil 6'da yer alan afiş bir çok yerde kullanılmış ve ayrılık yanlıları referandum sonucunda istedikleri sonuca ulaşmışlardır.

Şekil 6. Birleşik Krallık'da Yapılan Referandum Öncesi AB'den Ayrılmayı İsteyenlerin Kullandığı Bir Afiş

Kaynak: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/may/25/vote-leave-turkey-british-migrants-turks-ankara-eu> (erişim:05.08.2016)

Suriyeli göçmen krizinin ayrılık talebine etkisini irdeleyecek olursak; referandumun yapıldığı tarihte Birleşik Krallık Suriyeli göçmenlere kapılarını açmamış ve ülkede Suriyeli göçmenlerin direkt etkileri (işsizliğin artması, güvenlik ve entegrasyon sorunları) görülmemiştir, ancak 2015 yılı itibarıyla 9 milyon göçmene ev sahipliği yapan Birleşik Krallık bu etkilerin hepsini daha önce ülkesine kabul ettiği göçmenler ile yaşamıştır ve artık yaşamak istememektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti ile imzalanan geri kabul antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti pasaportu sahiplerinin vizesiz seyahat kapsamına alınması ve gelecek yıllarda tam üyeliğin oluşması durumunda Birleşik Krallık topraklarında iş gücü dolaşımı kapsamında çalışma ve yerleşme ihtimalinin bulunması Birleşik Krallık halkını korkutmuş ve ayrılık yanlısı siyasetçiler de referandum öncesi bu korkuyu kullanarak hedeflerine ulaşmışlardır (Cookman, 2016).

Birleşik Krallık'ın Brexit talebinin hukuki boyutu incelendiğinde ise referandumdan ayrılık kararı tek başına Avrupa Birliği'nden çıkmak için yeterli değildir öncelikle Birleşik Krallık'da parlamentodan ayrılık ile ilgili gerekli yasa ve kararların geçmesi gerekmektedir. Gerekli yasaların geçmesi sonrasında ise Lizbon Antlaşmasınının 50'nci maddesi gereği Avrupa Birliği Zirvesi'ne ayrılık talebini iletmelidir. Talebin

iletmesini takiben ayrılığın nasıl ve hangi şartlar çerçevesinde yapılacağı ayrılmak isteyen üye ve Avrupa Birliği arasında belirlenir ve karşılıklı olarak karara varılır. Daha sonra hazırlanan anlaşma, Avrupa Parlamentosu'nun da onayı alındıktan sonra Konsey tarafından nitelikli çoğunlukla karar alınarak yürürlüğe girer. Tam olarak ayrılık gerçekleştirilene kadar ayrılmak isteyen ülkenin Avrupa Birliği'nin hukukunu uygulaması ve yürürlükteki yasalara uyması gerekmektedir (Open Europe, 2008: 46).

4.6. Avrupa Birliği'nin Geleceğine Etkisi

Avrupa Birliği'nin günümüzde karşı karşıya kaldığı göç krizi ve Birleşik Krallık'da yapılan referandumda Brexit kararının alınması Avrupa vatandaşlarını Avrupa Birliği'nin geleceği hakkında karamsar bir düşünce içine girmesine yol açmıştır. Birleşik Krallık'dan önce hiç bir ülkenin cesaret edemediği Avrupa Birliği'nden ayrılma kararına referandum ile halk tarafından karar verilmiş olmasının diğer ülkelere de örnek teşkil edebileceği ve başka üye ülkeler tarafından yeni ayrılık isteklerinin ortaya çıkma ihtimali Avrupa Birliği savunucularının korkulu rüyası olmuştur (Gürlehel, 2016).

Avrupa Birliği savunucularının korkusu sebepsiz değildir çünkü Birleşik Krallık halkının referandumda Brexit kararı vermelerinin altında yatan en önemli neden göçmen krizidir ve hali hazırda Avrupa Birliği'nin göçmen krizi ile olan mücadelesi devam etmektedir. Özellikle sığındıkları ülkelere oturma ve çalışma izni alan göçmenlerin ucuz iş gücü pazarı yaratması sonucunda yerleşik halk arasında işsizlik sorunu ortaya çıkmış ve bunun sonucunda işsiz kalan halk hükümetlerinin uyguladığı göçmen politikalarına muhalefet yapmaya başlamıştır. Ayrıca bazı Avrupa Birliği ülkelerinde göçmenler tarafından işlenen suçlar ve terör eylemleri sonucunda yerleşik halk arasında güvenlik kaygısı ortaya çıkmıştır. Özellikle sağ ve milliyetçi görüşü savunan partilerin artan göç akını ile Avrupalılık Kimliğinin zaman içinde kaybolacağı yönündeki söylemleri halk tarafından destek görmüştür (Archick, 2016: 6). Bunun sonucunda da Avrupa Birliği'ne üye ülkelere muhalefette yer alan sağ görüşü savunan, milliyetçi ve Avrupa Birliği'nden ayrılmayı savunan partilere olan destek artış göstermiştir (Stiglitz, 2016a).

Göç krizinin, Avrupa Birliği'nin geleceğine olan etkisi irdelendiğinde görülmektedir ki özellikle Avrupa Birliği'nden ayrılmayı savunan partilere artmakta olan halk desteği ve henüz güncel olan Birleşik Krallık örneğinin gelecek günlerde Avrupa

Birliği'nden ayrılma amacıyla yeni referandumlara ve yeni ayrılık rüzgarlarının esmesine yol açacağı değerlendirilmektedir.

Avrupa Birliği yaşadığı göç sorununun yanında ayrıca küresel kriz ile de mücadele etmek durumundadır. 2008 Küresel ekonomik krizi, 2008 yılında ABD'de mortgage ödemelerinde yaşanan aksaklıkların artarak kredi veren bankaların alacaklarını alamaması ve ipotek altındaki evlerin cari değerlerinin ipotek bedellerinin altında kalması sonucu nakit paraya çevrilememesi sonucu bankaların iflas etmesi sonucunda ortaya çıkmış ve önce ABD'de daha sonra da Avrupa ülkelerinde etkili olmuştur ve etkisi hala hissedilmektedir. 2008 Küresel ekonomik krizi ile ilgili detaylı bilgi bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE YANSIMASI

1.EKONOMİK KRİZİN TANIMLAMASI

Kriz bir hayatın, periyodun veya bir yaşam döngüsünün içinde meydana gelen bir dönüm noktasıdır. İnsanların, kurumların ve ülkelerin gelecek hakkında endişelerinin ortaya çıktığı zamandır. Toplumun geneline ait harcama ve satın alma gücünün azalması ve işsizliğin artmasıyla ortaya çıkan ve ekonomik değerlerin alışlagelen yaşam koşullara uygun düşmemesi sonucu bireylerin veya toplumun tümünün, yeni şartlara uyma zorunluluğunun ortaya çıkmasıdır (Kesimli, 2011: 26).

Ekonomik krizleri ise, ekonominin karar vericileri olan hane halkı, müteşebbisler ve devletin icraatlarında, iç-dış etkenler nedeni ile meydana gelen anlık ve beklenmedik değişimler olarak ifade edebilmek mümkündür. Yüksek ve sürekli değişken enflasyon, devalüasyon, hükümetlerin marjinal para politikaları, dış ticarete meydana gelen dengesizlikler ve artan iç-dış borç gibi değişkenler ekonomik krizi doğuran etkenlerden başlıcalarıdır (Paksoy ve Çolakoğlu, 2010: 344). Krizlerin en önemli özelliği beklenmedik zamanlarda ve aniden meydana gelmesidir ve krizlere karşı öngörülü olunmadığı zaman, krizin onu yaşayanlar için bir felakete dönüşebilmesidir (Kalpaklıoğlu, 2010: 139).

Ekonomik krizler ortaya çıkış şekline göre ikiye ayrılmaktadırlar. Bunlardan ilki “reel sektör” diğeri ise “finansal” krizlerdir. Reel sektör krizleri genellikle mal ve hizmet piyasalarında durgunluk ve enflasyon krizleri olarak, emek piyasalarında ise işsizlik krizleri olarak ortaya çıkmaktadırlar. Reel sektör krizleri sonucunda, emek piyasaları ile mal ve hizmet piyasalarındaki önemli düşüşler meydana gelmektedir. Finansal krizler ise finans piyasalarındaki dengesizlikler ve genellikle para piyasalarındaki sorunlar sonrasında meydana gelen krizlerdir (Yücel ve Kalyoncu, 2010: 54).

2.EKONOMİK KRİZİ YARATAN FAKTÖRLER

Finansal piyasaların işleyişini bozarak krize sebep olan faktörler aşağıda belirtilmiştir.

2.1. Faiz Oranlarındaki Artışlar

Kredi veren finans kurumları verdikleri kredilerdeki faiz oranlarını, kredi talep eden ihtiyaç sahiplerinin kredi risk raporları doğrultusunda veya yapılacak yatırımların riski doğrultusunda belirlemektedirler. Ayrıca finans kurumları riskli ve belirsizliğin mevcut olduğu durumlarda kredi vermeye isteksiz olacaktırlar. Tüm bu sebepler neticesinde kredi talebi artacak ancak kredi arzı mevcut olmadığı veya az olduğu için kredi faizler artış gösterecektir. Artan kredi faizleri sonucunda da üretim ve yatırımlarda durağanlık veya azalma oluşacaktır (Akçay, 2012: 36-37).

2.2. Varlık Fiyatlarındaki Düşüşler

Ekonomik krizlerin ortaya çıkmasına sebep olan faktörlerden biri de varlık fiyatlarındaki düşüştür (Demir vd., 2008: 50). Özellikle Amerika Birleşik Devleti'nde meydana gelen mortgage krizinde olduğu gibi emlak fiyatları olması gerekenden fazla artar ise, herhangi bir sebeple bu krediler ödenmemeye başlandığında finans kurumları da bu varlıkları elden çıkarmak isteyecek ancak satarken istediği fiyattan alıcı bulamayacaktır. Bu durumun sayısı arttığı zaman ise finans kurumları likidite darlığına düşecektir.

2.3. Ödeme Gücünün Kaybedilmesi

Finansal piyasalarda belirsizliğin artması sonucu hem firmaların hem de finans kurumlarının ödeme gücü azalacaktır. Bunun sonucunda likidite azalacak ve faiz oranlarında artış yaşanabilecektir. Likiditenin azalması sonucunda ise firmalar ve finans kuruluşları var olan borç yükümlülüklerini karşılamakta zorluk çekmeye başlayacaklar, nihai olarak da ödeme gücünün kaybedilmesi sonucu iflaslar başlayacaktır (Akçay, 2012: 38-39).

2.4. Likidite Krizi

Ekonomik bir krizin varlığında yatırımcıların mali sisteme olan güveni azalır ve mevduatlarını finans kuruluşlarından geri çekerler veya var olan kıymetlerini finans

kuruluşlarına mevduat olarak yatırmaktan kaçınırlar. Bunun sonucunda finans kurumlarının nakit sıkıntısı çekmesine ve borçlarını ödeyememesi likidite krizi olarak adlandırılmaktadır (Pusti, 2013: 37-38). Likidite krizinin aşamalarını ise Eroğlu ve Albeni aşağıdaki şekilde açıklamıştır (Eroğlu ve Albeni, 2002: 94).

“Likidite krizi, yükselme, panik ve çökme aşamalarından oluşur. Yükselme konjonktürel genişleme evresinde, panik konjonktürün tepe noktasında, çökme ise konjonktürel daralma ve gerileme evresinde ortaya çıkar”

2.5.Belirsizlikteki Artış

Piyasalarda önemli konuma sahip finans kuruluşlarının veya diğer kurumların ödeme taahhütlerinin zamanında yerine getirememesinden dolayı piyasalarda bir belirsizlik ortamı oluşmakta bu nedenle de finans kuruluşları düşük ve yüksek kredi risklerini belirlemede zorluğa düşmektedirler. Bu sebeple, finans kuruluşları daha az risk almak için daha az kredi açmakta ve bunun sonucunda da üretimde ve yatırımlarda bir azalma oluşmaktadır (Akçay, 2012: 40).

2.6.Banka Panikleri

Bankalardaki mevduata sahip olan bireyler bankaların taşıdığı riskleri doğru değerlendiremeyebilirler bu sebeple de yatırdıkları mevduatlarının karşı karşıya olduğu riskleri de değerlendiremezler. Bu bilgi eksikliği bankacılık sisteminde olabilecek bir istikrarsızlığın sebebi de olabilmektedir. Bankacılık paniği işte bu istikrarsızlığın ortaya çıkmasına verilen isimdir. Eksik bilgiye sahip mevduat sahipleri, mevduatlarını yatırdıkları bankaların onlara karşı olan sorumluluklarını karşılayamayacağını düşünüp mevduatlarını kurtarmak için bir an önce çekmek isterler. Bu durumu duyan diğer mevduat sahipleri de aynı veya diğer bankadaki mevduatlarını da çekmek isterler, bunu sonucunda da mevduat sahipleri arasında bir panik ortamı oluşur (Santomero, 2002: 102). Oluşan panik ortamı sonucunda da likidite daralarak faiz oranında artış kaçınılmaz olacaktır.

2.7.Fiyat Düzeyindeki Beklenmeyen Gerilemeler

Bir sözleşmeye dayanan ödeme yükümlülükleri nominal değerler ile sabitlendiğinden dolayı fiyat düzeyinde meydana gelen düşüşler firmaların mevcut borç yükünü yükseltirken varlıklarında herhangi bir artış meydana gelmemektedir. Bunun sonucunda da firmaların değerlerinde de düşüş ortaya çıkmaktadır (Akçay, 2012: 41).

3.EKONOMİK KRİZLERİN ETKİLERİ

Ekonomik krizlerin çevrelerine birçok etkileri mevcuttur. Krizler özellikle büyüme, işsizlik, faiz oranları ve enflasyon üzerinde etkisini gösterir. Üretimin azalması, enflasyonun ve işsizliğin artması ile toplumdaki gelir dağılımının bozulması ve bunların sonucunda ortaya çıkan bireylerin gelirlerinin azalmasını krizden dolayı ortaya çıkan sonuçlar olarak sayabiliriz. Bunlara ilaveten ekonomik krizlerin devletler ve toplumlar üzerindeki etkileri de hiç kuşkusuz çok önemlidir çünkü dünya tarihinde krizler sonucunda kimi zaman hükümetler düşmüş kimi zaman ise krizler sonucunda toplumsal şiddet olayları ortaya çıkmıştır. Krizler öncelikle ilk doğduğu bölgenin ekonomisini etkilemekle beraber, bu bölgeyle ekonomik ilişkileri olan diğer ülkeleri de kısa zamanda etkilemektedir. Krizler sonucunda, krizin meydana geldiği ülkenin ihracatının azalmakta ve bu azalma sonucu uluslararası piyasalarda ortaya çıkan olumsuzluklar krizin hızını daha da artırarak yayılmasına sebep olmaktadır (Gök vd., 2012: 1045). Bu sebeple ekonomik krizler karar vericiler tarafından politik istikrarın devamı için önemle ele alınmalı ve daha başlangıcında gerekli kriz karşıtı tedbirler gecikmeden uygulanmalıdır.

4.2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

ABD, ekonomisini diriltmek amacıyla kredibilitesi düşük olan vatandaşlarına da mortgage kredisi satarak 2006 yılından başlamak üzere riskli kredi miktarını artırmıştır. Ancak ABD Merkez Bankası da enflasyon artış beklentisine karşı faiz oranlarını artırmaya başlamış, faiz oranlarının artmasıyla beraber az gelirli kredi müşterileri de mortgage taksitlerini ödemekte zorlanmaya başlamışlar ve buna bağlı olarak da mortgage kredilerinin satan firmalar likidite güçlüğü ile karşılaşmışlardır. Gelişen bu likidite darboğazından dolayı da mortgage şirketlerine para yatıran fonlar ve inşaat şirketleri zarar

etmeye başlamışlardır. Faizlerin artması sonucunda konut satışları azalmış ve neredeyse durma noktasına gelmiş, konut üreticisi firmaların bazıları inşaatlarının durdurmuş bazıları ise iflas ederek üretim faaliyetlerini sona erdirmiştir. Öncelikle ABD'de ufak inşaat şirketleriyle başlayan kriz tüm dünyaca tanınmış trilyon dolarlık işlemler yapan fonlara kadar büyümüş ve bu hızlı büyüme tüm dünya piyasalarına yayılarak kartopu misali devam etmiştir (Sarı ve Seçilmiş, 2010: 193-194).

Para piyasalarının krize girmesiyle beraber reel sektöre yapılan kaynak aktarımı sekteye uğramış, artan risklerle beraber meydana gelen belirsizlik ortamı da krizin reel piyasalara olan yayılımını daha da kolay hale getirmiştir. Tüm bu gerçekleşen durumlar karşısında da işsizlik rakamları artarak büyüme oranları azalmış ve reel piyasalar krizden etkilenmiştir (Durgun ve Gövdere, 2011: 142). ABD'nin önde gelen bankalarından olan Bear Stearns ise krizden etkilenen finans piyasası aktörlerinden ilki olmuştur.

Tablo 10.Çeşitli Ülkelerde 2008-2009 Yıllarında Bazı Finansal Kuruluş İflasları

Ülke	Tarih	İşlem	Miktar
İngiltere	7 Şubat	Northern Rock bankası ulusallaştırılmıştır.	88 Milyar £
ABD	14 Mart	Bear Stearns başka bir banka tarafından alınmıştır.	29 Milyar \$
ABD	7 Eylül	Freddie Mac ve Fannie Mae ulusallaştırılmıştır.	200 Milyar \$
ABD	15 Eylül	Lehman Brothers bankası iflas etmiştir.	-
ABD	17 Eylül	AIG ulusallaştırılmıştır.	87 Milyar \$
İngiltere	18 Eylül	HBOS, Lloyds TSB tarafından satın alınmıştır.	12 Milyar £
Benelüks	29 Eylül	Fortis bankası kurtarılmıştır.	16 Milyar \$
ABD	29 Eylül	Wachovia, Citibank tarafından satın alınmıştır.	12 Milyar \$
Almanya	29 Eylül	Hypo Gayrimenkul kurtarılmıştır.	71 Milyar \$
İzlanda	29 Eylül	Glitnir bankası kurtarılmıştır.	850 Milyon \$
İngiltere	30 Eylül	Bradford&Bingley bankası kurtarılmıştır.	32,5 Milyar \$
Belçika	30 Eylül	Dexia bankası kurtarılmıştır.	9,2 Milyar \$
İrlanda	30 Eylül	İrlanda bankaları ulusallaştırılmıştır.	572 Milyar \$
İzlanda	7 Ekim	Lansbanki bankası ulusallaştırılmıştır.	-
İzlanda	9 Ekim	Kaupthing bankası ulusallaştırılmıştır.	864 Milyon \$
İngiltere	12 Ekim	Royal bank of Scotland, HBOS, Lloyds TSB ve Barclays bankaları kurtarılmıştır.	60,5 Milyar \$
İsviçre	16 Ekim	UBS bankası iflastan kurtarılmıştır.	59,2 Milyar \$
Hollanda	19 Ekim	ING bankasına sermaye yardımı yapılmıştır.	10 Milyar €
Fransa	20 Ekim	Hükümet tarafından altı büyük bankaya kredi açılmıştır.	10,5 Milyar €
Belçika	27 Ekim	KBC bankası ulusallaştırılmıştır.	3,5 Milyar €
Avusturya	04 Kasım	Constantine Privatbank ve Kommunalkredit ulusallaştırılmıştır.	-
ABD	24 Kasım	Citigroup'a sermaye takviyesi yapılmıştır.	40 Milyar \$
İrlanda	22 Aralık	Anglo Irish Bank ulusallaştırılmıştır.	7,68 Milyar €

Kaynak: (Erdönmez, 2009: 87)

Ocak 2007'de toplam piyasa değeri 20 milyar dolar ve hisse başı değeri 84 dolar olan bankadan iki gün içinde 17 milyar dolar para çekilmesi sonucunda kurtulamayacağı kesinleşmiş ve FED bankanın batışının tüm bankacılık sistemine yayılmasını engellemek

için bankaya satılma ya da iflas etme seçeneklerini seçmesi için serbest bırakmıştır, ayrıca bankanın devrinin JP Morgan'a gerçekleştirmediği takdirde yardım etmeyeceğini belirtmiştir. Bunun sonucunda banka toplam 236 milyon ve hisse başı 2 dolar fiyatla JP Morgan'a devredilmiştir (Gençtürk, 2012: 7). Böylesine büyük bir bankanın bu kadar kısa bir sürede değerini kaybetmesi 2008 ekonomik krizinin etkisini ve büyüklüğünü anlamak adına iyi bir örnektir.

Tablo 10'da yaşanan kriz sebebiyle çeşitli ülkelerde 2008-2009 yılları arasında yaşanan finansal kuruluş iflasları görülmekte ve krizin yayılma hızını ve büyüklüğünü anlamamıza yardımcı olmaktadır.

5. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN NEDENLERİ

5.1 Mortgage Kredilerinin Yapısındaki Bozulma

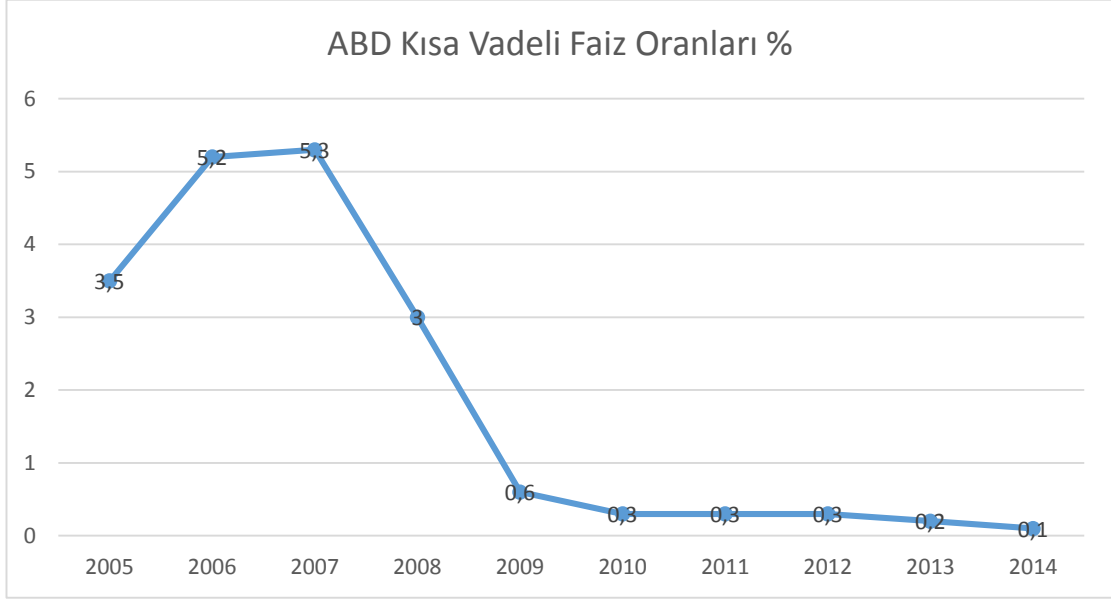
ABD'nde faiz oranlarının düşük olduğu dönemde başvuran kişilerin kredi risk raporlarına bakılmadan verilen subprime mortgage kredileri, artan faiz oranlarıyla beraber ödenemez hale gelmiş, ödenemeyen krediler sonucu icra takibi başlamış ve bu durum finansal piyasaları olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Özellikle geri ödenemeyen krediler kredi veren finans kuruluşları ve onların yatırımcılarını olumsuz yönde etkilemiştir (Demir vd., 2008: 45-46).

5.2 Faiz Yapısının Uyumsuzlaşması

Kriz öncesinde Bush yönetimi tarafından geliri düşük aileleri hedef alan konut sahibi yapma politikaları ve yardımı sebebiyle subprime ve değişken faizli mortgage kredisi kullanım miktarlarında artış olmuştur. Kullanılan konut kredilerinden özellikle değişken faizli mortgage kredilerinin geri ödeme tutarları artan faiz oranları sebebiyle olması beklenenden daha yüksek tutarlara ulaşmıştır (Demir vd., 2008: 49). Şekil 7'de de görüldüğü üzere 2005 yılında %3,5 olan kısa vadeli faiz oranları 2006 senesinde artarak %5,2'ye 2007 senesinde de %5,3'e çıkmıştır. Faiz oranlarının 2005 senesine göre yaklaşık %65 artarak 2006 senesindeki rakamlara ulaşması değişken faiz mortgage kullanan bireyler üzerinde ödeme gücüne yol açmıştır. 2007 senesinde de faiz oranlarında büyük bir değişiklik yaşanmamış ancak krizin artmasıyla beraber yapılan

müdahale ile 2008 senesinde faiz oranı %45 düşerek %3 olarak uygulanmıştır. Krizin küresel boyuta yayılmasıyla beraber faiz oranlarına yapılan müdahale sonucunda faiz oranları 2009 yılında bir önceki seneye göre %80 azalarak %0,6 olarak uygulanmıştır. 2009 yılından 2014 senesine kadar olan zaman diliminde ise faiz oranı stabil bir duruş sergileyerek %1 bandının altında seyretmiştir.

Şekil 7. 2005-2015 Yılları Arasında Gerçekleşen ABD Faiz Oranları

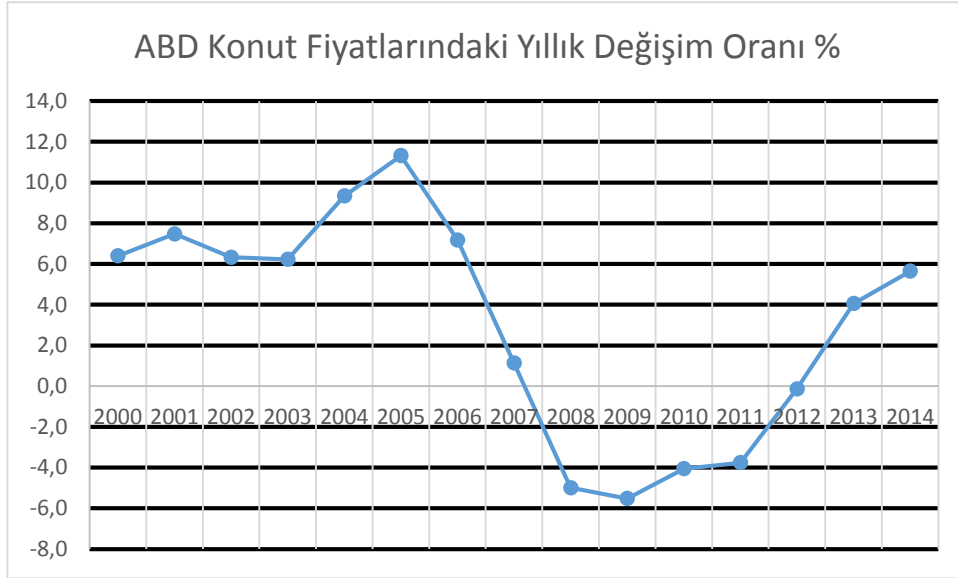
Kaynak: OECD (erişim:22.10.2015)

5.3 Konut Fiyatlarındaki Suni Artışlar

Faiz oranlarındaki artışla beraber artan emlak fiyatları 2006 senesinde başlayan durgunluk ile beraber azalmaya başlamıştır. Emlak fiyatlarının orantılı olarak artmasına güvenerek ve daha da artacağını düşünerek yüksek faiz oranı ile konut kredisi kullananlar ise beklentilerinin tam aksini yaşamışlardır. Değişken faizli subprime konut kredilerinin artan faiz oranlarının piyasalara yaptığı baskıyı indirgeyebilmek için Amerika Merkez Bankası (FED, Federal Reserve Bank) tarafından faiz oranları düşürülmüş, ancak düşürülen faiz oranları aylık ödemelerin miktarını düşürmekle beraber konutların fiyatlarını da düşürmüştür (Demir vd., 2008: 51). Şekil 8’de de görüldüğü üzere 2000-2014 yılları arasındaki ABD konut fiyatlarındaki yıllık değişim oranı incelendiğinde 2000-2007 yılları arasında en yüksek fiyat artışı 2005 yılında yaşanmakla beraber her sene artış gözlemlenmiştir. Ancak 2008-2012 yılları arasında konut fiyatlarında dört sene

boyunca düşüş gözlenmiş olup 2012 yılından itibaren konut fiyatlarında tekrar artış gözlemlenmiştir.

Şekil 8. 2000-2014 Yılları Arası ABD Konut Fiyatlarındaki Yıllık Değişim Oranı

Kaynak: Federal Reserve Bank of St.Louis (erişim:22.10.2015)

5.4 Menkul Kıymetlerin Fonlanmasında Yaşanan Daralma

ABD’nde faaliyet gösteren finans kurumları tarafından konut kredilerine dayalı olarak piyasaya sunulan menkul kıymetlerin, konut kredi piyasasında yaşanan faiz yükselmesi kaynaklı geri ödeme sıkıntısı sonucunda, fonlanmasında sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Bu nedenle, subprime konut kredilerine dayalı menkul kıymetler piyasalarının temelinde bozulmaya sebep olmuşlardır (Demir vd., 2008: 53).

5.5 Kredi Türev Piyasalarının Genişlemesi

Konut almak isteyenlere kredi arz eden finans kurumları geri alacakları kredi ödemelerinin teminat olarak göstererek piyasaya konut tahvili arz etmişlerdir. Arz edilen konut tahvillerinin riski hazine bonusu ile karşılaştırıldığında yüksek olmakla beraber getirisi de aynı oranda daha yüksek olduğundan talebi de aynı oranda hazine bonusuna göre daha yüksekti. Menkul kıymet piyasasında konut kredisine bağlı tahvil alanlar ise aynı zamanda konut kredisi veren finans kurumlarının riskini de paylaşılmaktaydı. Kredi geri ödemelerinde sorunların başlamasıyla beraber kredi veren finans kurumları zarar

etmeye başlamış ve dolaylı olarak konut kredisine bağımlı tahvil alanlar da bu zarara ortak olmaya başlamışlardı (Demir vd., 2008: 54).

6.AVRUPA BİRLİĞİ KAMU BORÇ KRİZİ VE YUNANİSTAN BORÇ KRİZİ

6.1.Borç Krizi

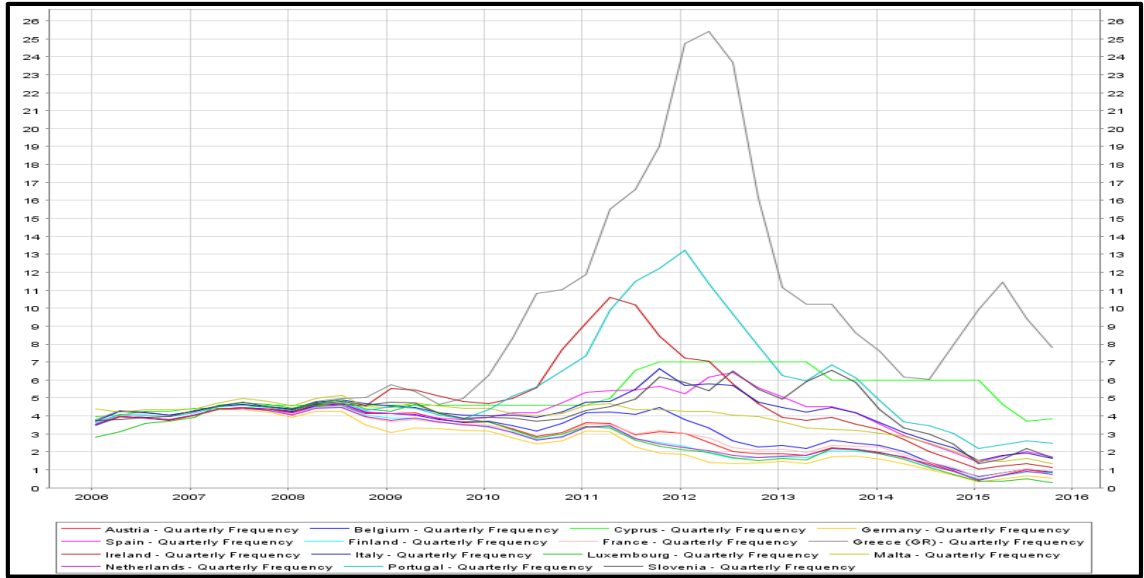
Basit anlamda borç krizi, yaşayan kim olursa olsun bir borçlarını ödeyememe durumunu anlatmaktadır. Borç krizinde temel olarak etkilenen iki taraf mevcuttur. Bunlardan birincisi borcunu ödeyemeyen olmakla beraber, diğeri ise verdiği borcu geri alamayıdır (Akçay, 2013: 55). Bu da bize göstermektedir ki var olan krizden etkilenen en az iki taraf mevcuttur. İki taraf haricinde borç krizinden etkilenenler ise borçlu veya alacaklı ile ekonomik olarak ilişkisi olan üçüncü kişilerdir.

Finansal piyasalarda ortaya çıkan kamu borç krizleri ise ; ekonomik yönden dar boğaza giren ülkelerin daha önce ödemeyi taahhüt ettiği borç yükümlülüklerinin gereğini yapamayacağına dair ortaya çıkan kaygıların finansal piyasaları etkilemesi ile meydana gelir (Ergin, 2013: 4).

Avrupa Merkez Bankası'nın faaliyete geçmesi ve daha sonra 1999 yılında ortak para biriminin kullanılmaya başlanmasıyla beraber Euro, AB'nin temel para birimi olmuştur. Ortak para birimine geçilmeden önce her ülkenin merkez bankası tarafından kontrol edilen para politikası ise Euro kullanılmasına başlanmasıyla beraber Avrupa Merkez Bankası tarafından tek merkezden uygulanmaya başlanmıştır. Tek para politikası uygulamasına geçilmesiyle beraber ortak para politikasına üye ülkelerin ekonomi ve maliye politikaları birbirlerinden daha fazla etkilenmeye başlamış, meydana gelen pozitif veya negatif her ekonomik olay ortak para birimine üye ülkelerde daha çok hissedilmeye başlanmıştır (Turgan, 2013: 233). Özellikle 2008 sonbaharında ABD'nin büyük yatırım bankalarından olan Lehman Brothers'ın iflas etmesi ertesinde ortak para birimini kullanan ülkeler ile Almanya tarafından piyasaya sürülen uzun vadeli devlet tahvillerinin faizleri arasında belirgin fark oluşmaya başlamıştır. Faiz artışındaki ana neden ABD'de ortaya çıkan kriz sonrasında piyasalarda oluşan küresel belirsizlik ve İrlanda hükümetinin dar boğaza giren İrlanda bankalarına yapmak zorunda kaldığı yardımlardır. Her ne kadar İrlanda hükümetinin attığı olumlu adımlar doğrultusunda artan faizlerde pozitif yönde düzelme gözükmüş olsa da 2009 yılı sonunda Yunanistan'da yapılan seçimler sonrasında

İktidara gelen Papandreou liderliğindeki hükümetin kendilerinden önce görev yapan hükümetin planlanan bütçe açığı konusunda halkı yanlış yönlendirdiğini ifade etmesi sonucunda ortak para birimini kullanan ülkeleri saran borç krizinin başlangıcı için gerekli ivme verilmiştir (Ergin, 2013: 7-8). Şekil 9’da anılan 2008 yılı sonunda Euro kullanan ülkelerde yaşanan faiz oranlarındaki artış belirgin olarak görülmektedir.

Şekil 9. Euro15 Ülkeleri 2006-2014 Yılları Arası 3 Aylık Uzun Vadeli Faiz Oranları

Kaynak: ECB Statistical Data Warehouse (Erişim tarihi:16.03.2016)

Yunanistan’ın krize girmesine yol açan diğer nedenleri sıralayacak olursak (Uçar, 2012: 7-8);

- Krize girilmesiyle beraber uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından sürekli kredi notunun düşürülmesi,
- Bütçe açığı ve Kamu borcu/GSYİH oranlarının Maastricht kriterleri ile belirlenen rakamların çok üstünde yer alması,
- Krizle beraber artan işsizlik oranları,
- Kriz esnasında turizm ve gemi inşa sektörlerinde yaşanan negatif ivme ve vergi gelirlerinde yaşanan azalma sonucunda kamu mali dengesinin bozulması.

6.2.Yunan Borç Krizinin Euro Krizine Dönüşme Nedenleri

İlk olarak Yunanistan'da başlayan ve daha sonra diğer Avrupa Birliği ülkelerine yayılan ekonomik kriz, ilk meydana geldiği zaman sadece Yunanistan nüfusunu etkilemekte ve bu da ortak para politikasına üye ülkeler ile kıyaslandığında nüfus oranı olarak dikkate bile alınmayacak bir oran olarak gözümüze çarpmaktaydı. Ancak krizin daha sonra ulaştığı büyüklüğü tekrar etkilenen nüfus olarak irdelediğimizde etkilenen nüfusun ortak para politikasına üye ülke nüfusunun neredeyse yarısına yaklaştığını görmekteyiz (Akçay, 2013: 71). Yunanistan borç krizinin Yunanistan'a ait lokal bir kriz iken Euro bölgesine nüfuz etmesinin en önemli sebepleri ise Euro bölgesinde kriz zamanında mevcut olan yapısal sorunlar ve Avrupa Birliği'nin ekonomi ve politikasını yönetenlerin kriz yönetiminde yaptıkları yanlışlardır (Wyplosz, 2014: 12).

6.2.1.Ekonomi Politikaları Arasındaki Uyumsuzluk

Avrupa'da bir birlik oluşturmanın temel hedefi Kıta Avrupa'sında yer alan ülkeleri ve Avrupa vatandaşlarını ortak bir çatı altında toplamaktır. Oluşturulacak yeni entegrasyonun temelinde ise; ortak ticaret , gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik birlik ve parasal birlik oluşturmaktadır. Ortak para birimine geçilmesi aynı zamanda ekonomik ve parasal birliğe geçiş aşamasının tamamlanması anlamına da gelmektedir (Wagner, 2013: 185). Ekonomik ve parasal birliğe geçiş için ülkelerin yerine getirmesi gereken şartlar ise Maastricht kriterleri olarak bilinmektedir. Avrupa Birliği'nde ortak para birimi ilk olarak 1999 yılından itibaren kullanılmaya başlanmış ve yıllar geçtikçe yeni ülkelerin katılımıyla kullanan ülke sayısı artmaya devam etmiştir. Ancak gittikçe büyüyen ortak para alanı içinde tam bir uyum da oluşturulamamıştır. Bunun temel nedeni para politikasının tek bir merkezden yürütülmesine karşın mali politikaların ülkeler tarafından müstakil olarak yürütülmesidir. Bunu yanı sıra Avrupa Merkez Bankası da para politikasının yönetiminden asıl sorumlu kurum olarak özellikle birliğin enflasyon hedeflerine yoğunlaşmıştır (Brok ve Langen, 2012: 192). Euro kullanan ülkeler çapında uygulanan düşük enflasyon politikasına paralel olarak faiz oranları düşük oranlarda seyretmiş bu durum da konut talebinde ve fiyatlarına yol açarak bazı ülkelerde krizin başlamasının temel nedeni olmuştur.

6.2.2.Maastricht Kriterlerine Uyulmaması

Bir önceki maddede de anlatıldığı üzere ortak para politikasına katılabilmek için Maastricht Kriterleri olarak bilinen ekonomik şartları sağlamak gerekmektedir. Ancak bazı ekonomistlere göre sağlam bir temeli olmayan Maastricht Kriterleri küresel ekonomik kriz öncesinde de bir çok ülke tarafından ihlal edilmiş ancak bu ülkelere karşı herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır (Eser ve Ela, 2015: 217). Tablo 11’de de görüldüğü üzere 2002-2008 yılları arasında Maastricht kriterlerinin ihlal eden ülkeler Almanya, birliğin ekonomik yönden en güçlü ülkelerinden biri, diğer beş ülke ise Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında krizden en fazla etkilenen ülkelerdir. Bu durum da bizim aklımıza eğer zamanında özellikle bu beş ülkenin ihlallerine karşı Avrupa Birliği kurumları tarafından gerekli tedbirler alınsa idi krizden bu denli fazla etkilenip etkilenmeyecekleri sorusu gelmektedir.

Tablo 11. Bazı Euro Kullanıcısı Ülkelerinin 2000-2008 Yılları Arası Maastricht Kriterlerini İhlal Sayısı

Ülkeler	Bütçe açığı/GS YİH	Kamu Borcu/GSYİH	Enflasyon
Almanya	1	2	-
Yunanistan	2	2	2
İtalya	1	2	-
İspanya	1	-	2
Portekiz	1	1	1
İrlanda	1	-	1

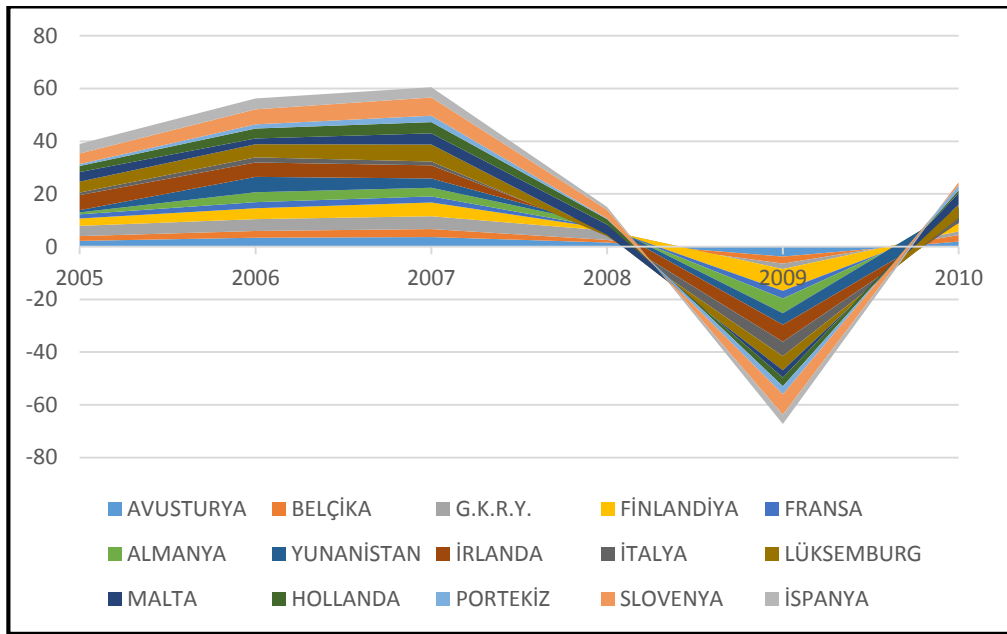
Kaynak: (Wagner, 2013: 195)

6.2.3.Borç Krizinin Önceden Tahmin Edilememesi

Avrupa Birliği’ni bu kadar şiddetli etkileyen ekonomik krizin önceden tahmin edilememesi de Yunanistan’da başlayan krizin yayılmasındaki etkenlerden bir tanesidir. Avrupa Birliği gibi dünyanın sayılı büyük ekonomilerinden birinde bu denli büyük bir krizin gerçekleşeceğinin tahmin edilemeyip bununla ilgili kurumsal bir tedbir alınmaması ve buna ilaveten Maastricht Anlaşmasında da gelecekte Euro bölgesinde oluşabilecek bir kriz ile ilgili bir madde yer almaması da Avrupa Birliği’nin krizden bu denli fazla etkilenmesinin göstergelerinden biridir (Alphandery, 2011: 106). Ayrıca Şekil 10’da

görülen kriz ortaya çıktığında ortak para birliğine üye on beş ülkenin reel GSYİH büyüme oranları incelendiğinde 2007 yılından itibaren büyüme oranlarında negatif bir ivmelenme görülmektedir. Krizin yaklaştığını gösteren işaretlerin olmasına rağmen önceden tahmin edilememesi, Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısında krize karşı gerekli tedbirleri alacak kurum bulunmaması ve hukuki alt yapının da krize karşı alınacak önlemleri içermemesinden dolayı krize karşı gerekli tedbirler alınamadığından dolayı öncelikle Yunanistan'da başlayan ekonomik kriz birliğin diğer üyelerine de sıçramıştır (Eser ve Ela, 2015: 216).

Şekil 10. Euro15 Ülkeleri Reel GSYİH Büyüme Oranları

Kaynak: Dünya Bankası (Erişim tarihi:14.10.2015)

6.2.4.Makroekonomik Dengesizliklerin İhmal Edilmesi

1999 yılında Euro kullanımına geçilmesiyle birlikte hem ABD Doları ve Japon Yeni'nin Euro karşısında değerinin azalması, hem de Çin'in hızla artan rekabet gücünün sonucunda özellikle çevre Avrupa ülkeleri olarak adlandırılan Yunanistan, İrlanda, İtalya, Portekiz ve İspanya'nın rekabet gücü azalmış, Almanya ve Hollanda gibi üretimde verimli teknolojiler kullanan merkez Avrupa ülkelerinin ise rekabet gücü artış göstermiştir (Akçay, 2013: 85). Çevre Avrupa ülkelerinin rekabet gücünün azalmasının diğer bir sebebi de işçi maliyetleri ile verimliliğin aynı oranda artmamasıdır, özellikle üretimde çevre Avrupa ülkeleri bu konuda geride kalmış ve artan işçi maliyetleri

sonucunda doğal olarak artan fiyat düzeylerindeki artışlar sonucunda küresel pazarda rekabet gücünü yitirmiş ve cari açık oranları artmaya başlamıştır. Tablo 12 incelendiğinde özellikle krizden önceki yıllarda dahi çevre Avrupa ülkelerinin cari açık verdiği ancak merkez Avrupa olarak bilinen ülkelerin ise cari fazla verdiği görülmekte ve özellikle cari açık veren ülkelerin ekonomik krize daha başından kırılgan durumda girdiği ve krizden daha fazla etkilendiği anlaşılmaktadır (Volz, 2012: 10-13).

Tablo 12. Cari Açık\Fazla'nın GSYİH'ye Oranları (%)

Ülkeler\Yıllar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Belçika	2	1,9	1,9	-1	-1,1	1,8	-1,1	-0,7	-0,2	1,8
Almanya	4,7	5,8	6,9	5,8	5,8	5,7	6,1	6,8	6,5	7,6
İrlanda	-5,2	-5,9	-9,2	-5,6	-2,3	1,1	1,2	1,6	4,4	6,2
Yunanistan	-7,6	-11,4	-14,6	-14,9	-10,9	-9,9	-9,9	-2,4	0,6	0,9
İspanya	-7,5	-9	-9,6	-9,3	-4,3	-3,9	-3,2	-0,3	1,4	0,8
Fransa	0	0	-0,3	-1	-0,8	-0,8	-1	-1,5	-1,4	-1
İtalya	-0,9	-1,5	-1,4	-2,8	-1,9	-3,5	-3,1	-0,5	0,9	1,9
GKRY	-5,9	-6,9	-11,7	-15,6	-10,7	-9,8	-3,4	-6,9	-3	-5,1
Lüksemburg	11,1	10,1	10,1	7,4	7,7	7	5,8	5,7	4,9	5,1
Malta	-6,6	-8,1	-1,8	-1,1	-6,6	-4,7	-2,4	1,5	3,1	2,7
Hollanda	6,1	8	6	4,1	5,8	7,4	9,1	11	11	10,3
Avusturya	2,2	3,3	3,8	4,5	2,6	2,9	1,6	1,5	0,9	0,8
Portekiz	-9,9	-10,7	-9,7	-12,1	-10,4	-10,1	-6	-2,1	1,4	0,6
Slovenya	-1,8	-1,8	-4,2	-5,4	-0,6	-0,1	0,2	2,7	5,6	5,8
Finlandiya	3	3,8	3,8	2,2	1,9	1,2	-1,5	-1,4	-1,7	-1,8

Kaynak: Tradingeconomics.com (Erişim tarihi:15.10.2015)

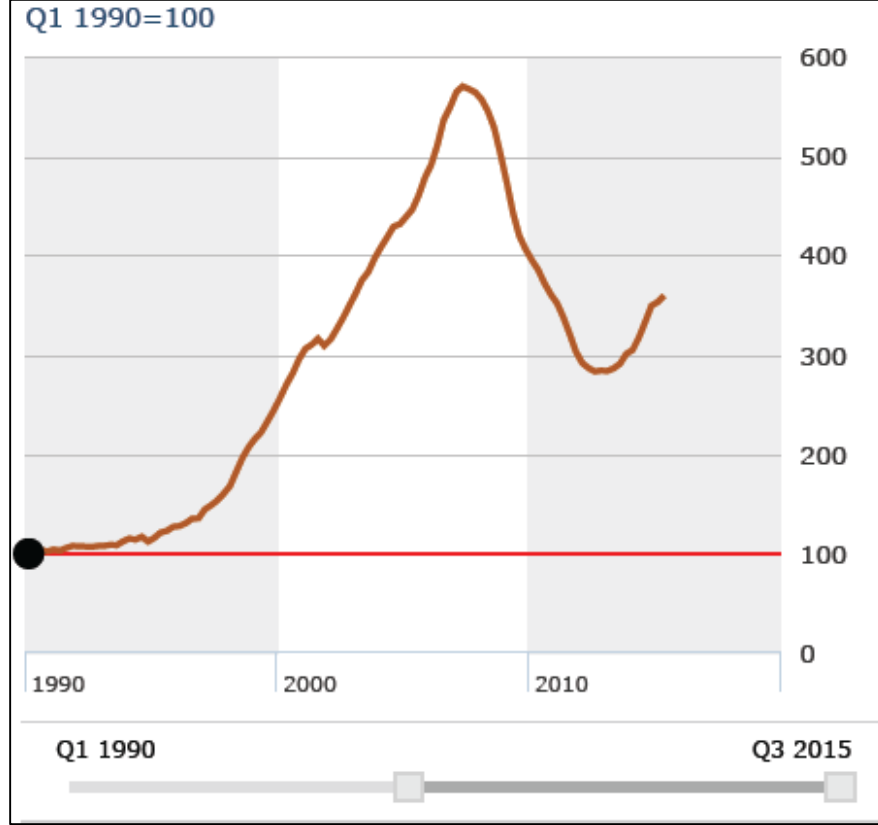
7.EKONOMİK KRİZ YAŞAYAN DİĞER AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ

7.1.İrlanda

İrlanda'da 1990'lı yılların başında artan konut talebi sonucunda oluşan konut fiyatlarında aşırı şişme, 2000'li yıllara gelmesiyle beraber konut talebinin azalmasıyla on yıl önceki durumun tam tersine dönmüş ve mevcut konut fiyatlarında düşme başlamıştır. Konut fiyatlarında başlayan düşüş ise hem inşaat sektöründe hem de konut

talebinin ana finansörü olan bankacılık sektöründe önemli sorunlar yaşanmasına yol açmıştır (Kibritçioğlu, 2011: 35). Şekil 11’de İrlanda’nın 1990-2010 yılları arasındaki konut fiyat indeksinde görüldüğü üzere 2006-2007 yılları arasında başlayan konut fiyatlarında yüksek ivmeli bir düşüş mevcuttur.

Şekil 11. 1990-2010 Yılları Arası İrlanda Konut Fiyat İndeksi

Kaynak: Economist.com (erişim:17.03.2016)

Konut talebinde ve fiyatlarında başlayan azalmaya ABD’de başlayan bankacılık krizinin de eklenmesiyle beraber İrlanda bankalarının mali dengesi bozulmuş ve hükümet kriz ile tek başına savaşamayacağını anlayınca Avrupa Birliği’nden yardım istemiştir (Yavuz, Şataf ve Kır, 2013: 141). Tablo 13’de de görüldüğü gibi konut fiyatlarının ve talebinin azalmasını müteakiben ABD’de başlayan bankacılık krizi sonucunda 2007 yılına kadar pozitif yönde olan büyüme 2008 yılından itibaren negatife dönmüş, bütçe fazlası veren İrlanda ekonomisi bütçe açığı vermeye başlamış, kamu harcamaları artmış, işsizlik oranları artmış ve kamu borcu 2008 yılından itibaren yaklaşık iki kat artmıştır.

Tablo 13. İrlanda'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri

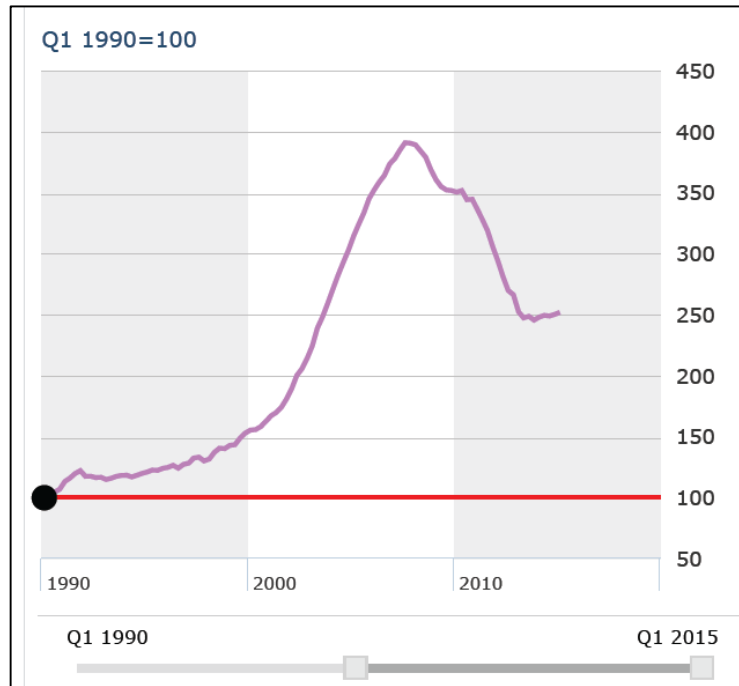
İRLANDA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reel GSYİH Büyüme %	6,3	5,5	-2,2	-5,6	0,4	2,6	0,2	1,4	5,2
Bütçe Açık-Fazla / GSYİH	2,9	0,1	-7,4	-13,7	-32,4	-12,7	-8	-5,7	-3,9
Kamu Harcamaları/ GSYİH	34,1	35,9	42	47,6	66,1	46,3	42,3	40,7	39
İşsizlik %	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3
Kamu Borcu (% GSYİH)	24,8	25	44,5	64,4	87,4	111,2	120,2	120	107,5

Kaynak: Eurostat ve Tradingeconomics.com (Erişim tarihi:14.10.2015)

7.2.İspanya

İspanya'da ortaya çıkan ekonomik kriz İrlanda'da yaşanan ekonomik kriz ile benzerlik göstermektedir. Her iki krizin ortak meydana çıkış nedeni konut fiyatlarındaki talebe bağlı aşırı artış ve sonrasında ABD'de ortaya çıkan bankacılık krizi sonucunda konut sektöründe yaşanan talep daralması ve konut fiyatlarındaki düşüştür (Kibritçioğlu, 2011: 7).

Şekil 12. 1990-2010 Yılları Arası İspanya Konut Fiyat İndeksi

Kaynak: Economist.com (erişim:17.03.2016)

Bu düşüş İrlanda'da yaşandığı gibi öncelikle bankacılık sektörünü etkilemiştir. Şekil 12'de İspanya'nın 1990-2010 yılları arasındaki konut fiyat indeksinde görüldüğü üzere 2006-2007 yılları arasında başlayan konut fiyatlarında düşüş mevcuttur ancak meydana gelen bu düşüşün ivmesi İrlanda'da gerçekleştiği gibi yüksek ivmeli değildir. Tablo 14'de de görüldüğü üzere konut fiyatlarının ve talebinin azalması sonrasında ABD'de başlayan bankacılık krizinin etkileri görülmeye başlanmış, 2007 yılına kadar pozitif yönde olan büyüme hızı 2008 yılından itibaren pozitif olarak devam etmiş ancak büyüme hızı azalmış, bütçe fazlası veren İspanya ekonomisi bütçe açığı vermeye başlamış, kamu harcamaları önceki yıllara göre artmış, krizden önce de yüksek olan işsizlik oranları artmaya devam etmiş ve kamu borcu 2008 yılından itibaren artış göstermiştir. 2011 yılı itibariyle de hükümet kamu borcunun %69,2'ye ulaşmasıyla beraber Avrupa Birliği ve IMF'den yardım talebinde bulunmuştur (Akçay, 2013: 247).

Tablo 14. İspanya'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri

İSPANYA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reel GSYİH Büyüme %	4,2	3,8	1,1	-3,6	0	-1	-2,6	-1,7	1,4
Bütçe Açık-Fazla / GSYİH	2	1,9	-4,5	-11,1	-9,4	-9,4	-10,3	-6,8	-5,8
Kamu Harcamaları/ GSYİH	38,3	38,9	41,1	45,8	45,6	45,4	47,3	44,3	43,6
İşsizlik %	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5
Kamu Borcu (% GSYİH)	39,6	36,1	40,2	54	60,1	69,2	85,4	93,7	99,3

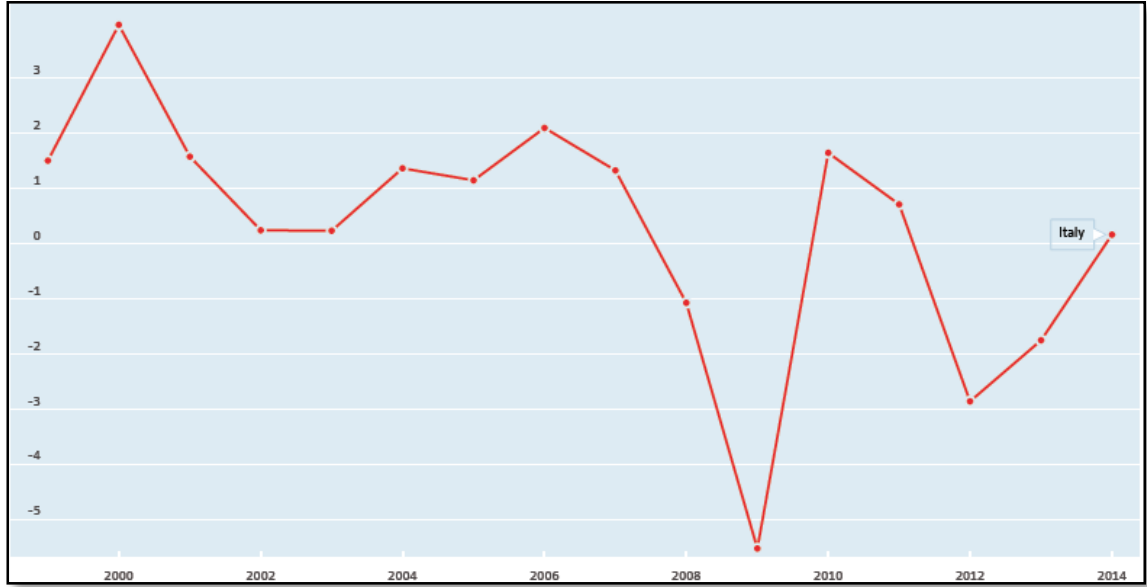
Kaynak: Eurostat ve Tradingeconomics.com (Erişim tarihi: 14.10.2015)

7.3.İtalya

2008 sonbaharında ABD merkezli yatırım bankası Lehman Brothers'ın iflas etmesi İtalya için de acil durumun başlangıcı olmuştur. Krizin ilk zamanlarında ABD emlak piyasasındaki sorunlar, İtalyan finansal kurumlarının ABD emlak piyasası tahvillerine çok büyük miktarlarda yatırım yapmadığından dolayı İtalya'yı çok etkilememiştir. Ancak kriz sonrasında bankalar arası borç pazarında bankaların birbirlerine karşı güvensizliğinden oluşan likidite problemi nedeniyle, ulusal merkez bankaları kendi ülkelerinde yer alan bankaları likidite yönünden desteklemek zorunda

kalmasına yol açmıştır. Bu durum aynı zamanda İtalya'nın küresel krizden etkilenmeye başladığı zaman olarak da bilinmektedir (Di Quirico, 2010: 6). Kriz öncelikle bankacılık sektöründe başlamakla beraber, ilerleyen zamanlarda bütün ekonomiye olan etkisini göstermeye başlamıştır. İtalya'nın diğer bir ekonomik sorunu olan büyüme hızının düşüklüğü ise 2009 yılı itibariyle negatif yönde gerçekleşmeye başlamıştır. Şekil 13'de de görüldüğü üzere İtalya'da temel ekonomik hareketliliği sağlayan kurumların küçük ve orta işletmeli şirketlerden oluşmasından dolayı ve üretimde yüksek teknoloji kullanımının kısıtlı olmasından dolayı verimlilik ve bunun doğrultusunda büyüme yıllar boyunca her zaman çok yavaş gerçekleşmiştir.

Şekil 13. 1999-2014 İtalya Reel GSYİH Büyüme Oranı

Kaynak: OECD (Erişim tarihi:17.03.2016)

İtalya'ya ait 2006-2014 yıllarına ait bazı makroekonomik verileri içeren Tablo 15'de de görüldüğü üzere krizin başlangıcından sonra İtalya'da da bütçe açığı, kamu harcamaları, kamu borcu, reel GSYİH büyüme oranı ve işsizlik rakamları olumsuz yönde ilerleme kaydetmişlerdir. 2011 yılı sonuna gelindiğinde ise İtalya'nın kredi notu düşürülerek uluslararası derecelendirilme kuruluşları tarafından riskli ülke kategorisine konulmuştur (Kockerbeck ve Oosterveld, 2011).

Tablo 15. İtalya'nın 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri

İTALYA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reel GSYİH Büyüme %	2	1,5	-1	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,4
Bütçe Açık-Fazla / GSYİH	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	3	-2,9	-3
Kamu Harcamaları/ GSYİH	47,6	46,8	47,8	51,1	49,9	49,1	50,8	50,9	51,2
İşsizlik %	6,8	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7
Kamu Borcu (% GSYİH)	106,6	103,6	106,1	116,4	119,3	116,4	123,2	128,8	132,4

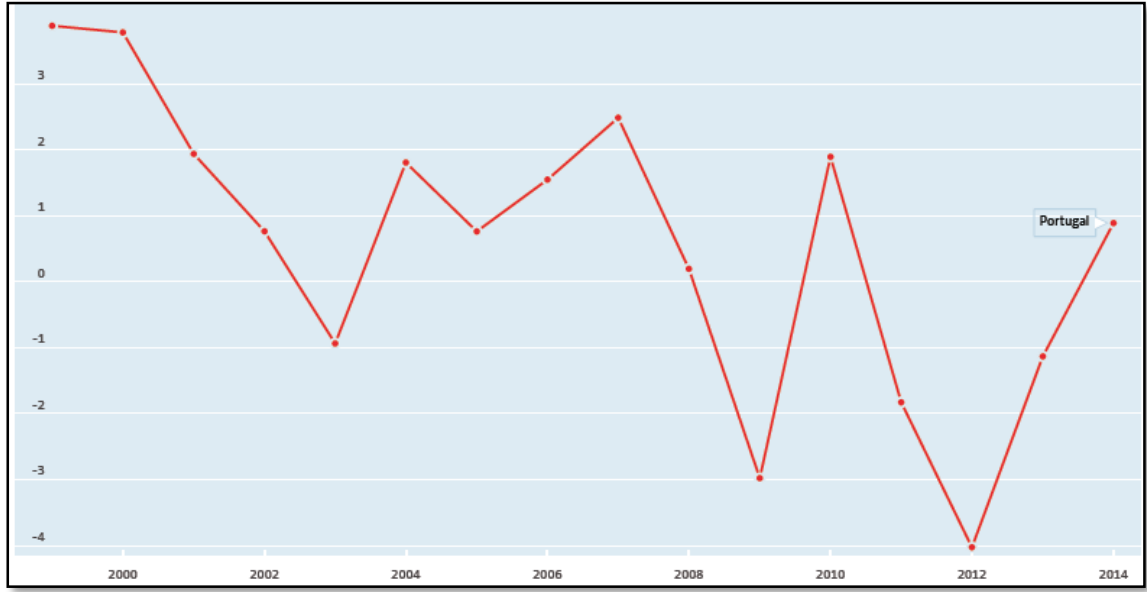
Kaynak: Eurostat ve Tradingeconomics.com (Erişim tarihi: 14.10.2015)

7.4.Portekiz

1999 yılında ortak para birimini kullanmaya başlayan, ortak para birimine giriş kurallarını belirleyen Maastricht kriterlerinden kamu borç stoku ve bütçe açığına ilişkin kuralları 2001 yılında on beş ülke arasından ilk ihlal eden ülke olmuştur. Portekiz'in yıllardır süregelen faiz sorunu, kamu borç stoku ve mali disiplin sorunun altında yatan esas sorun ise İtalya'da olduğu gibi büyüme sorunudur ve Portekiz ortak para politikasını üye ülkeler arasındaki en düşük büyüme oranına sahip ülkedir (Bryson, 2011: 3). (Bkz.Şekil 14)

Portekiz'de var olan büyüme sorununun temelinde yatan neden ise toplam faktör verimliliğinin düşük olmasıdır. Yurt içinde yapılan üretimin verimliliğinin az olmasına rağmen kriz öncesinde çalışan ücretlerinde yapılan artışlar hem enflasyona yol açmış hem de yurt içi talebi artırmıştır, tüm bu etkenler sonucunda da kriz öncesinde Portekiz'de enflasyon rakamları aynı tarihte ortak para birimini kullanan on beş ülkenin enflasyon ortalamasının üzerinde seyretmiştir (Akçay, 2013: 211). Ancak Portekiz ekonomisinin temelinde yatan sorunlar; ekonominin rekabetten yoksun olması, geçmişte yanlış yönetilen ekonomi politikaları ve dış ticaret açığıdır (Pereira ve Wemans, 2012: 24).

Şekil 14. 1999-2014 Portekiz Reel GSYİH Büyüme Oranı

Kaynak: OECD (Erişim tarihi: 17.03.2016)

Özellikle artan ücretlerin paralelinde artan genel fiyat düzeyi sonucunda Avrupa Birliği'ne yeni giriş yapan ve ortak gümrük politikası uygulanan yeni Doğu Avrupa ülkeleri ile rekabet etmek üreticiler için oldukça zorlaşmış, artan maliyetleri karşılayamadıklarından dolayı işçi çıkarmalar başlamış ve zaten ülke genelinde zaten yüksek olan işsizlik düzeyi artışa geçmiştir (Bkz. Tablo 16). Artan işsizlik düzeyinin domino etkisi olarak da bankalara ödenmesi gereken vadesi gelen kredi ödemelerinde aksaklıklar başlamış, artan kredi riskleri sonucunda kredi faizleri artmıştır.

Tablo 16. Portekiz'in 2006-2014 Yılları Arası Bazı Makroekonomik Göstergeleri

PORTEKİZ	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reel GSYİH Büyüme %	1,6	2,5	0,2	-3	1,9	-1,8	-4	-1,1	0,9
Bütçe Açık-Fazla / GSYİH	-4,1	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-7,4	-5,6	-4,8	-7,2
Kamu Harcamaları/ GSYİH	45,2	44,5	45,3	50,2	51,8	50	48,5	50,1	49
İşsizlik %	8,9	9,1	8,8	10,7	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1
Kamu Borcu (% GSYİH)	63,8	68,3	71,7	83,7	94	111,1	126,2	129	130,2

Kaynak: Eurostat ve Tradingeconomics.com (Erişim tarihi: 14.10.2015)

Tablo 16’da da görüldüğü üzere 2009 yılında büyüme negatif düzeyde gerçekleşmiş, bütçe açığı / GSYİH oranı üç kat artmış, kamu harcamaları yükselmiş ve kamu borcu da diğer makroekonomik verilere paralel olarak yükselmiştir. Tüm bu ekonomik veriler ve olaylar ışığında önce 2009 sonbaharında daha sonra da 2010 yılı içerisinde uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları tarafından Portekiz’in kredi notu düşürülmüştür (Cailleteau, Lindow ve Thomas, 2009).

8.AB KURUMLARI TARAFINDAN 2008 KÜRESEL KRİZİNE KARŞI ALINAN TEDBİRLER

8.1.Ödemeler Dengesi Fonu

Ödemeler Dengesi Fonu, Avrupa Birliği üyesi olan ancak ortak para birimi kullanımına üye olmayan ülkelerin ödemeler dengesinde ortaya çıkabilecek sorunlarda ve finansman gerekliliklerine destek olmak amacıyla kurulmuş bir fondur. Fonun oluşturulmasındaki nihai hedef Avrupa Birliği’nin mali istikrar ve dengesinin muhafaza edilmesidir. Fonun finansman mekanizması, Avrupa Birliği Komisyonunun, Avrupa Birliği bütçesi ve Avrupa Birliği’ne üye devletler tarafından garanti altına alınmış tahvilleri ihraç etmesiyle borçlanması ve ödemeler dengesinde sorun yaşayan devletlere kredi sağlaması şeklinde sağlanmaktadır (Meriç ve Atsan, 2013: 161). Ödemeler Dengesi Fonunun nasıl kullanılacağı belirleyen mevzuat uyarınca fondan yararlanacak üye ülkeler, bozulan ödemeler dengelerini düzgün bir işleyişe getirmek için gereken ekonomik tedbirleri de almak zorundadır. Fondan yararlanacak devlet ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenen bu tedbirler neticesinde fonun ilgili ülkeye aktarılıp aktarılmayacağına Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi tarafından karar verilir ve karşılıklı mutabakat zaptı imzalanarak Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi ve Parlamentosunun onayına sunulur (ABGS, 2011: 10). Daha öncesinde 12 Milyar Euro olan fon bütçesi, Aralık 2008 tarihinde önce 25 Milyar Euro’ya daha sonra ise Mayıs 2009 tarihinde 50 Milyar Euro’ya çıkartılmıştır (European Commission, 2014).

8.2.Kredi Havuzu

Troyka olarak da adlandırılan Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu tarafından Yunanistan'ı krizden kurtarmak için oluşturulan bir fondur. Toplam bütçesi 110 milyar Euro olan fonun 30 milyar doları Uluslararası Para Fonu geri kalan 80 milyar Euro'su ise Avrupa Merkez Bankası tarafından sağlanmaktadır (IMF, 2010). Yunanistan, Kredi Havuzundan toplamda 73 Milyar Euro yardım kullanmış olup bu miktarın 20,1 Milyar Euro'su Uluslararası Para Fonu tarafından geri kalan 52,9 Milyar Euro ise Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir (Algemene Rekenkamer, 2015). Kredi havuzuna katılan ülkeler ve katıldıkları miktar Tablo 17'de görülmektedir.

Tablo 17.Kredi Havuzuna Katılan Ortak Para Birimine Üye Ülkeler ve Payları

Üye Ülke	Katılım Yüzdesi (%)	Katılım Miktarı (Milyon €)
Belçika	2,4	1,942
GKRY	0,1	110
Almanya	18,9	15,165
Estonya	-	-
Finlandiya	1,3	1,004
Fransa	14,2	11,389
Yunanistan	-	-
İrlanda	1,1	347
İtalya	12,5	10,008
Lüksemburg	0,2	140
Malta	0,1	51
Hollanda	4	3,194
Avusturya	1,9	1,555
Portekiz	1,8	1,102
Slovenya	0,3	243
Slovakya	-	-
İspanya	8,3	6,650
TOPLAM	67,1	52,900

Kaynak:http://www.rekenkamer.nl/english/Publications/Topics/EU_governance_to_combat_the_economic_and_financial_crisis/Financial_stability_instruments/Financial_instruments/Greek_loan_facility (erişim:04.04.2016)

8.3.Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması

Küresel kriz neticesinde Avrupa Birliği nezdinde alınan tedbirlerden bir diğeri de Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması'nın kurulmasıdır. Amacı; doğal afetler veya diğer dışsal sebepler sonucunda mali sorunlar yaşayan Avrupa Birliği ülkelerine finansal yönden destek sağlamaktır. Küresel kriz neticesinde bir çok üye ülkede meydana gelen

bütçe açığı ve kamu borcu sorunları sonucunda Avrupa Birliği'nin mali yönden istikrarının tehlikeye girmesi sonucunda kurulmasına karar verilmiştir (ABGS, 2011: 12). Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması'nın işleyişi ortak para birimine üye olmayan Avrupa Birliği ülkeleri için oluşturulan Ödemeler Dengesi Fonu ile benzerlikler göstermektedir. Mekanizma'nın işleyişi uyarınca Avrupa Komisyonu finansal piyasalardan 60 milyar Euro üst limite kadar Avrupa Birliği bütçesi garantörlüğünde borçlanabilmekte ve bunu ihtiyacı olan ülkelere borç olarak vermektedir. Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması İrlanda ve Portekiz'e yardım etmek üzere iki kere aktive edilmiş olup 1 Temmuz 2013 tarihinden itibaren uyguladığı borç verme hizmetini Avrupa İstikrar Mekanizmasına devretmiştir (European Commission, 2015b). Avrupa Finansal İstikrar Mekanizmasının borç verme prosedürü aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır:

Yardım talep eden ülke tarafından yapılanlar;

- Finansal yardım için değerlendirme talep edilmesi,
- Finansal istikrarı tekrar sağlamak için çeşitli önlemleri içeren bir ekonomik ve finansal uyum programının açıklanması.

Bu adımlar sonucunda Avrupa Komisyonu'nun nitelikli çoğunluk ile yaptığı teklif sonucunda Avrupa Konseyi tarafından talep eden ülkeye yardım yapılıp yapılmayacağına dair karar verilir. Eğer yardım yapılmasına karar verilirse de aşağıda yer alan adımlar alınan kararın içeriğinde yer alır.

- Yapılacak yardımın miktarı, geri ödeme süresi ve kaç ödeme diliminde gerçekleştirileceğine dair prosedür belirlenir,
- Yardım yapılacak ülke tarafından uygulanacak ekonomik uyum programı belirlenir,
- Avrupa Komisyonu tarafından ise yardım alan ülkenin finansal piyasalarda kendini tekrardan finanse edebilecek duruma ulaşabilmesi için gerekli ekonomi politikaları belirlenir (European Commission, 2015b).

8.4. Avrupa Finansal İstikrar Fonu

2010 yılı Haziran ayında Lüksemburg'da ortak para birimine üye ülkelere finansal istikrarlarını korumak için ihtiyaçları olduğunda yardım etmek üzere kurulan Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması'ndan farklı olan en

büyük özelliği sadece ortak para birimine üye ülkelere yardım etmesidir (Turgan, 2013: 242). Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun hâli hazırda on dokuz hissedar ülkesi (Avusturya, Belçika, GKRY, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, Litvanya ve Letonya) vardır. Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nu diğer Fon ve Mekanizmalardan ayıran diğer önemli özelliği ise Lüksemburg yasaları doğrultusunda işleyen özel bir şirket statüsünde olmasıdır. Fon, 1 Temmuz 2013 tarihinden itibaren yeni finansal programlara ve anlaşmalara girmeyi sonlandırmıştır (European Financial Stability Facility, 2015). Fon'un günümüze kadar gerçekleştirdiği borç verme hizmetleri Tablo 18'de belirtilmiştir.

Tablo 18. Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun Gerçekleştirdiği Borç Verme Hizmetleri

Ülkeler	Anlaşma Tarihi	Yapılan Toplam Yardım	Nihai Borç Bitiş Tarihi
İrlanda	Kasım 2010	17,7 Milyar €	2042
Portekiz	Mayıs 2011	26 Milyar €	2040
Yunanistan	Mart 2012	130,9 Milyar €	2054

Kaynak: <http://www.efsf.europa.eu/about/operations/index.htm> (erişim:29.03.2016)

8.5. Avrupa İstikrar Mekanizması

2010 yılında gerçekleştirilen ortak para birimine üye devletlerin maliye ve ekonomi bakanlarının katıldığı Bakanlar Konseyi'nde, 1 Temmuz 2013 tarihinden itibaren faaliyete başlamak üzere Avrupa İstikrar Mekanizması'nın kurulmasına karar verilmiştir. Alınan karar doğrultusunda Avrupa İstikrar Mekanizması'nın, hükümetler arası bir organizasyon şeklinde Lüksemburg'da faaliyet göstermesine, ortak para birimine üye ülkelerin maliye bakanlarından teşkil edilen bir Governörler Kuruluna sahip olmasına, Governörler Kurulunun vereceği görevleri yerine getirmek üzere üyelerinin bir asil ve bir de yedek olmak üzere ortak para birimine üye ülkeler tarafından seçildiği bir yönetim kuruluna sahip olmasına ve Avrupa Merkez Bankası başkanının ile Avrupa Komisyonu'nun ekonomik ve mali işlerden sorumlu üyesinin Governörler Kuruluna gözlemci olarak katılmasına karar verilmiştir (ABGS, 2011: 15). Governörler ve Yönetim kurullarının karar alma safhasında ise oyların ağırlığının Avrupa İstikrar Mekanizması'na üye devletlerin yaptıkları sermaye katkısı oranında gerçekleşmesine ve

nitelikli çoğunluk için tüm oyların % 85'ninden oluşmasına karar verilmiştir (European Stability Mechanism, 2014: 6).

Avrupa İstikrar Mekanizması'nın ana kuruluş amacı, finansal zorluk yaşayan ortak para birimine üye ülkelere finansal yönden yardım sağlamaktır. Ekim 2012 tarihinden Haziran 2013 tarihine kadar itibaren Avrupa İstikrar Mekanizması ve Avrupa Finansal İstikrar Fonu beraber görev yapmışlar, 1 Temmuz 2013'den itibaren Mekanizma görevi devralmış ve anılan tarihten itibaren Avrupa Finansal İstikrar Fonu yeni bir finansal yardım programına başlamamıştır. Hali hazırda Avrupa İstikrar Mekanizması ortak para birimine üye devletler için tek ve kalıcı finansal yardım kuruluşudur. Avrupa İstikrar Mekanizması ayrıca Uluslararası Para Fonu ile de yakın temas içinde çalışmaktadır ve finansal yardım talep eden ülkelerin aynı zamanda Uluslararası Para Fonu'ndan da yardım talep edeceği öngörülür. Avrupa İstikrar Mekanizması'nın ödenmiş sermayesi 80 milyar Euro'dur ve ülkelere göre katılım ve hisse miktarı Tablo 19'da görülmektedir (European Stability Mechanism, 2015a).

Avrupa İstikrar Mekanizması kuruluşundan bugüne kadar Yunanistan, İspanya ve GKRY'ye talepleri doğrultusunda yardımda finansal yardımda bulunmuştur. Yardım programlarından İspanya için başlatılan 31 Aralık 2013 tarihinde (European Stability Mechanism, 2015c), GKRY için başlatılan program 31 Mart 2016 tarihinde sonlandırılmıştır (European Stability Mechanism, 2015d). Yunanistan için başlatılan program hâlihazırda devam etmektedir (European Stability Mechanism, 2015e). Avrupa İstikrar Mekanizması tarafından ilgili ülkelere yapılan ödeme miktarları ile ilgili detaylar Tablo 20 (İspanya), Tablo 21 (GKRY) ve Tablo 22'de (Yunanistan) gösterilmiştir.

Tablo 19. Avrupa İstikrar Mekanizması Katılım Oranları

Üye Ülke	Hisse Oranı (%)	Hisse Adedi	Mali Katılım Miktarı (€)	Ödenmiş Katılım Miktarı (€)
Belçika	3.4534	243,397	24,339,700,000	2,781,680,000
Almanya	26.9616	1,900,248	190,024,800,000	21,717,120,000
Estonya	0.1847	13,020	1,302,000,000	148,800,000
İrlanda	1.5814	111,454	11,145,400,000	1,273,760,000
Yunanistan	2.7975	197,169	19,716,900,000	2,253,360,000
İspanya	11.8227	833,259	83,325,900,000	9,522,960,000
Fransa	20.2471	1,427,013	142,701,300,000	16,308,720,000
İtalya	17.7917	1,253,959	125,395,900,000	14,330,960,000
GKRY	0.1949	13,734	1,373,400,000	156,960,000
Letonya	0.2746	19,353	1,935,300,000	221,200,000
Litvanya	0.4063	28,634	2,863,400,000	327,200,000
Lüksemburg	0.2487	17,528	1,752,800,000	200,320,000
Malta	0.0726	5,117	511,700,000	58,480,000
Hollanda	5.6781	400,190	40,019,000,000	4,573,600,000
Avusturya	2.7644	194,838	19,483,800,000	2,226,720,000
Portekiz	2.4921	175,644	17,564,400,000	2,007,360,000
Slovenya	0.4247	29,932	2,993,200,000	342,080,000
Slovakya	0.8184	57,680	5,768,000,000	659,200,000
Finlandiya	1.7852	125,818	12,581,800,000	1,437,920,000
TOPLAM	100	7,047,987	704,798,700,000	80,548,400,000

Kaynak: <http://www.esm.europa.eu/about/governance/shareholders/index.htm> (erişim:04.04.2016)

Tablo 20. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından İspanya'ya Yapılan Finansal Ödemeler

Ödeme Tarihi	Ödenen Miktar (Milyar €)	Ödenen Kümülatif Miktar (Milyar €)	Son Geri Ödeme Tarihi
11/12/2012	39.468	€39.468	11/12/2027
05/02/2013	1.865	€41.333	11/12/2025

Kaynak: <http://www.esm.europa.eu/assistance/spain/index.htm> (erişim:04.04.2016)

Tablo 21. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından GKRY'ye Yapılan Finansal Ödemeler

Ödeme Tarihi	Ödenen Miktar (Milyar €)	Ödenen Kümülatif Miktar (Milyar €)	Son Geri Ödeme Tarihi
13/05/2013	1	2	13/05/2026
	1		13/05/2027
26/06/2013	1	3	26/06/2028
27/09/2013	0,75	4,5	27/09/2029
	0,75		27/09/2030
19/12/2013	0,1	4,6	19/12/2029
04/04/2014	0,15	4,75	04/04/2030
09/07/2014	0,6	5,35	09/07/2031
15/12/2014	0,35	5,7	15/12/2025
15/07/2015	0,1	5,8	15/12/2031
08/10/2015	0,2	6,3	08/10/2029
	0,3		08/10/2031

Kaynak: <http://www.esm.europa.eu/assistance/cyprus/index.htm> (erişim:04.04.2016)

Tablo 22. Avrupa İstikrar Mekanizması Tarafından Yunanistan'a Yapılan Finansal Ödemeler

Ödeme Tarihi	Ödenen Miktar (Milyar €)	Ödenen Kümülatif Miktar (Milyar €)	Son Geri Ödeme Tarihi
20/08/2015	13	13	2059
24/11/2015	2	15	2059
01/12/2015	2,7	17,7	2048
08/12/2015	2,7	20,4	2048
23/12/2015	1	21,4	2059

Kaynak: <http://www.esm.europa.eu/assistance/Greece/index.htm> (erişim:04.04.2016)

Avrupa İstikrar Mekanizması, 19 Temmuz 2015 tarihinden itibaren Yunanistan'a maksimum 86 milyar Euro'luk bir fonu üç sene içinde kullanılmak üzere tahsis etmiştir. Fon'un net kapasitesi Uluslararası Para Fonu'nun Avrupa İstikrar Mekanizması'nın

Yunanistan için tahsis ettiği fona katılım miktarının açıklanmasıyla belli olacaktır (European Stability Mechanism , 2015e).

8.6.Rekabet Paktı

Avrupa Birliği'ni ekonomik yönden baskı altına alan küresel ekonomik kriz neticesinde azalan talep, Hindistan ve Çin gibi düşük iş gücü maliyetli üreticilerin dünya ticaretinde git gide daha fazla sahip olması ve krizden etkilenen ülkelerin yüksek bütçe açıkları sonucunda ekonomik yönden rekabet Avrupa Birliği gündeminde ön sıraya yerleşmiştir. Avrupa Birliği'nde mevcut olan azalan rekabet ve büyüme sorunlarına çözebilmek amacıyla Mart 2010 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından "Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme İçin Strateji" kabul edilmiş ve Lizbon Stratejisi'nin yerini geçmiştir (ABGS, 2011: 18). Avrupa 2020 Stratejisi ile amaçlanan hedefler aşağıda belirtilmiştir (European Commission, 2011: 4);

- 20-64 yaş arasındaki nüfusun %75'inin bir iş sahibi olması,
- Avrupa Birliği GSYİH'nın % 3'ünün ARGE yatırımlarına harcanması,
- Sera gazı emisyonlarının %20 azaltılması,
- Yenilenebilir enerjinin toplam enerjinin %20'sine ulaşması,
- Enerji verimliliğinin %20 artırılması,
- Erken yaşta okul terk oranının %10'un altına düşürülmesi,
- Genç nüfusun en az %40'ının bir diploma sahibi olması,
- En az 20 milyon insanı yoksulluk sınırının dışına çıkarılması.

8.6.1.Rekabet Paktı'nın İçeriği

Fransa ve Almanya, kriz yönetimi için oluşturulacak yeni bir ekonomi yönetim modelinin ortak para biriminin uzun vadeli istikrarına önemli ölçüde faydalı olacağını dile getirerek Avrupa Birliği'nin var olan ekonomik kriterlerinden daha radikal kriterler belirleyerek Şubat 2011'de Avrupa Konseyi'ne sunmuşlardır (Bkz. Tablo 23). Fransa ve Almanya, rekabetçiliğe dair belirlenen programın işlenişine dair Avrupa Komisyonu'ndan 12 aylık periyodun sonunda programın uygulanmasına dair bir rapor hazırlanması ve programı uygulamayanlara karşı bir yaptırım metodu belirlenmesini talep etmiştir.

Tablo 23. Rekabet Paktı İçeriği

Kamu maliyesinin istikrarının detaylı bir şekilde değerlendirilmesine imkan sağlayacak belirteçler ortaya konması	Eğitim, ARGE ve altyapı yatırımları için GSYİH'ya bağlı bir oran belirlenerek, minimum toplam yatırım bütçelerinin bu oranın altına düşmemesi
Rekabetiliğe dair yeni belirteçler ortaya konması ve gelecek 12 aylık periyotta altı maddeden oluşan aşağıdaki programın uygulanması;	
<ul style="list-style-type: none">• Emeklilik sistemlerinin revize edilmesi,• İş gücü ücretlerinin enflasyona paralel olan artış oranlarının iptal edilmesi,• İş gücü hareketliliğini artırmak amacıyla karşılıklı olarak diplomaların tanınması için gerekli mevzuatın oluşturulması,• Ortak para birimine üye tüm ülkelerde borç uyarı sistemleri geliştirilmesine yönelik hukuki mevzuatlarda değişiklik yapılması,• Ortak para birimine üye tüm ülkelerde uygulanan kurumlar vergisi mevzuatının ortak bir temelde buluşturulması.	

Kaynak: Avrupa Birliği'nde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler:“Euro Rekabet Paktı” adlı rapordan oluşturulmuştur.

8.6.2.Rekabet Paktı'na Yönelik Eleştiriler

Rekabet paktı doğrultusunda ortak para birimine üye ülkelere uygulanmak istenen program bazı ülkeler tarafından çeşitli sebepler nedeniyle tepkiyle karşılanmıştır. Bu sebeplerin başlıcaları (ABGS, 2011: 21-23);

- Ortak para birimi kapsamında para politikasını uygulayan tek kurum Avrupa Merkez Bankası'dır, bunun sonucunda da üye ülkeler bir tek maliye politikalarını değiştirerek ulusal politikaları doğrultusunda gerekli müdahaleleri yapmaktadırlar. Rekabet Paktı'nın uygulanmasıyla beraber bütçe dengesine dair anayasal şartların getirilmesi, üye ülkelerin maliye politikasının uygulanması konusundaki var olan hareket kabiliyetlerini azaltacak ve merkezi hükümetlerin büyümeye dair ulusal politika oluşturmasını ve uygulamasını kısıtlaması,
- Lüksemburg ve Belçika'nın, enflasyon oranına endeksli ücret artış oranından vazgeçmek istememesi,

- Baltık ülkelerinin, yaşadıkları coğrafyada ortalama yaşam süresinin Orta Avrupa ülkelerine oranla daha kısa olmasından dolayı emeklilik yaşını Orta Avrupa ile aynı şekilde belirlemek istememesi,
- İrlanda'nın, düşük vergiye dayalı büyüme modeli uygulaması sebebiyle kurumsal vergilerin düzenlenmesi ile ilgili maddeye uymak istememesi,
- Polonya'nın, Avrupa Birliği yapısı içinde ortak para birimine üye ülkelerin farklı bir başlık altında bir araya gelmesinin Avrupa Birliği'nin bütünlüğünü bozabileceğini düşünmesi,
- Güney Avrupa ülkelerinin, programın uygulamaya konmasıyla beraber maliye politikasına getirilecek değişikliklerin, büyümeyi negatif yönde etkileyeceğini düşünmesi,
- Bazı Avrupa ülkelerinin, Fransa ve Almanya'nın programın uygulanması için sert tedbirler alarak diğer üye ülkelere eşit rekabet etme şansı tanımadan kendi ekonomik üstünlüklerini korumak istediğini düşünmesi.

Tüm bu itirazlar ışığında Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi Başkanı Rekabet Paketi'nin revize edilmesi için çalışmalara başlamış ve sonuç olarak vergiler ve işçi ücretleri ile ilgili maddeler Rekabet Paketi'nin mevzuatından çıkarılmıştır (ABGS, 2011: 21-23).

8.7.Euro Rekabet Pakti

Ülkelerden gelen aşırı tepkiler sebebiyle Rekabet Pakti'nda alınan kararların vergilerde uyumlaştırma ve ücretlerin fiyatlara endekslenmesi maddelerinin çıkarılarak hafifletilmesine ve oluşturulacak yeni programın da Euro Rekabet Pakti olarak adlandırılmasına karar verilmiştir. 2011 yılında oluşturulan yeni Euro Rekabet Pakti'nin temel hedefleri ise; işleyen sağlıklı bir finansal sistem oluşturulması, sürdürülebilir bir kamu maliyesinin sağlanması ve rekabetçi bir ekonomiye sahip olunmasıdır (Turgan, 2013: 247-248). Oluşturulan yeni Euro Rekabet Pakti'nin temel özellikleri aşağıda belirtilmiştir (Turgan, 2013: 248-249);

- Herhangi bir üye devletin yardım için talepte bulunması durumunda Avrupa İstikrar Mekanizması devreye girecektir,

- Üye devletlerden herhangi birinin mekanizmadan yardım talep etmesi durumunda, yapılacak yardıma karar verme sürecinde oy birliği gerekmektedir,
- Talep edilen yardım için karar; Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası ve IMF tarafından hazırlanacak analiz raporunun sonucu değerlendirilerek verilecektir,
- Verilecek yardımın talep eden ülkeye aktarılmasından önce ilgili ülkenin uygulaması gereken uyum programını hatasız olarak uygulayıp uygulamadığına bakılacaktır,
- Efektif borç verme gücü 500 milyar Euro olarak belirlenen Avrupa İstikrar Mekanizması'nın devreye girmesine kadar olan süreçte Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nda belirlenen 440 milyar Euro'luk borç verme fonu tamamıyla kullanılabilir hale gelecektir,
- Bütün üye ülkelerin, uygulanacak testlerinde güçsüzlük belirtisi gösteren bankalar olması durumunda uygulanmaya hazır planlarının bulunması gerekmektedir,
- Ülkelerin Avrupa Finansal İstikrar Fonu ve Avrupa İstikrar Mekanizması bünyesinde alabilecekler finansal destekler kredi şeklinde olacak ancak bunun bir istisnası olarak verilen desteğin etkinliğini artırmak amacıyla birincil piyasalarda aracılık faaliyetlerinde bulunmaları kararlaştırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2008 KÜRESEL KRİZİNİN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

1.EKONOMİK GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

1.1. Panel Veri Analizi ile Küresel Krizin 2005-2014 Yılları Arasında Avrupa Birliği'nin Makroekonomik Verilerine Olan Etkisinin Araştırılması

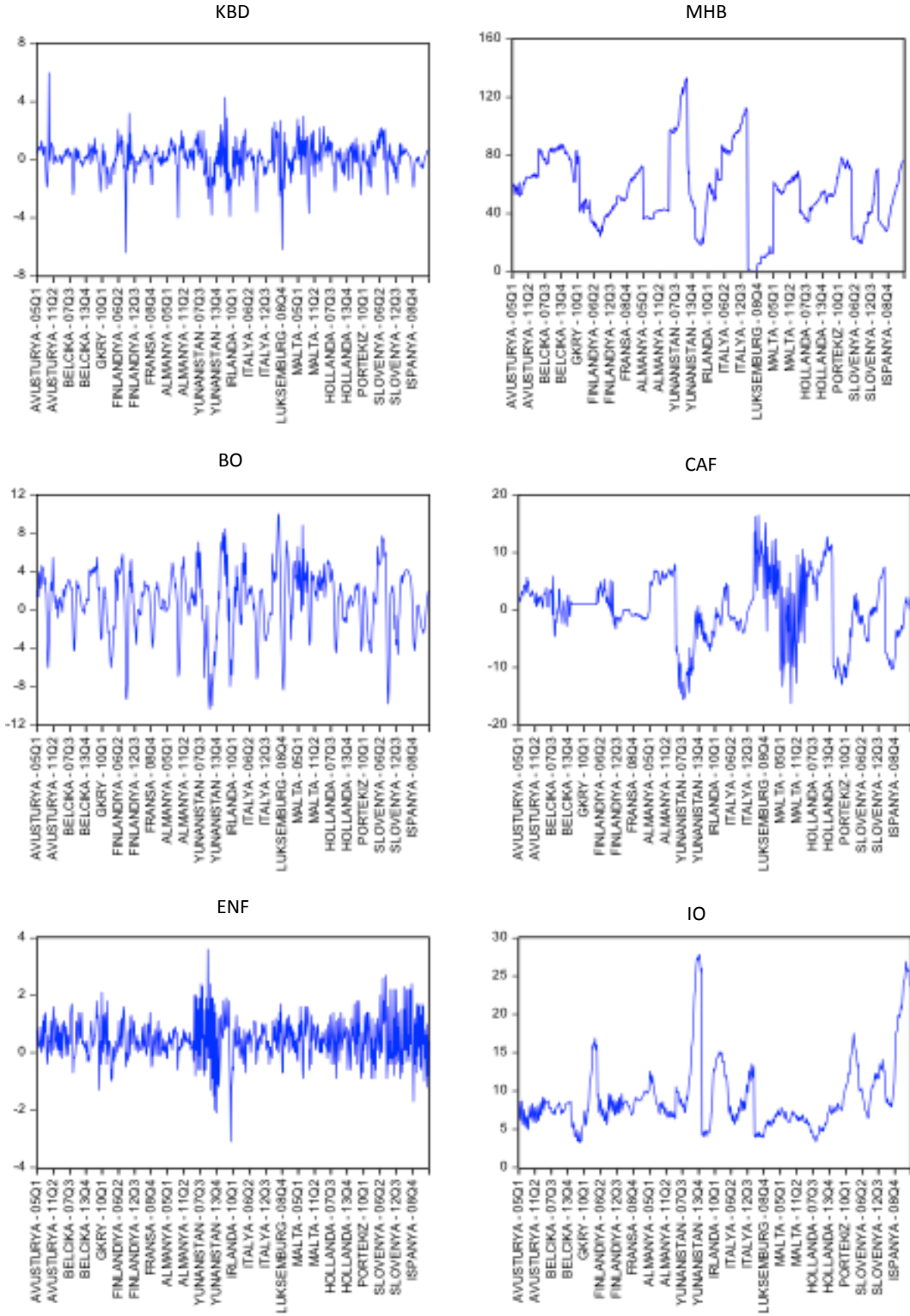
1.1.1.Ekonometrik Analizin Amacı ve Kısıtları

Çalışmamızın analiz kısmında, ilk olarak kullandığımız veri seti belirtilecek, sonrasında ise analiz yaptığımız konuya paralel daha önce yapılan çalışmalar literatür kısmında anlatılacaktır. Panel veri analizi ve bulgular kısmında ise öncelikle yaptığımız analizde kullanılan modeller açıklanacaktır daha sonra ise küresel krizin yaşandığı zaman ortak para birimini kullanan ve Euro15 olarak da adlandırılan on beş ülkenin (Avusturya, Belçika, GKRY, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Portekiz, Slovenya, İspanya) 2005-2014 yılları arasındaki makroekonomik verilerine etkisi analiz edilecektir. Genel değerlendirme kısmında ise kurduğumuz modelin sonuçları irdelenecektir.

1.1.2.Veri

Çalışmamızda, küresel krizin meydana geldiği yıl olan 2008 yılında ortak para birimini kullanan Euro15 ülkelerinin (Avusturya, Belçika, GKRY, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Portekiz, Slovenya, İspanya) 2005-2014 yılları arasındaki on yıllık dönemdeki çeyrek dönemlik makro ekonomik verileri (Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranı, Reel GSYİH Büyüme Oranları, Tüketici Fiyatları Bir Önceki Döneme Göre Artış/Azalış Oranları, İşsizlik Oranları, Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı, Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranı) iki yönlü sabit etkiler tahmin yöntemiyle incelenmiştir. Kullanılan veriler IMF, OECD ve EUROSTAT veri tabanların elde edilmiştir. Şekil 15'de tahmin modelinde yer alan değişkenlerin 2005-2014 yılları arasındaki seyri gösterilmiştir.

Şekil 15. Değişkenlerin 2005-2014 Yılları Arası Seyri

1.1.3.Literatür Taraması

Göçer (2012) çalışmasında, 2008 küresel ekonomik krizinin nedenleri, yayılma süreci ve seçilmiş ülke (Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya, Türkiye, İngiltere ve ABD) ekonomileri üzerine olan etkileri incelemiştir. Krizin seçilen ülke ekonomileri üzerine olan etkilerini, 1980-2010 yıllarına ait veriler kullanılarak, Engle-Granger eş bütünleşme yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda; krizin seçilen tüm ülke ekonomilerine üzerindeki etkisinin negatif olduğu ancak etki düzeylerinde farklılıklar olduğu ve krizden en çok Yunanistan, İtalya ve ABD'nin etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Yılmaz (2013) çalışmasında, küresel ekonomik krizin, ortak para birimine üye ülkeler içinde kırılgan ekonomiye sahip olan Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya ve İrlanda ekonomileri ile Türkiye ekonomisinin makroekonomik değişkenlerine olan etkilerinin analizini yapmıştır. Analiz sürecinde seçilen ülke ekonomilerine ait enflasyon, işsizlik ve büyüme oranları, cari işlemler ve bütçe açığı, kamu borç, stoklarının milli gelir içindeki payı gibi makroekonomik değişkenler kullanılmış ve sonuç olarak seçilen ülkelerin tümünün küresel ekonomik krizden negatif olarak etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Terazi ve Şenel (2011) çalışmalarında, küresel finansal krizin Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Slovenya, Slovakya, Romanya ve Bulgaristan) üzerindeki etkilerini incelemiş ve sonuç olarak;

- Letonya, Macaristan ve Romanya'nın yaşadığı finansal problemler sonucunda IMF yardımına başvurduğu,
- Çek Cumhuriyeti, Polonya, Slovenya ve Slovakya'nın GSYİH'sında %6-8 arasında düşüş olduğu,
- Bulgaristan ve Estonya'nın bütçe açığı sorunu yaşadığı,
- Litvanya'nın GSYİH'sında çok büyük bir düşüş yaşadığını ortaya koymuşlardır.

Berberoğlu (2011) çalışmasında, 2008 küresel ekonomik krizinin Avrupa Birliği ve Türkiye'yi ne derece etkilediğini 2006-2009 yıllarına ait makroekonomik verileri çok değişkenli istatistiksel tekniklerden olan kümeleme analizi ile inceleyerek ülkeleri ne derece etkilediğini araştırmıştır. Yapılan analiz neticesinde, tüm ülkelerin GSYİH değerlerinde kriz sonrası 2009 yılında düşüş yaşandığı ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye ülkelere sağlanan bir çok ayrıcalıktan yararlanmamasına rağmen krizden Avrupa

Birliği ÷lkeleri ile aynı seviyede etkilendiğini, diğer bir söylemle k÷resel krize karşı iyi seviyede dayanıklılık sergilediğini saptamıştır.

Özdemir ve Göçer (2011) çalışmalarında, krizlerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini 1988-2011 yıllarına ait aylık makroekonomik verileri ile Granger nedensellik testi ve vektör oto-regresyon analizini kullanarak araştırmış ve sonuç olarak değişkenlerden her hangi birinde ortaya çıkan şokun diğer değişkenleri de büyük ölçüde etkilediğinin ve bu etkinin yaklaşık olarak iki yıl sürdüğünü ortaya çıkarmıştır.

Erer ve Erer çalışmalarında (2012), Avrupa Birliği borç krizinin etkisini Türkiye ve gelişmekte olan ÷lkeler etkisini 1990-2011 yıllarına ait yıllık makroekonomik verilerini ile panel veri analizi yöntemini kullanarak araştırmış ve sonuç olarak krizin ve dışa açıklık oranlarının incelenen ÷lkelerin büyüme oranlarını negatif yönde etkilediğini ortaya çıkarmışlardır.

Reinhart ve Rogoff (2009) çalışmalarında, 1899 yılında yaşanan Norveç krizinden 2001 Arjantin krizine kadar olan süreçte meydana gelen 14 farklı bankacılık krizini panel veri analizini kullanarak incelemiş ve sonuç olarak; kriz esnasında ÷lkelerin kişi başına düşen reel GSYİH değerlerinin ortalama %9.3 düştüğü ve bu sürecin ortalama 1.9 yıl sürdüğünü , işsizlik oranlarının ise ortalama %7 arttığını ve bu artışın ortalama 4.8 yıl sürdüğünü ortaya koymışlardır.

Furceri ve Mourougane (2012) çalışmalarında, 1960-2008 yılları arasında OECD üye ÷lkelerini içeren araştırmalarında finansal krizlerin potansiyel çıktı üzerinde % 1.5-2.4 aralığında negatif ve kalıcı etkisinin olduğunu ve oluşan negatif etkinin krizin şiddetiyle orantılı olarak arttığını ortaya koymışlardır.

Tagkalakis (2013) çalışmasında, 2008 k÷resel ekonomik krizinin 20 OECD ÷lkesinin borç stoku üzerindeki etkilerini araştırmış, büyük finansal sektörlere sahip ÷lkelerin borç stoku/GSYİH oranının %4.2-%5.3 arasında değiştiğini, küçük finansal sektörlere sahip ÷lkelerde ise borç stoku/GSYİH oranının %1.4-%1.7 arasında değiştiğini ve sonuç olarak finansal krizlerin borç stoku/GSYİH oranını arttırdığını saptamıştır.

Mercan (2014) çalışmasında, 2008 k÷resel ekonomik krizinin Türkiye ve bazı Orta Asya ÷lkelerine (Kırgızistan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Azerbaycan) olan etkileri, panel veri analizi yöntemi ile 1990-2012 yıllarına ait veriler kullanılarak araştırılmıştır. Yapılan panel birim kök analizi neticesinde, serilerin durağan olmadığı yani seriler üzerine gelen şokların etkilerinin zaman içinde kaybolmayıp kalıcı

olduğu ve meydana gelen krizlerin incelenen ülkelerin ekonomilerini büyük düzeyde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Kaya ve Türkmen (2013) alışmalarında, Dünya Bankası nezdinde aynı statüde sınıflandırılan st orta gelir grubu 23 ülkenin, 2008 krizi sonrasında birbirleriyle benzeşen ya da birbirinden uzaklaşan tepkilerini kümeleme analizi yardımıyla ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda, analizi yapılan ülke grupları ve kullanılan değişkenlere bağlı olarak değişiklikler yer almasına rağmen, seçilen ülke guruplarının yaşanan krize karşı ekonomik durumlarında var olan benzeşmelere paralel olarak birbirlerine yakınsayan nitelikte, krizden etkilenme ve krizden kurtulma seyri gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Göçer ve zdemir (2012) alışmalarında, 2008 global ekonomik krizinin nedenleri, yayılma süreci ve seçilmiş lke (İspanya, İtalya, Yunanistan ve Türkiye) ekonomileri üzerine olan etkileri, 1980-2010 yılları arasındaki veriler kullanılarak, Engle-Granger (1987) eş-bütünleşme yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre; 2008 küresel ekonomik krizinin seçilmiş ülke ekonomilerini negatif olarak etkilediği ve ülkelerin ekonomik büyümelerini en fazla özel tüketim harcamalarının etkilediği ortaya çıkmıştır.

Bordo vd. (2001) alışmalarında, yaşanan ekonomik krizlerin makroekonomik etkilerini 1880-1997 dönemi için 21 ülkeye ait verileri ve 1973-1997 dönemi için 56 ülkeye ait verileri kullanarak, panel veri analizi yöntemiyle incelemiştir. Ekonomik krizlerin; banka, para ve ikiz krizler olarak ayrıldığı analizde 1973-1997 döneminde, ülkelerin GSYİH'larında kümülatif olarak ortaya çıkan kaybın, bankacılık krizlerinde ortalama % 6.2, para krizlerinde ortalama % 5.9 ve ikiz krizlerde ise ortalama % 18.6 olarak geliştiğini, kriz sürecinin ise bankacılık krizlerinde 2.6, para krizlerinde 2.1 ve ikiz krizlerde ise 3.8 yıl sürdüğü elde edilmiştir.

Mazurek (2011) alıřmasında, 2008 küresel ekonomik krizinin ek Cumhuriyeti'ne olan bölgesel etkilerini kümeleme analizi yöntemi ile incelemiř. Elde edilen analiz sonucunda; steck, Moravskoslezsk, Prague, Jihoesk, Jihomoravsk, Libereck bölgelerini krizden daha az etkilenen bölgeler olarak belirlemiř, Středoesk, Plzeňsk, Karlovarsk, Krlovhradeck, Pardubick, Vysoina, Olomouck, Zlnsk bölgelerini ise krizden daha çok etkilenen bölgeler olarak ortaya koymuřtur.

Dardac ve Giba (2011) çalışmalarında , 2008 küresel ekonomik krizi ile geçmişte yaşanan finansal krizlerin sistematik etkileri arasındaki benzeşmeyi kümeleme analizi ile 1980-2008 yıllarına ait 60 sistematik kriz verisini kullanarak Ward yöntemi ile kümeleyerek araştırmışlardır. Elde edilen bulgular ışığında, 2008 krizinin 1991 Norveç ve 1997 Japonya krizleri benzer yönler gösterdiği, ancak her krizin kendine has yapısal özellikleri olduğunu kriz yaşayan ülke hükümetlerinin geçmiş krizlerden ders aldıkları açıklamışlardır.

Yıldırım (2010) çalışmasında, 2008 küresel ekonomik krizinin dünya ve Türkiye ekonomileri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda;

- Dünya ekonomisinin 2006 yılında %5.1 olan büyüme oranının 2007 yılında %5.0'a ve 2008 yılında da %3.0'a düştüğünü,
- Gelişmiş ülkelerin büyüme hızının dünya ortalamasının altında kaldığını ancak 2005 yılından itibaren Rusya, Hindistan ve Çin ekonomilerinin en fazla büyüyen ekonomiler olduğunu,
- Dünya ticaretinin 2006 yılında %9.3 olan büyüme oranının 2007 yılında %7.2'ye ve 2008 yılında da %2.6'ya düştüğünü,
- Küresel ekonomik krizinin Türkiye'deki ilk etkisinin finansal piyasalar üzerine olduğunu ve 2008 Ocak ayında 43,000 olan İMKB Bileşik endeksinin 2008 Aralık ayında 27,000'e düştüğünü,
- 2007 Aralık ayında %9,2 olan Türkiye'de mevcut işsizlik oranının 2008 Ağustos ayında %9,8'e yükseldiğini,
- 2007 Aralık ayında %4,7 olan GSYİH büyüme oranının 2008 Ağustos ayında %0,9'a düştüğü sonuçlarını elde etmiştir.

Özer, Türkmen ve Çadırcı (2013) çalışmalarında, 2007-2010 yılları arasında küresel krizin geçiş ekonomileri (Arnavutluk, Beyaz Rusya, Bulgaristan, Çek Cum., Estonya, Hırvatistan, Kamboçya, Kırgızistan, Lao, Letonya, Litvanya, Macaristan, Makedonya, Moldova, Kazakistan, Polonya, Romanya, Rusya, Slovenya ve Ukrayna) üzerindeki etkisini geçiş ekonomilerinin birbirleri arasında olan ilişkilerini saptamak amacıyla hiyerarşik kümeleme analizi yöntemiyle analiz etmişler. Sonuç olarak, incelenen ülke gurupları ve kullanılan değişkenlere bağımlı olarak farklılıklar olduğu halde, ülke guruplarının küresel ekonomik kriz karşısında ekonomik pozisyonlarında

ortaya çıkan benzeşmelere paralel olarak birbirlerine yakınsayan şekilde, krizden etkilenme ve krizden kurtulma yönünde hareket ettiği söylenebilir.

Furceri ve Mourougane (2009) çalışmalarında, 1960-2007 dönemi için OECD üye ülkelerini inceleyerek krizlerin üretim üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda, krizlerin üretim üzerinde olan etkisinin negatif ve kalıcı olduğunu ve üretimi %1.5-2.4 aralığında düşürdüğünü, krizin şiddetine göre bu düşüşün iki katına kadar da artabileceğini ve ekonomilerin etkilenme düzeylerinin yapısal özelliklerine göre değişebileceği sonucuna varmışlardır.

Deveci ve Değirmen (2013) çalışmalarında, 2008 küresel ekonomik krizi çerçevesinde kriz ve ikiz açıklar ilişkisini Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri örneklerini kullanarak Granger nedensellik ve Johansen eş bütünleşme analizini kullanarak incelemişlerdir. Yapılan analiz sonucunda; ikiz açıkların Amerika Birleşik Devletleri ekonomisine etkisi saptanırken, Türkiye ekonomisi için açık bir sonuç elde edememişlerdir.

Erol ve Özdemir (2012) çalışmalarında, 2008 küresel ekonomik krizinin iş gücü piyasalarını olan etkilerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, ekonomik krizin en fazla iş gücü piyasasını etkilediğini ve bu etkileri azaltılmak için alınan tedbirlerin gecikmiş tedbirler olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, krizlerin sürdüğü zaman dilimlerinde karar vericilerin aktif istihdam politikası uygulaması gerektiğini ve bu politikaları uygularken uygulanan politikaların sosyal etkilerinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Hepaktan ve Çınar (2011) çalışmalarında, 2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye üzerindeki etkilerini reel sektör perspektifinden incelemişlerdir. Analiz sırasında sanayi üretim endeksi, döviz kuru ve kriz kukla değişkeni yardımıyla irdelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, döviz kurunun ve kriz kukla değişkeninin sanayi üretim endeksini negatif şekilde etkilediğini ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten, döviz kurlarında meydana gelen artışların sanayi üretim endeksine etkisinin oldukça yüksek seviyede olduğu ortaya çıkmıştır.

Gençtürk, Dalğar ve Yılmaz (2011) çalışmalarında, 2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye'ye olan etkilerini Borsa İstanbul'da işlem gören 77 firmanın (1992-2009 yılları arasında işlem gören) finansman yapısı yönüyle incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda;

- Kriz sonucunda firmaların borç/sermaye oranının artarak %52'ye yükseldiğini,
- Kısa vadeli borç düzeyinin %113, uzun vadeli borç düzeyinin ise %53 arttığını,
- Kriz dönemlerinde firmaların daha çok borçlanma yoluyla finansman desteği sağladıklarını,
- Borçlanma eğilimlerinin ise genellikle uzun vadeli olarak gerçekleştiğini elde etmişlerdir.

1.1.4.Panel Veri Analizi ve Bulgular

Ekonomik analizlerde bir çok farklı veri çeşidi kullanılmakta ve bu veriler ancak kendi tiplerine uygun modeller ile analiz edilmektedir. Zaman serileri ve dikey/yatay kesit verileri kullanılarak birbirlerinden farklı analizler yapılabilmektedir. Ekonomik ilişkilerin zaman boyutundaki kesitlerin kullanılarak tahmin edilmesi yöntemi ise panel veri analizi olarak adlandırılmaktadır. Panel veri analizinde, hem zaman hem de kesit boyutuna sahip olan veriler kullanılarak bir panel veri seti ortaya çıkarılmaktadır (Güvenek ve Alptekin, 2010: 179).

Panel veri analizi kullanmanın avantajlarını sıralayacak olursak (Tarı, 2014);

- Tekrar eden yatay kesitleri incelemede değişim dinamiklerini daha iyi inceleme imkanı sağlar,
- Yatay kesit ve zaman serisi modellerine nazaran karmaşık davranış modelleri ile daha iyi çalışma imkanı sunar,
- Birbirlerinden farklı kesitlerin oluşturulan model içinde ölçülmesine imkan sağlar,
- Yatay kesit ve zaman serisi modellerinde gözlenemeyen etkilerin daha iyi ölçülmesini sağlar.

Panel veri analizleri, normal zaman serilerinden ya da yatay kesit regresyon analizinden farklı olarak veriler çift alt indekse sahiptir (Erer ve Erer, 2012: 13).

Bir önceki paragrafta verilen bilgiler ışığında, yapacağımız analizde farklı ülkelere ait makroekonomik verileri bir arada incelediğimizden dolayı panel veri analizi yöntemi kullanılacaktır. Panel veri analizinin temeli, 1 numaralı denklemde belirtilen hata

teriminin (v_{it}) zaman ve bireysel etkiler açısından bileşenlere ayrılmasını baz almaktadır.

$$Y_{it} = \alpha + X_{it}\beta + v_{it} \quad (1)$$

$$i=1, \dots, N \quad t=1, \dots, T$$

1 numaralı denklemde t zamanı, i ise kesitleri belirtmektedir. Bizim kurduğumuz denklemde t zamanı, i ise ülkeleri göstermektedir. Hata terimi ayrıştığında hata bileşimleri modeli olarak adlandırılan 2 numaralı denklem elde edilmektedir (Baltagi, 2005).

$$v_{it} = \mu_i + \lambda_t + v_{it} \quad (2)$$

2 numaralı denklemde λ_t zaman etkisini, μ_i ise bireysel etkileri göstermektedir. Bunun sonucunda μ_i, λ_t ve $v_{it} \sim IID(0, \sigma^2)$ (Independent Identically Distributed) yani varyansın sabit olduğu ve normal dağılım gösterdiği ve hata terimlerinin sıfır ortalamaya sahip olduğu gösterilmektedir (Mercan, 2014: 135).

Analiz için oluşturduğumuz modelimizde, küresel ekonomik kriz tarafından etkilendiği düşünülen Euro15 ülkelerinin 2005-2014 yıllarına ait temel makroekonomik verileri (Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranı (CAF), Reel GSYİH Büyüme Oranları(BO), Tüketici Fiyatları Bir Önceki Döneme Göre Artış/Azalış Oranları (ENF), İşsizlik Oranları (IO), Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı (KBD) ve Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranı (MHB)) kullanılacaktır. Ayrıca, küresel ekonomik krizin etkilerini görmek amacıyla oluşturduğumuz modele 2008-2009-2010 yılları için 1, diğer yıllar için 0 verilerek kriz kukla değişkeni eklenmiştir (Göçer, 2015: 176).

$$BO_{it} = \alpha + \beta_1 CAF_t + \beta_2 ENF_t + \beta_3 IO_t + \beta_4 KBD_t + \beta_5 MHB_t + \beta_6 K_t + u_t \quad (3)$$

Panel veri analizi yapılırken de diğer analizlerde olduğu gibi öncelikle durağanlığın kontrol edilmesi gerekmektedir. Panel veri modellerinde kullanılan birim kök testlerinin başlıcaları olarak Levin ve Lin (Levin & Lin, 1992), Breitung ve Meyer (Breitung ve Meyer, 1994), Quah (Quah, 1994), Maddala ve Wu (Maddala ve Wu, 1999), Hadri (Hadri, 2000) ve Im, Pesaran ve Shin-IPS (Im, Pesaran ve Shin, 2003) tarafından yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Panel analizlerinde yapılan birim kök testlerinde yaşanan birinci sorun, paneli meydana getiren yatay kesitler arasındaki bağımsızlıktır. Bu noktada panel birim kök testleri heterojen ve homojen modeller olarak ikiye ayrılmaktadırlar. Heterojen modellere

örnek olarak; Maddala ve Wu (Maddala ve Wu, 1999), Im, Pesaran ve Shin-IPS (Im, Pesaran ve Shin, 2003) ve Choi (Choi, 2001). Homojen modellere örnek olarak da Breitung (Breitung, 2001), Levin ve Lin (Levin ve Lin, 1992) ve Hadri (Hadri, 2000) sayılabilir. Yaptığımız çalışmada, her ne kadar ortak para birimi merkezinde birleşmiş ülkeleri örnek alacak olsak da krizin her ülkeyi etkileme düzeyi farklı olduğundan dolayı heterojen modellerden Im, Pesaran ve Shin - IPS (Im, Pesaran ve Shin, 2003) birim kök testi kullanılacaktır. Kullanacağımız testin hipotezleri;

$H_0 = \alpha_i = 1$ $\alpha_i = 1$ tüm yatay kesitler için. Seri durağan değildir.

$H_1 = \alpha_i < 1$ $\alpha_i < 1$ en az bir yatay kesit için. Seri durağandır.

Yapılan birim kök testi sonucunda elde edilen değer %5'ten küçük çıkarsa H_1 kabul edilmekte ve test yapılan serinin durağan olduğuna karar verilmektedir.

Tablo 24. Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Düzye Değeri	Olasılık Değeri	Birinci Farkı	Olasılık Değeri
Reel GSYİH Oranı (BO)	-5.26336	0.0000		
Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranı (CAF)	-0.46791	0.3199	-26.5521	0.0000
Tüketici Fiyatları Bir Önceki Döneme Göre Artış Azalış Oranları (ENF)	-7.63689	0.0000		
İşsizlik Oranları (IO)	2.24579	0.9876	-5.45952	0.0000
Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı (KBD)	-10.2292	0.0000		
Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranı (MHB)	4.01927	1.0000	-16.3952	0.0000

Not: Panel birim kök sınavasında Schwarz kriteri kullanılmış olup, gecikme uzunluğu 3 alınmıştır.

Analizimizde bağımlı değişken ve bağımsız değişken için yapılan birim kök test sonuçları Tablo 24'de gösterilmiştir.

Yapılan birim kök testi sonucunda; BO, ENF ve KBD değerlerinin durağan oldukları, CAF, IO ve MHB değerlerinin ise durağan olmayıp birinci farkları alındıktan sonra durağan hale geldikleri görülmektedir. Bu sonuç aynı zamanda küresel ekonomik krizin özellikle ele aldığımız on beş ülkenin CAF, IO ve MHB değerlerini etkilediği ve bu etkinin incelenen tarihler arasında kaybolmadığı ortaya çıkmıştır.

Bir sonraki aşamada, ele aldığımız değerler arasında uzun dönemli ilişkinin var olup olmadığını ortaya çıkaracak olan eş bütünleşme testinin yapılması gerekmektedir.

Bu sebeple çalışmamızın devamında Pedroni, Kao ve Johansen – Fisher eş bütünleşme testlerine geçilecektir. İlgili alanda en fazla başvurulan testlerden biri Pedroni (Pedroni, 1995) panel eş bütünleşme testidir. Pedroni, eş bütünleşme için yedi test önermiş olup bu yedi testi iki kategoriye ayırmıştır. İlk kategori dört testten meydana gelmekte ve ilk kategorinin birinci testi varyans oranı tipinde, ikinci testi Philips – Perron (rho) istatistiğine, üçüncüsü Philips – Perron (t) istatistiğine dördüncü ve son test ise Augmented Dickey-Fuller (t) istatistiğine benzemektedir. İkinci kategori ise üç testten meydana gelmekte ve birinci test Philips – Perron (rho) istatistiğine benzemekte iken geri kalan diğer iki test ise Philips – Perron (t) ve Augmented Dickey-Fuller (t) istatistikleri ile benzerlik göstermektedirler (Güvenek ve Alptekin, 2010: 181). Çalışmada kullanılan bir başka eş bütünleşme testi ise Kao (Kao, 1999) eş bütünleşme testidir. Bu testte, panel veride sıfır hipotezinin karşılığı olarak eş bütünleşme yoktur sonucunu veren iki test (DF ve ADF) mevcuttur (Dökmen, 2012: 155).

Testin panel veri setine uygulanması sonucu çıkan sonuç, Tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25. Pedroni Eş Bütünleşme Testi Sonuçları

Yöntem	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
Panel v-Statistic	-0.094783	0.9503
Panel rho-Statistic	1.193548	0.8743
Panel PP-Statistic	-1.596254	0.0001
Panel ADF-Statistic	0.730966	0.5558
Group rho-Statistic	2.801101	0.9975
Group PP-Statistic	-1.253438	0.1050
Group ADF-Statistic	1.539023	0.9381

Yapılan Pedroni eş bütünleşme testi sonuçlarına göre değerlendirmeye alınacak hipotezler aşağıda yer almaktadır.

$H_0 =$ Eş Bütünleşme yok.

$H_1 =$ Eş Bütünleşme var.

Yapılan analiz sonucunda “eş bütünleşme yoktur” temel hipotezi kabul edilerek değişkenler arasında eş bütünleşmenin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 26. Kao Eş Bütünleşme Testi Sonuçları

Yöntem	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
ADF	-3.901924	0.0000
Residual variance	3.058812	-
HAC variance	0.954740	-

Yapılan Kao eş bütünleşme testi sonuçlarına ilişkin sonuçlar Tablo 26’da yer almaktadır. Kao koentegrasyon testine ait hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

$H_0 =$ Eş Bütünleşme yok.

$H_1 =$ Eş Bütünleşme var.

Kao eş bütünleşme Testi Sonuçları göre boş hipotezimiz kabul edilmiş (0.0000 değerinin 0,05 değerinden küçük olması sebebiyle) ve değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir.

Tablo 27. Johansen Fisher Eş Bütünleşme Testi Sonuçları

Hypothesized No. Of CE(s)	Fisher İstatistiği (trace test)	Olasılık Değeri	Fisher İstatistiği (max-eigen test)	Olasılık Değeri
None	641.6	0.0000	386.2	0.0000
At most 1	384.5	0.0000	178.6	0.0000

Tablo 27’de yer alan Johansen Fisher eş bütünleşme testi uygulanması sonucunda hem iz ve hem de maksimum öz değer olasılıklarına göre de değişkenler arasında eş bütünleşme olduğu açıkça görülmektedir. Yaptığımız üç testten Pedroni testinde eş bütünleşmenin olmadığı, Kao ve Johansen Fisher eş bütünleşme testleri sonucunda ise eş bütünleşmenin varlığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaptığımız üç testten ikisinde eş bütünleşme olduğu sonucuna varıldığı için uzun dönemde 2008 yılında başlayan küresel ekonomik kriz krizin gerçekleştiği yıllarda ortak para birimini kullanan on beş ülkenin ekonomilerinin önemli ölçüde etkilendiği ve daha sonra birlikte hareket ettikleri ortaya çıkmıştır.

Panel veri modelleri, sabit etkili ve rastsal etkili modeller olarak iki temel modele ayrılmaktadır. Bu iki modelin seçimi modelin tahmin edilme sebebine bağlı olarak da yapılabilmektedir. Rastsal etkiler modeli, veri setinin geniş bir ana kütle için örneklerinden meydana gelmesi ve bu ana kütle için bir sonuç çıkarılmak istenmesi durumunda seçilir. Sabit etkiler modeli ise, oluşturulan modelin içinden belirli bir birim için çıkarım yapılmak isteniyorsa seçilir (Selim vd., 2014: 17-18).

Yapacağımız analizde kurduğumuz tahmin modeli üzerinde zaman ve bireysel etkilerin sabit veya rastsal olduğunu ortaya koymak için Breusch-Pagan Çarpanları (LM) testi yapılmıştır. Seçilen ülkeler her ne kadar ortak bir grubun üyesi olsa dahi krizi birbirlerinde farklı düzeyde yaşadıklarından verilerin rastsal olabileceği düşünülmüştür (Mercan, 2014: 137). Yapılan test sonucunda olasılık değeri (0.0000) olarak elde edilmiş ve panel veri analizinde rastsal etkiler modeli kullanmamız gerektiği ortaya çıkmıştır. Yapılan Breusch-Pagan Çarpanları (LM) test sonuçları Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28. Breusch-Pagan Çarpanları (LM) Test Sonuçları

Test	Olasılık Değeri	Karar
LM1	0.0000	Bireysel Etkiler Rastsaldır
LM2	0.0000	Zaman Etkileri Rastsaldır
LM	0.0000	Bireysel Etkiler ve Zaman Etkileri Rastsaldır.

Panel veri analizinde açıklatıcı değişkenler ile bireysel etkiler arasında içsellik probleminin var olup olmadığı belirlemek için ise Hausman testi yapılmıştır. Hausman testinde, rastsal etkili modelin hata terimi bileşenlerinin kurulan tahmin modelindeki bağımsız değişkenler ile ilişkisiz olduğu hipotezi incelenmektedir (Greene, 2003). Kurulan modelde yer alan değişkenlere yapılan Hausman testi sonucunda χ^2 değeri=26.15 ve χ^2 olasılık değeri=0.0002 bulunmuştur. Bulunan olasılık değeri %5’den küçük olduğundan dolayı kurulan modelde içsellik sorunun mevcut olduğu ortaya çıkmıştır. Hausman test sonucu Breusch-Pagan testinden farklı çıktığından dolayı oluşturulan tahmin modeli için sabit etkiler modelinin uygun olduğu ortaya çıkmıştır.

Diğer bütün zaman serilerinde de olduğu üzere regresyon analizlerinin de ana varsayımlarından biri de birbirinden farklı gözlemler için aynı hatalar arasında bir korelasyonun olmamasıdır. Bir analizde ortaya çıkan hata terimlerinin birbirleriyle olan ilişkisi otokorelasyon olarak tanımlanmaktadır (Greene, 2003). Çalışmamızda otokorelasyon var olup olmadığı araştırmak için Wooldridge (Wooldridge, 2003) otokorelasyon testi kullanılmıştır. Ekonometrik modellerde otokorelasyon kadar önemli olan diğer bir nokta ise modelde değişen varyans olmasıdır. Bizim kullandığımız model olan rastsal etkiler modelinde değişen varyansın bulunması için LR testi kullanılmıştır.

Bu testlere ilişkin hipotezler şu şekilde oluşturulmaktadır;

H₀: Değişen Varyans sorunu yok/ Otokorelasyon yok.

H₁: Değişen Varyans sorunu var/ Otokorelasyon var.

Tablo 29. Değişen Varyans LR ve Wooldridge Tipi Otokorelasyon Testleri

Test Türü	Test İstatistiği	Kritik Değer (0,05)
Değişen Varyans LR Testi	20.88	28.36
Wooldridge Tipi Otokorelasyon Testi	1.41	2.38

Tablo 29 incelendiğinde kullanılan model için otokorelasyon ve değişen varyansın olmadığı görülmektedir.

Tablo 30. İki Yönlü Sabit Etkiler Tahmin Modeli Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	T-İstatistiği	Olasılık Değeri
C	0.849954	0.144804	5.869679	0.0000*
Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranı (CAF)	-0.035745	0.026056	-1.371843	0.1707
Tüketici Fiyatları Bir Önceki Döneme Göre Artış Azalış Oranları (ENF)	0.731064	0.141458	5.168051	0.0000*
İşsizlik Oranları (IO)	-0.616647	0.143887	-4.285632	0.0000*
Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı (KBD)	1.326465	0.100543	13.19297	0.0000*
Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranı (MHB)	-0.013827	0.028483	-0.485437	0.6276
Kriz	-1.265144	0.233966	-5.407387	0.0000*
Düzeltilmiş R²= 0.468	D.W = 0.93	F= 26.16	p=0,0000*	

* %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı gösterir.

Tablo 30'da yer alan tahmin sonuçları incelendiğinde; tahmin modelinde yer alan kriz kukla değişkeni negatif değer aldığından ve istatistiksel yönden anlamlı olduğundan dolayı küresel ekonomik kriz modelde incelenen on beş ülkenin büyüme oranlarını negatif olarak etkilemiştir. Kullanılan değişkenlerden CAF ve MHB hariç diğer tüm değişkenlerin %1 düzeyinde anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin incelenmesi sonucunda ise kişi başına düşen reel GSYİH'nın %10'luk artışının büyüme oranını %13.2 artırdığı, tüketici fiyatlarındaki %10'luk artışın büyüme oranını %7.3 artırdığı, cari açık/fazlanın GSYİH'ya oranının %10'luk artışının büyüme oranını %0.3 düşürdüğü, işsizlik oranındaki %10'luk artışın büyüme oranını

%6.1 düşürdüğü ve merkezi hükümet borçlarının GSYİH'ya oranındaki %10'luk artışın büyüme oranını %0.01 düşürdüğü ortaya çıkmıştır.

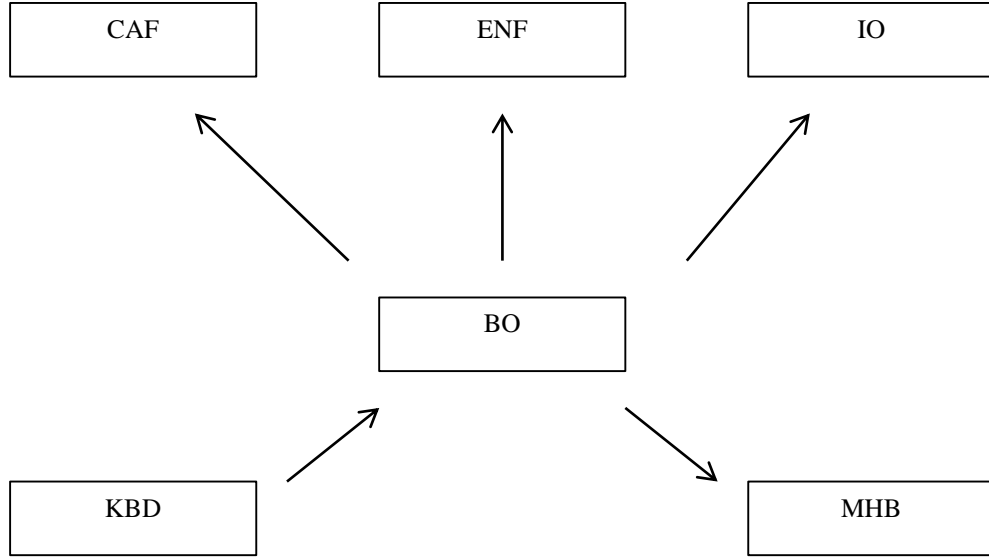
Panel veri analizinde kullanılan değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin olması değişkenler arasında nedensellik olabileceğini göstermektedir. Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisini görmek amacıyla yapılan Dumitrescu ve Hurlin (2012) nedensellik testi sonuçları Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi Sonuçları

Nedenselliğin Yönü	W-Stat.	Zbar-Stat.	P değeri	Karar
CAF → BO	1.87651	-0.44344	0.6574	Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranından Reel GSYİH Büyüme Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi yoktur.
BO → CAF	4.36518	3.75676	0.0002*	Reel GSYİH Büyüme Oranından Cari Açık/Fazlanın GSYİH Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi vardır.
ENF → BO	2.52396	0.67279	0.5011	Tüketici Fiyatlarının Bir Önceki Döneme Göre Artış Azalış Oranından Büyüme Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi yoktur.
BO → ENF	3.62819	2.55534	0.0106**	Reel GSYİH Büyüme Oranından Tüketici Fiyatlarının Bir Önceki Döneme Göre Artış Azalış Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi vardır.
IO → BO	1.26446	-1.47552	0.1401**	İşsizlik Oranından Reel GSYİH Büyüme Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi yoktur.
BO → IO	11.8628	16.5227	0.0000*	Reel GSYİH Büyüme Oranından İşsizlik Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi vardır.
KBD → BO	9.45100	12.4863	0.0000*	Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranından Reel GSYİH Büyüme Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi vardır.
BO → KBD	2.70871	0.98854	0.3229	Reel GSYİH Büyüme Oranından Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi yoktur.
MHB → BO	1.98308	-0.25517	0.7986	Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranından Reel GSYİH Büyüme Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi yoktur.
BO → MHB	10.0819	13.4984	0.0000*	Reel GSYİH Büyüme Oranından Merkezi Hükümet Borçlarının GSYİH'ya Oranına doğru granger nedensellik ilişkisi vardır.

Not: Gecikme Sayısı 2 alınmıştır. *%1 düzeyinde,** %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı gösterir.

Şekil 16. Değişkenler Arası Nedensellik Yönleri

Yapılan Dumitrescu ve Hurlin (2012) Panel Nedensellik Testi sonucunda Büyüme oranından (BO) Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranı (KBD) hariç tüm değişkenlere doğru tek yönlü nedensellik olduğu, Kişi Başına Düşen Reel GSYİH Oranından (KBD) ise Büyüme Oranına doğru tek yönlü nedensellik olduğu ortaya çıkmıştır. Panel veri analizinde kullanılan veri setinde yer alan Euro15 ülkelerinin ekonomik büyüklükleri birbirilerinden farklı düzeydedir ve aralarında Avrupa Birliği'nin en güçlü ekonomisine sahip ülkeler ve en zayıf ekonomisine sahip ülkeler yer almaktadır. Bu nedenle ortaya çıkan sonuçların Euro15 ülkelerinin 2005-2014 yılları arasındaki dışa açıklık oranları ile yorumlanmasında fayda görülmüştür. Dışa açıklık oranı; bir ülkenin dış ticaret hacminin (toplam ihracat + toplam ithalat) Gayri Safi Milli Hasıla'ya bölünmesi ile bulunmakta ve ele alınan ülkenin dış ticarete olan bağımlılığını açıklamaktadır (Saçık, 2009:284). Dışa açıklık oranının küçük olması dış ticaretin GSMH içindeki oranının ve ülke ekonomisi içinde dış ticaret hacminin azaldığını, büyük olması ise dış ticaretin GSMH içindeki oranının ve ülke ekonomisi içinde dış ticaret hacminin arttığı anlamına gelmektedir (Kurt ve Berber, 2008:57). Analizde yer alan Euro15 ülkelerinin 2005-2014 yılları arasındaki dışa açıklık oranları Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32. Euro15 Ülkeleri 2005-2014 Arası Dışa Açıklık Oranları

Ülkeler\Yıllar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Belçika	1,4	1,5	1,5	1,6	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7
Almanya	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
İrlanda	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7	1,9	1,9	2,0	1,9	2,1
Yunanistan	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
İspanya	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Fransa	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
İtalya	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
GKRY	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2
Lüksemburg	3,0	3,2	3,4	3,5	3,0	3,2	3,3	3,4	3,5	3,9
Malta	2,1	2,5	2,6	3,0	3,0	3,1	3,2	3,3	3,1	2,9
Hollanda	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Avusturya	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Portekiz	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Slovenya	1,2	1,3	1,4	1,3	1,1	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5
Finlandiya	0,8	0,8	0,8	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8

Kaynak: İthalat-İhracat ve GSMH verileri Eurostat internet sayfasından alınarak dışa açıklık oranları hesaplanmıştır. (Erişim tarihi:15.01.2017)

Tablo 32’de yer alan veriler incelendiğinde; Euro15 ülkeleri arasında en yüksek dışa açıklık oranlarının kısıtlı ürünlerde üretimin gerçekleştiği ve bu nedenle mal ve hizmet yönünden dış ülkelere bağlı olan Lüksemburg ve Malta’da gerçekleştiği, en düşük dışa açıklık oranlarının ise Yunanistan, İtalya, İspanya, Portekiz ve Fransa’da gerçekleştiği görülmektedir. Bu ülkelerden Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz küresel krizden en fazla etkilenen ortak para birimi kullanıcısı ülkelerdir. Dışa açıklık oranı yüksek olan ülkelerin küresel krizlerden daha fazla etkilenmesi, dışa açıklık oranları düşük olan ülkelerin ise küresel krizlerden daha az etkilenmesi beklenmektedir. Ancak incelediğimiz ülkelerde bu durum beklenenin aksine gerçekleşmiştir. Buna ilaveten 2009 yılına ait veriler incelendiğinde tüm ülkelerin dışa açıklık oranlarının 2008 yılına göre düşüş yaşadığı, 2010 yılı itibariyle de tekrar artış yönünde hareket ettiği görülmüştür. 2009 yılında yaşanan düşüş, panel veri analizi sonucunda elde ettiğimiz tüm ülkelerin ekonomik krizden etkilendiği sonucu ile de örtüşmektedir.

1.1.5.Genel Değerlendirme

Çalışmamızda, küresel krizin meydana geldiği yıl olan 2008 yılında ortak para birimini kullanan Euro15 ülkeleri üzerindeki etkileri, 2005-2014 yılları arasındaki on yıllık dönemdeki çeyrek dönemlik makro ekonomik veriler kullanılarak panel veri analizi tahmin yöntemiyle incelenmiştir. Analizin başında verilere uygulanan birim kök testi sonucunda; BO, ENF ve KBD değerlerinin durağan oldukları. CAF, IO ve MHB değerlerinin ise durağan olmayıp birinci farkları alındıktan sonra durağan hale geldikleri görülmektedir. Bu sonuç aynı zamanda küresel ekonomik krizin özellikle ele aldığımız on beş ülkenin CAF, IO ve MHB değerlerini etkilediği ve bu etkinin incelenen tarihler arasında kaybolmadığı ortaya çıkmıştır. İncelenen tahmin modelinin sonucunda elde edilen bulgulardan birincisi; tahmin modelinde yer alan kriz kukla değişkeni negatif değer aldığından ve istatistiksel yönden anlamlı olduğundan dolayı küresel ekonomik kriz modelde incelenen on beş ülkenin büyüme oranlarını negatif olarak etkilediği ortaya çıkmıştır bu sonuç literatürde Yılmaz (2013), Erer ve Erer (2012), Mercan (2014), Yıldırım (2010) ile Hepaktan ve Çınar (2011) ile uyumludur. Elde edilen bulgulardan ikincisi; büyüme oranını kişi başına düşen reel GSYİH'nın ve tüketici fiyatlarındaki artışın artırdığıdır. Elde edilen bulgulardan sonuncusu ise cari açık/fazlanın GSYİH'ya oranındaki, işsizlik oranındaki ve merkezi hükümet borçlarının GSYİH'ya oranındaki artışların ise büyüme oranını düşürdüğüdür. Değişkenler arasında yapılan nedensellik testinde bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında tek yönlü nedenselliğin varlığı görülmüş, ilgili ülkelerin dışa açıklık oranları incelendiğinde ise tüm ülkelerde dışa açıklık oranlarında 2009 yılında bir önceki yıla göre düşüş izlenmiş ve bu düşüşün krizin etkisiyle olduğu değerlendirilmiştir.

1.2.Avrupa Birliği Ekonomisinin Gelecekteki Konumu

Bir önceki başlık altında yapılan analizde de ortaya çıktığı üzere Avrupa Birliği ekonomisinin krizden oldukça önemli bir boyutta etkilendiği ve bu etkilerin günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Ancak dünya nüfusunun sadece %7'sini oluşturan Avrupa Birliği, krizin hala etkisi altında olduğu 2014 yılında dünya ticaretinin %20'sini gerçekleştirmiş ve dünyanın üç büyük ekonomisinden biri olarak dünya ekonomik arenasında yerini korumuştur (European Union, 2016). Avrupa Birliği, günümüzde hem

yakın zamanda yaşanan ve artçı etkileri devam eden ekonomik kriz ile hem de Birleşik Krallık'da yapılan referandum sonucunda ortaya çıkan Avrupa Birliği'nden ayrılma kararının yarattığı ekonomik sorunlara çözüm aramaktadır. Avrupa Birliği'nin ikinci büyük ekonomisi olan Birleşik Krallık'ın Brexit kararı vermesinin ekonomik olarak hem kendisine hem de Avrupa Birliği'ne negatif etkileri olacağı beklenmektedir. Birleşik Krallık'ın önümüzdeki dönemde, kredi notunun düşmesi, Avrupa Birliği ile olan ticaretinde daralma yaşanması, ekonomisinin az da olsa küçülmesi ve Sterlin'in değer kaybetmesi beklenmektedir. Ayrılığa Avrupa Birliği perspektifinden bakıldığında ise kriz sonrasında yakalanan büyüme ivmesinin azalması ve öncelikli olarak krizden etkilenen ülkelerin yakaladığı ekonomik düzelleme sürecinde yavaşlama ve hatta gerileme yaşaması öngörülmektedir (Gürlesel, 2016). Özellikle yaşadığı borç krizini hala atlatamayan ve Avrupa Birliği kurumlarına ve ülkelere yüksek düzeyde borçları olan Yunanistan'ın pozisyonu da Avrupa Birliği ekonomisinin geleceği açısından çok önemlidir. Yunanistan'ın krizden çıkma ivmesi aynı zamanda Avrupa Birliği ekonomisi için bir katalizör olacaktır. Her ne kadar Avrupa Birliği içinde Yunanistan'ın ortak para birimini geçici olarak terk etmesi söylemleri gündeme gelse de, bu teklif topluluk müktesebatında yer alan geri dönüşmezlik ilkesine karşı bir durum oluşturacağından ve gelecek günlerde de ortak para birimini terk etmek isteyen üye ülkelere örnek teşkil edebileceğinden dolayı bir çok üye ülke tarafından ortak para biriminden çıkışın söz konusu olmadığına dair açıklamalar yapılmıştır (Archick, 2016: 8-9).

Önümüzdeki günlerde Avrupa Birliği kurumları tarafından gözden kaçırılmaması gereken en önemli konu ise gelecekte daha büyük bir ekonomik kriz yaşamamak için gerekli tedbirlerin alınmasıdır. Bu noktada geçmişte yapılan hatalar değerlendirilerek, üye ülke ekonomilerin Maastricht kriterlerine uyumluluğunun denetimi ciddi olarak bağımsız kurumlar tarafından yapılması ve gelecekte muhtemel bir krizin emareleri görüldüğünde gerekli önleyici politikaların uygulamaya konması gerekmektedir. Eğer gerekli denetim sağlanamazsa ve gelecekte Avrupa Birliği içinde bu denli büyük bir kriz tekrar meydana gelirse birliğin mevcudiyetinin tekrar sorgulanmasının gündeme gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

1.3.Euro'nun Geleceği

Euro, Avrupa Birliği'ni bir arada tutan en önemli politikalarından olan ortak para politikasının ana enstrümanıdır ve hali hazırda dünyada ABD Dolarından sonra dünya para piyasasında en çok kullanılan ikinci para birimidir (Spence, 2015). Euro'nun Avrupa Birliği için önemine dair verilebilecek en önemli örnek; Almanya'nın Başbakanı Angela Merkel'in 2012 yılında bir açıklamasında “*Euro devam ettirilemez ise Avrupa Birliği de sürdürülemez*” diyerek kendisinin ve dolayısıyla ülkesinin Euro'ya olan bakış açısını da ortaya koymasındır (Şanlıoğlu, 2016: 112).

Maastricht Anlaşmasının 25'inci yıldönümüne yaklaşan ve Avrupa Birliği'ni derinden etkileyen ve hala da etkilemeye devam eden ekonomik krizin de sekizinci yılının geride bırakıldığı günümüzde Avrupa Birliği ekonomisi hala krizin yaralarını sarmak için çabalamaktadır (Mersch, 2016). Ekonomik krizin bu kadar uzun sürmesinin ve etkisinin tüm Avrupa Birliği ülkeleri tarafından hissedilmesinin ana sebeplerinden bir tanesi de ortak para biriminin kullanılmasıdır. Ortak para biriminin kullanılması ve para politikasını ülkeler adına Avrupa Merkez Bankası tarafından belirlenmesi, kriz yaşayan ülkelerin krize karşı uygulamaları gereken para politikaları uygulaması olarak sağlamadığından krize karşı ülkeler tarafından alınması gereken önlemler yürürlüğe geçirilememiştir. Ancak, krizin yayılmasıyla beraber krizin etkilerini azaltmak için Avrupa Birliği kurumları tarafından daha önce üçüncü bölümde bahsedilen tedbirler alınmıştır. Ayrıca krizin yoğun hissedildiği yıllarda Yunanistan'ın Avrupa Birliği'nden çıkma konusu da tartışılmıştır ancak uygulanabilirliğinin çok mümkün olmaması sebebiyle daha sonra bu konu rafa kaldırılmıştır. Ancak günümüzde hala Avrupa Birliği'nde ortak para politikasının gerekliliği sorgulanmakta hatta Avrupa Birliği'nin sorunlarının asıl sebebinin ortak para politikası ve onun yol açtığı sorunlar olduğu ortaya konulmaktadır (Stiglitz, 2016b). Ortak para politikasını sorun olarak gören ekonomistlerin çözüm önerisi ise kriz yaşayan ülkelerin krizden çıkmak için gerekli tedbirleri almasına olanak sağlayacak şekilde ortak para biriminden çıkışın ve krizin atlatılmasından sonra tekrar girmenin hukuki alt yapısının sağlanması ya da ortak para biriminden çıkarak sadece Avrupa Birliği üyeliğinin devam ettirilmesi için gerekli hukuki düzenlemenin sağlanmasıdır (T24, 2015).

Ayrıca unutulmaması gereken diğer bir konu ise, ortak para biriminin yöneticisi olan Avrupa Merkez Bankası'nın hedefleri ile üye ülkelerin ekonomik hedeflerinin

farklılığıdır. Avrupa Merkez Bankası'nın birincil hedefi fiyat istikrarı ve enflasyon hedeflerinin tutturulmasıdır (European Central Bank, 2016), ancak üye ülkelerin işsizlik, üretim, tüketim ve gelir dağılımı gibi başka makroekonomik hedefleri de mevcuttur (Stiglitz, 2016a). Bu nedenle günümüzde hala ekonomik krizin etkilerinin yaşandığı Avrupa Birliği'nin krizin etkilerinden kurtulmak ve gelecekte büyük bir kriz yaşamaması için tüm kurumlarını ortak bir hedef altında toplayan ve her üye ülkeye hitap eden tedbirler almak zorunda olduğu da kaçınılmazdır.

2.SİYASİ GELECEĞİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

Avrupa Birliği; üyeleri arasında gümrük birliğine sahip olunan, tek pazara sahip (sermaye, mal ve işgücü dolaşımını içeren), ortak ticaret ve tarım politikasını uygulayan, 19 üyesinin Avrupa Merkez Bankası tarafından yönetilen ortak para birimini kullandığı, 22 üyesinin Schengen antlaşmasıyla belirlenen ortak sınır politikasını uyguladığı siyasi ve ekonomik bir organizasyondur (Archick, 2016: 1). Dünya siyaset arenasına dahil olma süresi altmış yılı geçen organizasyonun temelini oluşturan siyasi ve ekonomik bağlantı ise birbirinden ayrı düşünülemez. Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun temelini de ekonomik bir hedef olduğu da unutulmamalıdır. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin siyasi geleceğinin başarısı ekonomik geleceğinin başarısına bağlıdır. Ancak son yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve göçmen krizi sonucunda Avrupa Birliği'nin siyasi geleceğinde bazı belirsizlikler oluşmuştur. Avrupa Birliği içerisinde bazı ülkelerin ekonomik olarak güçlü olması ve sürekli kriz ile mücadele eden diğer ülkelere yardım etmesi, güçlü ülkelerde yaşayan halkın Avrupa Birliği hakkındaki düşüncesini olumsuz yönde etkilemekte ve Çok Vitesli Avrupa fikrini ön plana çıkarmaktadır. Uluslararası ilişkiler ve ekonomi uzmanları tarafından Avrupa Birliği'nin mevcut ekonomik sorunlarını çözmek için ortaya konan en iyi yöntem Avrupa Birliği kurumlarını ve mevcut hukukunu yeniden yapılandırmaktır ancak bu yöntem daha çok ekonomik bir çözüm olarak öne çıkmakta ve politik olarak uygulanması zor ve riskli olarak görülmektedir (Öniş ve Kutlay, 2012: 14). Bu sebeple, Çok Vitesli Avrupa fikri daha uygulanabilir görülmektedir. Çok Vitesli Avrupa yapısında birliğe üye ülkeler birbiriyle tam entegrasyon halinde olan merkez ülkeler ve Avrupa Birliği politikalarından uygulamak istediği politikayı seçmekte serbest olan çevre ülkeler olarak ayrılmaktadır. Çok Vitesli Avrupa fikrinin daha uygulanabilir bulunmasındaki ana sebep hali hazırda

gayri resmi olarak uygulanmasıdır. Mevcut durumda, ortak para politikası ve ortak sınır politikasına her üye ülke dahil olmayıp isteyen ülkeler dahil olmuştur ancak bu yöntem için de çeşitli eleştiriler vardır. Bu konuda yapılan iki temel eleştiriden ilki üye ülkeler arasındaki dayanışmanın zamanla beraber azalabileceği diğeri ise merkez-çevre ülkeler arasında yeni sorunlar ortaya çıkabileceğidir (Archick, 2016: 15).

Yukarıdaki kısımda Avrupa Birliği'nin siyasi geleceğinin başarısının ekonomik geleceğinin başarısına bağlı olduğundan bahsetmiştik ancak Avrupa Birliği hem siyasi hem de ekonomik bir entegrasyon olduğundan dolayı bu ilişki tek yönlü olarak düşünülemez, bu nedenle Avrupa Birliği'nin siyasi geleceğinin sağlıklı ve güçlü bir şekilde devam etmesi aynı zamanda birliğin ekonomik olarak da güçlü olması için de bir temel gerekliliktir. Avrupa Birliği'nin güçlü bir siyasi geleceğe sahip olması için ise iki temel şart vardır; bunlardan birincisi üye ülkelerin iç siyasetinin ve kurumlarının güçlü ve istikrarlı bir şekilde yönetilerek diğer üye ülkeler ile aynı ritmi tutturması, ikincisi ise Avrupa Birliği kurumları tarafından güçlü ve istikrarlı bir siyaset izlenerek Avrupa Birliği'nin diğer üye olmayan ülkeler ve entegrasyonlar ile olan ilişkilerinin sağlıklı yürümesidir. Bu iki temel şart sağlandığında ise Avrupa Birliği'nin dünya siyasetindeki konumunun daha güçlü olacağı ise kaçınılmazdır. Güçlü bir siyasetin ekonomiye katkısı ise hiç şüphesiz pozitif yönde olacaktır. Güçlü bir Avrupa Birliği sonucunda; dünya para piyasasında Euro'nun rezerv para olarak kullanımının artacağı, işsizlik rakamlarının düşeceği, Avrupa Birliği ülkelerine birlik dışı ülkelere yatırımın artacağı ve bunların sonucu olarak da ekonomik olarak büyümenin gerçekleşeceği öngörülebilir.

Dünya arenasında siyasi ve ekonomik yönden söz sahibi olan Avrupa Birliği'nin mevcut sorunlarını çözmesi için güncel mevzuatında yapısal reformlar yapmak zorunda olması kaçınılmazdır. Hali hazırda ekonomik kriz, Birleşik Krallık'ın Brexit süreci, artan terör tehdidi, göçmen ve mülteci sorunları ile Avrupa Kıtası'nın ana enerji sağlayıcısı Rusya ile olan ilişkilerin ise önümüzdeki dönemde Avrupa Birliği'nin ajandasında çözülmesi gereken sorunlar olarak gündemde kalacağı değerlendirilmektedir (Niblett, 2016).

SONUÇ

Kriz bir hayatın, periyodun veya bir yaşam döngüsünün içinde meydana gelen bir dönüm noktasıdır. Krizlerin devam ettiği süre içerisinde de insanların, kurumların ve ülkelerin kendi gelecekleri hakkında endişelerinin ortaya çıktığı zamandır. Ekonomik krizler ise, ekonominin karar vericileri olan hane halkı, müteşebbisler ve devletin icraatlarında, iç-dış etkenler nedeni ile meydana gelen anlık ve beklenmedik değişimler olarak ifade edilebilir. Yüksek ve sürekli değişken enflasyon, devalüasyon, hükümetlerin marjinal para politikaları, dış ticarete meydana gelen dengesizlikler ve artan iç-dış borç gibi değişkenler ekonomik krizi doğuran etkenlerden başlıcalarıdır. Krizlerin en önemli özelliği beklenmedik zamanlarda ve aniden meydana gelmesidir.

Tez çalışmasında ele aldığımız ekonomik krizlerin ise çevrelere birçok etkileri mevcuttur. Krizler özellikle büyüme, işsizlik, faiz oranları ve enflasyon üzerinde etkisini gösterir. Üretimin azalması, enflasyonun ve işsizliğin artması ile toplumdaki gelir dağılımının bozulması ve bunların sonucunda ortaya çıkan bireylerin gelirlerinin azalmasını krizden dolayı ortaya çıkan sonuçlar olarak sayabiliriz. Bunlara ilaveten ekonomik krizlerin devletler ve toplumlar üzerindeki etkileri de hiç kuşkusuz çok önemlidir çünkü dünya tarihinde krizler sonucunda kimi zaman hükümetler düşmüş kimi zaman ise krizler sonucunda toplumsal şiddet olayları ortaya çıkmıştır. Krizler öncelikle ilk doğduğu bölgenin ekonomisini etkilemekle beraber, bu bölgeyle ekonomik ilişkileri olan diğer ülkeleri de kısa zamanda etkilemektedir. Krizler sonucunda, krizin meydana geldiği ülkenin ihracatının azalmakta ve bu azalma sonucu uluslararası piyasalarda ortaya çıkan olumsuzluklar krizin hızını daha da artırarak yayılmasına sebep olmaktadır.

Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı sonrasında tek bir Avrupa hedefiyle kurulmuş, ekonomik ve siyasi entegrasyonu hedefleyen çok kapsamlı bir organizasyondur. Kurulduğu günden bu yana yapılan bir çok anlaşma ile belirlenen hukuki bir yapısı, siyasi ve ekonomik kurumları mevcuttur. Kurulduğu günden bu zamana kadar Avrupa'da istikrarı ve refahı hedeflemiş ve bir başarı hikayesi olarak bahsedilmiştir ancak son yıllarda ekonomik ve politik bir çok sorunla aynı anda yüz yüze kalmıştır ve günümüzde hala bu sorunlara çözüm yolları aramaktadır. Bu sorunların en önemli ve güncel olanları; Yunanistan borç krizi, Birleşik Krallık'da yapılan referandumdan Brexit kararı çıkması, mülteci ve göçmen krizi, artan terörizm tehdidi ve Rusya'nın yeniden eski güçlü günlerine dönme politikasıdır (Archick, 2016: 1).

Güncel sorunlardan göç krizi, 2011 senesinde Kuzey Afrika ve Arap ülkeleri olan Tunus'ta başlayan ve daha sonra Mısır, Libya, Yemen ve son olarak da Suriye'ye sığınan halk ayaklanmalarıyla bir değişim hareketi içine girmiş ve bu hareket uluslararası literatürde "Arap Baharı" olarak adlandırılmıştır. Değişim hareketinin ana ortak noktası, otoriter ve tek adam yönetimine sahip bu ülkelerde halkın özgürlük ve ekonomik haklarını yönetimden toplu olarak hareket ederek talep etmesi şeklinde meydana gelmiştir. Gerçekleşen bu halk ayaklanmaları sonucunda; Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de mevcut yönetimler değişmiş, bazı Arap ülkelerinde ise yönetimden halkın taleplerini karşılamak için mevcut düzenlerinde değişiklikler yapmışlardır. Ancak Suriye'de başlayan olayların ülke içinde yayılması ve iç savaşın da başlamasıyla beraber zaten ekonomik ve sosyal sıkıntılar yaşayan Suriye halkının bir kısmı rejime karşı savaşmak için ülkesinde kalmayı seçmiş, diğer bir kısmı ise bu çatışmalardan kaçmak için ülkelerini terk edip Suriye'ye coğrafi olarak başta Türkiye olmak üzere Irak, Mısır, Ürdün ve Lübnan gibi yakın ülkelere sığınmaya başlamışlardır. 2016 yılı Temmuz ayı rakamlarına göre kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı beş milyona çok yaklaşmıştır. Uluslararası göçmen ve mülteci sorunu sadece Arap Baharı sonrasında çıkan bir sorun olmayıp yıllardır var olan, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru bir akım izleyen uluslararası bir sorundur. Mülteciler ve göçmenlere ev sahipliği konusunda uzun yıllardır Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği başı çekmektedir ancak bu konuda özellikle son yıllarda Arap Baharı sonrası Avrupa Birliği ülkelerine olan göçmen ve mülteci akınında hızlı bir ivmelenme yaşanmakta ve bu akın Avrupa Birliği'nin geleceğini tehdit eder hale gelmektedir. Birleşik Krallık'da yapılan ve sonucunda Brexit kararı çıkan referandumda ve Avrupa Birliği karşıtı sağ ve milliyetçi partilerin sahip olduğu oy oranlarındaki belirgin artışta özellikle göç krizi sonrasında artan göçmen ve mülteci akını sonucunda yerel halkın hükümetlerine karşı olan tepkisi açıkça görülmektedir.

Avrupa Birliği'nin güncel sorunlarından bir diğeri ise 2008 küresel krizinin Avrupa Birliği'ne olan etkileridir. ABD'de yer alan bankalar ve kredi kuruluşları ekonomiyi ivmelendirmek amacıyla kredi notu düşük kişilere 2006 yılından itibaren mortgage kredisi vererek riskli kredi miktarını artırmıştır. Ancak, değişken faizli olarak kullanılan bu kredilerin faizlerinin kredi veren kuruluşlar tarafından artırılması sonucu zaten düşük gelir grubunda olan kredi müşterileri kredileri ödeyemez duruma gelmiş ve

bunun sonucunda kredi veren kuruluşlar da likidite darlığı yaşamaya başlamışlardır. Artan faizler sonucunda mortgage kredilerine olan talep azalmış ve bununla doğru orantılı olarak da inşaat şirketleri önce zarar etmeye başlamış daha sonra da yeterince güçlü finansal yapıya sahip olmayanlar iflas etmeye başlamışlardır. İnşaat şirketlerinden sonra ise ödenmeyen mortgage kredileri sonrasında ipotek koyduğu evleri talep düşüklüğü nedeniyle verdiği kredinin daha aşağısında fiyatlara satmak zorunda kalan bankalar ve kredi kurumları önce likidite krizine girmiş daha sonra ise iflas etmeye başlamışlardır. ABD’de başlayan iflas dalgası ise çok geçmeden etkisini Avrupa kıtasındaki finans kurumlarında göstermeye başlamıştır. Avrupa Kıtasında öncelikle finans kurumlarında başlayan kriz daha sonra kurumlar düzeyinden ülke düzeyine çıkmış ve İrlanda, Yunanistan, İspanya, İtalya ve Portekiz krizden en fazla etkilenen Avrupa Birliği ülkeleri olmuşlardır. Avrupa Birliği ülkelerinin krizden etkilenmesi sonucunda hem IMF tarafından hem de Avrupa Birliği kurumları tarafından krizin etkilerini azaltmak için yeni fonlar ve mekanizmalar kurulmuş ve krizden etkilenen ülkelerin krizden bir an önce kurtulması için tedbirler alınmaya başlamıştır. Ancak, hem kriz öncesi Avrupa Birliği kurumları tarafından yapılan eksik denetimler, krizin geç fark edilmesi ve krize müdahalede geç kalınması sebebiyle küresel krizin başlangıcından itibaren sekiz sene geçmesine rağmen Avrupa Birliği ülkeleri üzerindeki etkileri azalmış olsa da hala görülmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde küresel krizin, krizin yaşandığı dönemde ortak para birimini kullanan on beş ülkenin ekonomilerine olan etkilerini görmek için ekonometrik bir analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda, küresel krizin etkilerinin Avrupa Birliği’nde hissedilmeye başlandığı 2008 yılı sonundan itibaren incelenen ülkelerin büyüme oranlarının negatif olarak etkilendiği, modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin incelenmesi sonucunda ise kişi başına düşen reel GSYİH’nın %10’luk artışının büyüme oranını %13.2 artırdığı, tüketici fiyatlarındaki %10’luk artışın büyüme oranını %7.3 artırdığı, cari açık/fazlanın GSYİH’ya oranının %10’luk artışının büyüme oranını %0.3 düşürdüğü, işsizlik oranındaki %10’luk artışın büyüme oranını %6.1 düşürdüğü ve merkezi hükümet borçlarının GSYİH’ya oranındaki %10’luk artışın büyüme oranını %0.01 düşürdüğü görülmüştür. Ayrıca değişkenler arasında yapılan nedensellik testinde bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında tek yönlü nedenselliğin varlığı görülmüş, ilgili ülkelerin dışa açıklık oranları incelendiğinde ise tüm

ülkelerde dışa açıklık oranlarında 2009 yılında bir önceki yıla göre düşüş izlenmiş ve bu düşüşün krizin etkisiyle oluştuğu değerlendirilmiştir.

Krizin Avrupa Birliği'nin ekonomik geleceğine etkileri irdelendiğinde ise; krizin etkilerinin azaldığı 2014 senesinde dünya nüfusunun %7'sini oluşturan Avrupa Birliği'nin dünyada yapılan ticaretin %20'sini gerçekleştirdiği ve dünyanın üç büyük ekonomisinden biri olarak dünya arenasındaki yerini koruduğu anlaşılmaktadır. Ancak içinde bulunduğumuz 2016 yılında Birleşik Krallık'da yapılan Avrupa Birliği'nden ayrılma veya devam etme konulu referandumdan ayrılma kararı çıkması Avrupa Birliği'nin ekonomik geleceği için yeni bir bilinmezlik olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği'nin ikinci büyük ekonomisi olan Birleşik Krallık'ın Brexit kararının her iki taraf için olumsuz yönlerinin olacağı muhakkaktır. Birleşik Krallık'ın aldığı kararın sonucunda yakın dönemde kredi notunun düşmesi, Avrupa Birliği ile olan ticaretinde daralma yaşanması, ekonomisinin az da olsa küçülmesi ve Sterlin'in değer kaybetmesi beklenmektedir. Ayrılık kararına Avrupa Birliği cephesinden bakıldığından ise kriz sonrasında yakalanan büyüme ivmesinin azalması ve öncelikli olarak krizden etkilenen ülkelerin yakaladığı ekonomik düzelme sürecinde yavaşlama ve hatta gerileme yaşaması öngörülmektedir. Ayrıca geçmişte yapılan hataların tekrar gözden geçirilerek, üye ülke ekonomilerin Maastricht kriterlerine uyumluluğunun denetiminin ciddi olarak bağımsız kurumlar tarafından yapılması ve olması muhtemel bir krizin emareleri görüldüğünde krizi önleyici politikalar uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

Ekonomik kriz sonrası ortak para birimi olan Euro'nun geleceğini değerlendirecek olursak; Euro'nun hem Avrupa Birliği ekonomisi için ekonomik entegrasyonu sağlayan bir yapı taşı, dünya ekonomisi için ise en yaygın kullanılan ikinci rezerv para olarak bulunduğu konumu koruyacağı değerlendirilmektedir. Ancak yaşanan kriz göstermiştir ki Avrupa Merkez Bankası tarafından yönetilen ortak para politikası hedefleri ile Avrupa Birliği üye ülkelerinin hedeflerinin birbirlerini negatif yönde etkilemekten ziyade toplam faydayı ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi ve kriz yaşayan ülkelerin gerekli para politikası tedbirlerini Avrupa Merkez Bankası yerine kendi merkez bankaları tarafından alabilmek için geçici süreyle ortak para birimini terk edecek şekilde mevzuatın yenilenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Son olarak ekonomik krizin Avrupa Birliği'nin siyasi geleceğine etkilerini irdelediğimizde; Avrupa Birliği'nin ekonomik entegrasyon temelinde yükselen, yarım

yüzyıldan fazla tarihe sahip olan ve dünya arenasında söz sahibi olan bir siyasi ve ekonomik bir organizasyon olduğu, organizasyonun kuruluşunun temelini oluşturan ekonomik ve siyasi yapının birbirlerinden ayrı olarak düşünülmemeyeceği, kurulduğu günden bu yana geçen zaman içinde yürütülen genişleme politikası ile bünyesine bir çok yeni üye ülke kattığını ancak küresel ekonomik kriz sonrası hem ekonomik yönden hem de siyasi yönden bir duraklama dönemine girdiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle, ekonomik kriz sonrasında krizden etkilenen ülkeleri ekonomik yönden içinde buldukları kriz ortamından çıkarmak amacıyla yapılan yardımlar hem yardım eden ülkelerin hem de yardım edilen ülkelerin halklarında büyük tepkiler yaratmış ve Avrupa Birliği'nin gerekliliği sorgulanır olmuştur. Yardım eden ülkelerin halkları tarafından verilen tepkilerin ana nedeni yardım edilen ülkelerin doğru işleyen bir ekonomisinin olmayışının cezasının kendileri tarafından ödendiği ve bunun adaletsiz bir yaklaşım olduğunu düşünmeleridir. Yardım edilen ülkelerin halklarının verdiği tepkilerin ana nedeni ise yardım yapan ülkeler ve kurumlar tarafından yardım karşılığında uygulanması zorunlu koşulan ekonomik ve mali tedbirlerin onların iç işlerine karışılması anlamına geldiğini düşünmeleridir. Avrupa Birliği'nin gerekliliğini ve ülkelerinin Avrupa Birliği'ne üyeliğini sorgulamaya başlayan halkların tepkisini kendi lehlerine kullanmak isteyen muhalefet partileri de bu tepkileri destekleyerek iktidar partilerine karşı kullanmaktadırlar. Birleşik Krallık'da yapılan referandum sonucunda ortaya çıkan Brexit kararı günümüzde resmi olarak olmasa da on üye ülke (Fransa, Yunanistan, İtalya, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, Hollanda, Danimarka, Finlandiya, Slovakya ve Portekiz) tarafından da yazılı ve sözlü basında dile getirilmektedir. Bu durum bize aynı zamanda Avrupa Birliği'nde ekonomik istikrar ile siyasi istikrarın birbirlerine ne kadar bağlı olduğunu bir defa daha göstermektedir. Bünyesinde birbirinden ekonomik olarak farklı düzeyde ülkeler barındıran Avrupa Birliği'nin sağlıklı bir siyasi geleceğe sahip olması için öncelikle mevcut ekonomik krizden başarılı olarak çıkması ve gelecek dönemlerde meydana gelebilecek ekonomik krizleri önleyebilmek adına gerekli siyasi ve ekonomik tedbirleri alınması ve hem üye ülkelerin kendi iç siyasetlerinin ve ekonomilerinin istikrarlı bir şekilde yönetilmesi hem de Avrupa Birliği kurumları tarafından Avrupa Birliği siyasetinin ve ekonomisinin istikrarlı bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Hali hazırda gün geçtikçe genişleyen, gerekliliği sorgulanan, ayrılma kararları alınan, terör tehdidi altında olan ve göç krizi yaşayan Avrupa Birliği'nin sağlıklı bir siyasi geleceğe

sahip olması için ihtiyaç duyulan yapısal reformların ve alınması gereken tedbirlerin en kısa zamanda alınmasının, alınacak tedbirlerin en başında ise yıllardır dile getirilen ve gayri resmi olarak da uygulanan Çok Vitesli Avrupa modelinin uygulamaya konmasının Avrupa Birliği'nin siyasi geleceği için başarılı bir yöntem olacağı değerlendirilmektedir

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Açıkmeşe, S.A., (2012), *Avrupa Birliği'nde Genişleme*, B. Akçay & İ. Göçmen (Dü.) *Avrupa Birliği; Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* içinde (ss. 611-630), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Akçay, B., (2012), *21.Yüzyılın İlk Finansal Krizi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Akçay, B., (2013), *Avrupa'yı Saran Kriz:Avro Bölgesi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Akdemir, E., (2012), *Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi*, B. Akçay & İ. Göçmen (Dü.) *Avrupa Birliği; Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* içinde (ss. 35-62), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Alphandery, E., (2011), *The Economic Consequences of the Euro Pact*, F. Allen, E. Carletti ve G. Corsetti (Dü.) *Life In The Eurozone With Or Without Sovereign Default?* içinde, (ss: 103-114), Philadelphia, FIC Press.
- Baltagi, B. H., (2005), *Econometric Analysis of Panel Data (3rd Ed.)*, New York, Wiley&Sons.
- Breitung, J., (2001), *The Local Power of Some Unit Root Tests for Panel Data*, T. B. Badi, H. Baltagi, (Dü.), *Nonstationary Panels Panel Cointegration and Dynamic Panels* içinde, (Cilt 15, ss. 161-177), UK, Emerald Group Publishing.
- Candan, T., (2012), *Konsey/Bakanlar Konseyi*, B. Akçay & İ. Göçmen (Dü.) *Avrupa Birliği; Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* içinde (ss. 161-178), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Eroğlu, H. ve Albeni, M., (2002), *Küreselleşme Ekonomik Krizler ve Türkiye*, Isparta, Bilim Kitabevi.
- Gaudet, M. ve Amphoux, J., (1970), *La Fusion Des Institutions Des Communautés Europeennes*, *European Yearbook Vol.XVI* içinde, The Hague, Martinus Nijhoff Yayıncılık.
- Göçer, İ., (2015), *Ekonometri*, İzmir, Aymir Yayınevi.
- Greene, W. H., (2003), *Econometric Analysis*, New Jersey, Prentice Hall.
- Karluk, R., (2011), *Avrupa Birliği;Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları*, İstanbul, Beta Yayınevi.
- Tarı, R., (2014), *Ekonometri*, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

- Sandıklı, A. ve Semin, A., (2014), *Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye*, A. Sandıklı, ve E. Kaya (Ed.), *Orta Doğu'da Değişim ve Türkiye* içinde, (s. 193-256), İstanbul, Bilgesam.
- Wagner, H., (2013), *Is the European Monetary Union Sustainable? The Role of Real Convergence*, K. Sahako, & E. Ogawa (Dü.) *Who Will Provide the Next Financial Model?* içinde (ss. 183-217), Japan, Springer.
- Wooldridge, J. M., (2003), *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*, London, The MIT Press.

MAKALELER

- Akçay, M. A., (1998), Para Politikası Araçları, *Sayıştay Dergisi*, (28), ss:32-47.
- Akgül, A. vd., (2015), Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz, *The Global A Journal of Policy and Strategy*, 1 (2), ss:1-22.
- Akıllı, E., (2010), Laeken Zirvesinden Lizbon Antlaşması'na: Anayasalaşamayan Anayasallaşma Süreci, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 6 (24), ss: 35-54.
- Bal, H. ve Özalp, H., (2011), Avrupa'da Parasal Birlik Düşüncesi ve Euro'ya Geçiş, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15 (2), ss:77-94.
- Barkın, E., (2014), 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), ss:331-360.
- Berberoğlu, B., (2011), 2008 Global Krizinin Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki Etkilerinin Kümeleme Analizi İle İncelenmesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), ss:105-130.
- Bordo, M. vd., (2001), Is the Crisis Problem Growing More Severe?, *Economic Policy*, 16 (32), ss: 53-82
- Boyras, Z., (2015), Türkiye'de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 7 (2), ss:35-58.
- Breitung, J. ve Meyer, W., (1994), Testing for Unit Roots in Panel Data: Are Wages on Different Bargaining Levels Cointegrated?, *Applied Economics*, 26 (4), ss: 353-361.
- Brok, E. ve Langen, W., (2012), Sustainable Growth For Europe: The Four Crises and A Call For Reform, *European View*, 11 (2), ss:189-199.
- Choi, I., (2001), Unit Roots Tests For Panel Data, *Journal of International Money and Finance*, 20 (2), ss:249-272.
- Çolakoğlu, B., (2004), Avrupa Merkez Bankası'nın Para Politikası Stratejisi ve Teorik Temelleri, *Bilgi*, 8 (1), ss:95-112.
- Dardac, N. ve Giba, A., (2011), Systemic Financial Crises: A Cluster Analysis, *European Research Studies*, 14 (2), ss:54-64.
- Deveci, T.T. ve Değirmen, S., (2013), İkiz Açık İlişkisi Kriz Öncü Göstergelerini Etkiler mi? 2008 Küresel Kriz Işığında ABD ve Türkiye Analizi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), ss:1-14.
- Di Quirico, R., (2010), Italy and the Global Economic Crisis, *Bulletin of Italian Politics*, 2 (2), ss:3-19.

- Dökmen, G., (2012), Bölgesel Yenilik Sistemlerinde Devletin Rolü: Düzey 2 Bölgelerine İlişkin Ampirik Bir Analiz, *Yönetim ve Ekonomi* , 19 (2), ss:143-163.
- Dumitrescu, E.I. ve Hurlin, C. (2012), Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels, *Economic Modelling*, 29 (4), ss:1450–1460.
- Durgun, A. ve Gövdere, B., (2011), 2008 Küresel Krizinin Antalya Konaklama İşletmelerine Etkileri Üzerine bir Analiz, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 30 (1), ss:139-159.
- Efe, H., (2007), AB'nin "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası" Oluşturma Çabaları, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (2), ss:1-31.
- Engin, E. ve Yeşiltepe, E., (2009), Global Ekonomik Krizin Gölgesinde Türkiye'nin Maastricht Kriterlerine Uyumu, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1 (2), ss: 15-23.
- Ercan, M., (2016), Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması, *Bölgesel Çalışmalar Dergisi* , 1 (1), ss:1-22.
- Erdoğan, H., (2008), Avrupa Birliği'nde Anayasa Hazırlık ve Onay Sürecinin Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13 (3), ss:341-368.
- Erdönmez, P., (2009), Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi, *Bankacılar Dergisi*, (68), ss:85-101.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B., (2013), Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (4), ss:1007-1061.
- Erol, H. ve Özdemir, A., (2012), Ekonomik Kriz Dönemlerinde Türkiye'de Uygulanan İstihdam Politikalarının Etkinliği, *Amme İdaresi Dergisi*, 45 (2), ss:53-79.
- Eser, L. Y. ve Ela, M., (2015), Avrupa Borç Krizi: Nasıl, Neden ve Nereye?, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* , 10 (1), ss:209-232.
- Eskici, H. B. ve Yeniay, O., (2013), Genişlemelerle Birlikte Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nde Oylama Gücü Dağılımı, *Yönetim ve Ekonomi* , 20 (2), ss:209-218.
- Furceri, D. ve Mourougane, A., (2012), The Effect Of Financial Crises On Potential Output: New Empirical Evidence From OECD Countries, *Journal of Macroeconomics*, (34), ss:822-832.
- Gençtürk, M., Dalğar, H. ve Yılmaz, T., (2011), Finansal Krizlerin İşletmelerin Finansman Kararlarına Etkileri: İMKB'de İşlem Gören İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (1), ss:187-206.
- Gençtürk, T., (2012), Küresel Ekonomik Krizin Avrupa Birliği'ne Etkileri, *Akademik Analiz Dergisi*, (1), ss: 6-10.

- Göçer, İ., (2012), 2008 Küresel Ekonomik Krizinin Nedenleri ve Seçilmiş Ülke Ekonomilerine Etkileri: Ekonometrik Bir Analiz, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (17), ss:18-37.
- Göçer, İ. ve Özdemir, A., (2012), 2008 Küresel Krizinin Yayılma Süreci ve Etkileri: Seçilmiş Ülkeler İçin Ekonometrik Bir Analiz, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), ss:191-210.
- Güvenek, B. ve Alptekin, V. (2010), Enerji Tüketimi ve Büyüme İlişkisi: OECD Ülkelerine İlişkin Bir Panel Veri Analizi, *Enerji, Piyasa ve Düzenleme* , 1 (2), ss:172-193.
- Hadri, K., (2000), Testing for Stationarity in Heterogenous Panels, *Econometrics Journal*, 3 (2), ss:148-161.
- Hepaktan, C.E. ve Çınar, S., (2011), Mali Krizler ve Son Mali Krizin (2008) Reel Sektöre Etkileri, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), ss:155-168.
- Hinnebusch, R., (2008), Modern Syrian Politics, *History Compass*, 6 (1), ss:263-285.
- Im, K., Pesaran, H. ve Shin, Y., (2003), Testing For Unit Roots In Heterogeneous Panels, *Journal of Econometrics*, 115 (1), ss:53-74.
- Kalpaklıoğlu, N. Ü., (2010), Krizlere En Hassas Sektör Turizmde Etkin Kriz Yönetimi, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (44), ss:139-155.
- Kao, C., (1999), Spurious Regression and Residual-Based Tests For Cointegration In Panel Data, *Journal of Econometrics*, 90 (1), ss:1-44.
- Kaya, V. ve Türkmen, A., (2013), Küresel Krizin Üst Orta Gelir Gurubu Ülkelere Makro Ekonomik Yansımaları, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (27) 4, ss:317-338.
- Kesimli, İ. G., (2011), Turizm Perspektifinden Politik Krizlerin Ekonomiye Yansımaları, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 1 (1), ss:25-42.
- Kibritçioğlu, A., (2011), Current Sovereign Debt Crisis in Eurozone Countries, *İktisat ve Toplum*, (10), ss:30-41.
- Kumrulu, M. G., (2003), Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* , 2 (4), ss:163-191.
- Kurt, S. ve Berber, M., (2008), Türkiye’de Dışa Açıklık ve Ekonomik Büyüme, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (2), ss: 57-80.
- Maddala, G. S. ve Wu, S. (1999), A Comparative Study of Unit Root Tests with Panel Data and a New Simple Test, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61 (S1), ss:631-652.

- Marktler, T., (2006), The Power of The Copenhagen Criteria, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, (2), ss:343-363.
- Martin, P. L., (2016a), Europe's Migration Crisis: An American Perspective, *Migration Letters*, 13 (2), ss:307-319.
- Martin, P. L., (2016b), Amerikan Gözüyle Avrupa'nın Göç Krizi, *Göç Dergisi*, 3 (1), ss:121-134.
- Mercan, M., (2014), Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri ve 2008 Krizi: Orta Asya Ülkeleri ve Türkiye Ekonomisi İçin Panel Veri Analizi, *Yönetim ve Ekonomi*, 21 (1), ss:125-142.
- Meriç, M. ve Atsan, E., (2013), Gelişmiş Ülkelerde Ve Avrupa Birliği'nde Borç Krizinin Etkileri Ve Çözüm Yolları, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (3), ss:148-166.
- Metin, Y. ve Altan, Y., (2011), Lizbon Antlaşması Sonrasında Subsidiarite İlkesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16 (3), ss:131-147.
- Oğuzlar, G.Ö., (2006), Avrupa Anayasası, *TBB Dergisi*, (65), ss:173-188.
- Quah, D., (1994), Exploting Cross-Section Variations for Unit Root Inference in Dynamic Data, *Economic Letters*, 44 (1-2), ss:9-19.
- Quinlan, S., (2009), The Lisbon Treaty Referendum 2008, *Irish Political Studies*, 24 (1), ss:107-121.
- Öniş, Z. ve Kutlay, M., (2012)., Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliği'nin Geleceği, *Uluslararası İlişkiler*, 9 (33), ss: 3-22.
- Özdemir, A. ve Göçer, İ., (2011), Türkiye'de Krizlerin Makroekonomik Değişkenlere Etkileri: VAR Analizi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 48 (560), ss:57-72.
- Özkan, I., (2011), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları Işığında Avrupa Birliği'nin Göç ve Sığınma Politikası, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), ss:165-188.
- Saçık, S.Y., (2009), Büyümenin Bir Kaynağı Olarak Ticari Dışa Açıklık, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (18), ss: 273-294.
- Santomero, A., (2002), Bankacılık Düzenlemeleri Banka Müşterilerine Nasıl Yansır?, *Bankacılar Dergisi*, (43), ss:101-109.
- Sarı, Y. ve Seçilmiş, C., (2010), 2008 Yılı Finansal Ekonomik Krizinin Türkiye Turizm Sektörüne Yansımaları Üzerine Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5 (1), ss:191-204.

- Selim, S. vd., (2014), Türkiye’de İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* , 10 (22), ss:1-25.
- Stefanova, B., (2006), The “No” Vote In The French and Dutch Referenda On The EU Constitution: A Spillover of Consequences For The Wider Europe, *Political Science and Politics* , 39 (2), ss:251-255.
- Şanlıoğlu, Ö., (2016), Avrupa Birliği’nin Yapısal Bir Krizi Olarak Euro Krizinin Nedenleri ve Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), ss:99-115.
- Şen, Y., (2013), Suriye’de Arap Baharı, *Yasama Dergisi* , (23), ss:55-79.
- Tagkalakis, A., (2013), The Effects Of Financial Crisis On Fiscal Positions, *European Journal of Political Economy*, (29), ss:197-213.
- Terazi, E. ve Şenel, S., (2011), The Effects of the Global Financial Crisis on the Central and Eastern European Union Countries, *International Journal of Business and Social Science* , 2 (17), ss:186-192.
- Tunçsiper, B. ve Yakut, Ş., (1998), Avrupa Birliği'nin Ekonomik Parasal Birlik Hedefi ve Türkiye'nin Uyumu, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1, ss:100-119.
- Turgan, E., (2013), 2008 Krizinin Avrupa Birliği Ülkelerine Etkisi ve Krizleri Önlemeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), ss:219-255.
- Ulusoy, A. ve Ela, M., (2013), Avrupa Borç Krizi ve Türkiye için Öneriler, *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* , 3 (7), ss:84-119.
- Wyplosz, C., (2014), The Eurozone crisis: A Near-Perfect Case Of Mismanagement, *Economia Marche Journal of Applied Economics* , 33 (1), ss:1-13.
- Yavuz, A., Şataf, C. ve Kır, S. G., (2013), Avrupa'da Borç Krizi ve Çözüm Arayışları, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi* , 15 (2), ss:131-154.
- Yıldırım, S., (2010), 2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (18), ss:47-55.
- Yılmaz, B. E., (2013), Reflections Of The Global Economic Crisis On The Countries Of PIIGS And Turkey’s Macroeconomic Variables, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 34 (1), ss:229-252.
- Yılmaz, E.S. ve Uğurlu, Y., (2013), Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış Politika, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 12 (2), ss:81-104.

Yücel, F. ve Kalyoncu, H., (2010), Finansal Krizlerin Öncü Göstergeleri ve Ülke Ekonomilerini Etkileme Kanalları: Türkiye Örneği, *Maliye Dergisi*, (159), ss:53-69.

DİĞER KAYNAKLAR

- AB Bakanlığı, (2007), *AB Anayasası - Metin, İçerik ve Onay Süreci*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=37778&l=1>, Erişim tarihi: 15.10.2015.
- AB Bakanlığı, (2011a), *Avrupa Komisyonu*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45629>, Erişim tarihi: 16.10.2015.
- AB Bakanlığı, (2011b), *Avrupa Merkez Bankası*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45634&l=1>, Erişim tarihi: 16.10.2015.
- AB Bakanlığı, (2012a), *Avrupa Birliği Konseyi*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45630&l=1>, Erişim tarihi: 18.10.2015
- AB Bakanlığı, (2012b), *Avrupa Birliği Zirvesi*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45631&l=1>, Erişim tarihi: 28.12.2015
- AB Bakanlığı, (2013), *Avrupa Birliğinin Tarihi*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=105&l=1>, Erişim tarihi: 18.10.2015
- AB Bakanlığı, (2015), *Avrupa Parlamentosu*, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45628&l=1>, Erişim tarihi: 03.01.2016
- ABGS, (2011), *Avrupa Birliği'nde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: "Euro Rekabet Paketi"*, ABGS Raporu, Ankara.
- Algemene Rekenkamer, (2015), *Greek loan facility*, http://www.rekenkamer.nl/english/Publications/Topics/EU_governance_to_combat_the_economic_and_financial_crisis/Financial_stability_instruments/Financial_instruments/Greek_loan_facility, Erişim tarihi: 28.03.2016.
- Archick, K., (2016), *The European Union: Current Challenges and Future Prospects*, Congressional Research Service Report No.44249.
- Arslan, Ö., (2003), *Avrupa Birliği'ni Oluşturan Ülkelerde Merkez Bankası Bağımsızlığı, Enflasyon ve Diğer Makro Ekonomik Büyüklükler Arasındaki İlişkiler:1980-2001 Dönemi*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.
- BBC, (2016a), *10 soruda İngiltere'nin AB referandumunu*, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160616_10soruda_referandum, Erişim tarihi: 04.08.2016.
- BBC, (2016b), *Brexit: AB'de aşırı sağ liderler ülkelerinde referandum istiyor*, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160624_ab_sag_tepkiler, Erişim tarihi: 04.08.2016.
- Bildt, C., (2016), *Saying Yes to Europe*, <https://www.project-syndicate.org/commentary/brexit-betrayal-uk-european-integration-legacy-by-carl-bildt-2016-02>, Erişim tarihi: 04.08.2016.

- Boyle, C., (2015), *Just what is the UK's problem with Europe?*, <http://www.cnbc.com/2015/05/27/why-would-the-uk-want-to-leave-the-eu.html>, Erişim tarihi: 05.08.2016.
- Bryson, J. H., (2011), *European Debt Crisis: What's Next?*, Wells Fargo Securities Economics Group Report, ss:1-7.
- Cailleteau, P., Lindow, K. ve Thomas, A., (2009), *Moody's changes the outlook on Portugal's Aa2 rating to negative*, https://www.moodys.com/research/Moodys-changes-the-outlook-on-Portugals-Aa2-rating-to-negative--PR_189336, Erişim tarihi: 17.03.2016.
- Cookman, L., (2016), *What if Turks talked about Britons the way Vote Leave talks about Turkey?*, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/may/25/vote-leave-turkey-british-migrants-turks-ankara-eu>, Erişim tarihi: 05.08.2016.
- Çalışkan, Ö., (2014), *The New Institutional Structure of EU after the Lisbon Treaty*, https://mpira.uni-muenchen.de/56591/3/MPRA_paper_56591.pdf, Erişim tarihi: 18.10.2015.
- Cvce.eu (2016), *The Monnet Plan*, http://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/5cc6b004-33b7-4e44-b6db-f5f9e6c01023/4802c240-1497-4127-9b14-f7b6896d6fd9/Resources#fea7d215-e7e5-4882-ab3c-ee08605621b8_en&overlay, Erişim tarihi: 22.10.2016
- Demir, F. vd., (2008), *ABD Mortgage Krizi*, BDDK Çalışma Tebliği Sayı:3, Ankara.
- Deutsche Welle, (2016), *Merkel mülteci politikasını savundu*, <http://www.dw.com/tr/merkel-mülteci-politikasını-savundu/a-19297089>, Erişim tarihi: 03.08.2016.
- Erer, E. ve Erer, D., (2012), *AB Borç Krizinin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi*, <http://teacongress.org/papers2012/ERER-ERER.pdf>, Erişim tarihi: 10.31.2016.
- Ergin, N. E., (2013), *Avrupa Birliği'nde Borç Krizi: Krize Karşı Alınan Tedbirlerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eur-Lex, (2007), *Treaty establishing the European Atomic Energy Community (Euratom)*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Axy0024>, Erişim tarihi: 23.10.2015
- Eur-Lex, (2010a), *Treaty establishing the European Coal and Steel Community, ECSC Treaty* <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Axy0022>, Erişim tarihi: 22.10.2015
- Eur-Lex, (2010b), *Treaty establishing the European Economic Community, EEC Treaty - original text*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Axy0023>, Erişim tarihi: 22.10.2015

- Eur-Lex, (2010c), *Treaty of Maastricht on European Union* <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Axy0026>, Erişim tarihi: 24.10.2015
- Euronews, (2016), *Migrants could help tackle eurozone ageing population - Draghi*, <http://www.euronews.com/2016/06/09/migrants-could-help-tackle-eurozone-ageing-population-draghi>, Erişim tarihi: 03.08.2016.
- European Central Bank, (2015a), *European Central Bank*, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.en.html>, Erişim tarihi: 16.10.2015.
- European Central Bank, (2015b), *Economic and Monetary Union*, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.en.html>, Erişim tarihi: 19.10.2015.
- European Central Bank, (2015c), *How to calculate the minimum reserve requirements*, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/mr/html/calc.en.html>, Erişim tarihi: 21.10.2015.
- European Central Bank, (2015d), *Monetary Policy*, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>, Erişim tarihi: 21.10.2015.
- European Central Bank, (2015e), *The Eurosystem's instruments*, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/intro/html/index.en.html>, Erişim tarihi: 21.10.2015.
- European Central Bank, (2016), *Monetary policy*, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.en.html>, Erişim tarihi: 25.10.2016.
- European Commission, (2005a), *The European Constitution: Post-referendum survey in France*, Flash Eurobarometer No:171, Brüksel.
- European Commission, (2005b), *The European Constitution: post-referendum survey in The Netherlands*, Flash Eurobarometer No:172, Brüksel.
- European Commission, (2009), *Your Guide To The Lisbon Treaty*, http://eeas.europa.eu/archives/delegations/belarus/documents/more_info/your_guide_to_the_lisbon_treaty_en.pdf, Erişim tarihi: 15.10.2015.
- European Commission, (2011), *Background on the Euro Plus Pact, Information prepared for the European Council*, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/euro_plus_pact_background_december_2011_en.pdf, Erişim tarihi: 04.04.2016.
- European Commission, (2012), *Enlargement - Accession criteria*, http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.htm, Erişim tarihi: 18.10.2015.

- European Commission, (2014), *Balance of Payments*, http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/balance_of_payments/index_en.htm, Erişim tarihi: 21.03.2016.
- European Commission, (2015a), *European Commission*, http://ec.europa.eu/about/index_en.htm, Erişim tarihi: 16.10.2015.
- European Commission, (2015b), *European Financial Stabilisation Mechanism*, http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/efsm/index_en.htm, Erişim tarihi: 28.03.2016.
- European Council, (2015), *The European Council*, <http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>, Erişim tarihi: 28.12.2015.
- European Financial Stability Facility, (2015), *Key facts*, <http://www.efsf.europa.eu/about/key-figures/index.htm>, Erişim tarihi: 29.03.2016.
- European Parliament, (2015), *About Parliament*, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/20150201PVL00010/Organisation-and-rules>, Erişim tarihi: 03. 01.2016.
- European Stability Mechanism, (2014), *European Stability Mechanism By-Laws*, <https://www.esm.europa.eu/content/esm-laws>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Stability Mechanism, (2015a), *Financial Assistance*, <https://www.esm.europa.eu/financial-assistance>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Stability Mechanism, (2015b), *About The European Stability Mechanism*, <http://www.esm.europa.eu/about/index.htm>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Stability Mechanism, (2015c), *ESM programme for Spain*, <http://www.esm.europa.eu/assistance/spain/index.htm>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Stability Mechanism, (2015d), *ESM programme for Cyprus*, <https://www.esm.europa.eu/assistance/cyprus>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Stability Mechanism, (2015e), *ESM programme for Greece*, <http://www.esm.europa.eu/assistance/Greece/index.htm>, Erişim tarihi: 04. 04.2016.
- European Union, (1992), *Treaty On European Union*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN>, Erişim tarihi: 21.10.2015.
- European Union, (2015a), *EU Treaties*, http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_en.htm, Erişim tarihi: 16.10.2016.
- European Union, (2015b), *The history of the European Union*, http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_en.htm, Erişim tarihi: 18.10.2016.

- European Union, (2015c), *The Euro*, http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm, Erişim tarihi: 19.10.2016.
- European Union, (2016), *The economy*, https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_en, Erişim tarihi: 24.10.2016.
- Furceri, D. ve Mourougane, A., (2009), *The Effect of Financial Crises on Potential Output: New Empirical Evidence from OECD Countries*, OECD Economics Department Working Papers, No: 699, OECD Publishing.
- Garip, E., (2014), *AB Ekonomik ve Parasal Birliğine Giden Yol*, <http://akademikperspektif.com/2014/06/08/ab-ekonomik-ve-parasal-birlige-giden-yol/>, Erişim tarihi: 19.10.2015.
- Gök, A. vd., (2012), *2008 Yılında Meydana Gelen Ekonomik Krizin Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye'nin Diğer Akdeniz Çanağı Ülkelerine Göre Durumu*, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II Küresel Değişim ve Demokratikleşme, Malatya, ss. 1042-1060.
- Gürlesel, C. F., (2016), *Brexit ve Küresel Etkileri*, <http://www.moment-expo.com/brexit-ve-kuresel-etkileri>, Erişim tarihi: 24.10.2016.
- IMF, (2010), *Europe and IMF Agree €110 Billion Financing Plan With Greece*, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2010/car050210a.htm>, Erişim tarihi: 28.03.2016.
- İktisadi Kalkınma Vakfı, (2015a), *Avrupa Birliği Kurumları*, http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3&id=29, Erişim tarihi: 10.09.2015
- İktisadi Kalkınma Vakfı, (2015b), *Avrupa Birliği Tarihçe*, http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3&id=28, Erişim tarihi: 16.10.2015.
- İktisadi Kalkınma Vakfı, (2015c), *Ekonomik ve Parasal Birlik*, http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=31&id=230&anahtar=ekonomik%20ve%20oparasal%20birlik, Erişim tarihi: 19.10.2015.
- Kockerbeck, A. ve Oosterveld, B., (2011), *Moody's Inverstors Service*, https://www.moody's.com/research/Moodys-downgrades-Italys-government-bond-ratings-to-A2-with-a--PR_227333, Erişim tarihi: 17.03.2016.
- Konya Sanayi Odası, (2015), *Avrupa İşletmeler Ağı*, www.een.kso.org.tr/up/download/abparaeuro.doc, Erişim tarihi: 19.10.2015
- Lewin, A. ve Lin, C.-F., (1992), *Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite Sample Properties*, University of California San Diego Working Paper 92-23, University of California San Diego, Department of Economics.
- Madde14, (2016), *Uluslararası Sözleşmeler*, http://madde14.org/index.php?title=Kategori:Uluslararası_Sözleşmeler, Erişim tarihi: 12.08.2016.

- Mail Online, (2016), *Merkel's open door policy has brought 'chaos' to Europe, claims George Soros as German leader is blamed for Brexit over her failure to deal with migrant crisis*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3666511/Merkel-s-open-door-policy-caused-Britain-leave-EU-German-leader-blamed-Brexit-failure-deal-migrant-crisis-open-arms-immigration-policy.html>, Erişim tarihi: 04.08.2016.
- Mazurek, J., (2011), *Comparison of impacts of the financial crisis on the Czech Republic regions by cluster analysis*, 13 th International Conference on Finance and Banking, Czech Republic, ss:396-404.
- Mersch, Y., (2016), *Introductory remarks for the discussion panel 'The Future of the Euro'*, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2016/html/sp160903.en.html>, Erişim tarihi: 24.10.2016.
- Moore, C., (2016), *Charles de Gaulle knew it: Britain does not belong in the EU*, <http://blogs.spectator.co.uk/2016/05/charles-de-gaulle-knew-it-britain-does-not-belong-in-the-eu/>, Erişim tarihi: 04.08.2016.
- Niblett, R., (2016), *What Are the Big Challenges Facing Europe?*, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/what-are-big-challenges-facing-europe#>, Erişim tarihi: 26.10.2016.
- Open Europe, (2008), *The Lisbon Treaty and the European Constitution: A side-by-side comparison*, http://www.ecln.net/documents/lisbon/lisbon_-_constitution_side_by_side_open_europe.pdf, Erişim tarihi: 28.10.2016.
- Özbay, P., (1997), *Avrupa Para Birliği ve Euro*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Tartışma Tebliği No: 9702.
- Özer, A. vd., (2013), *2008 Global Krizinin Geçiş Ekonomilerindeki Etkilerinin Kümeleme Analizi ile İncelenmesi*, International Conference on Eurasian Economies, Russia, ss:565-573.
- Paksoy, P. ve Çolakoğlu, N., (2010), *Ekonomik Kriz Dönemlerinde Turizm ve Seyahat Endüstrisinin Tutumu*, International Conference on Eurasian Economies 2010, ss: 344-350, İstanbul.
- Pedroni, P., (1995), *Panel cointegration: Asymptotic and finite sample properties of pooled time series tests with an application to the PPP hypothesis*, Working Paper No.95-013, Indiana University, Department of Economics.
- Pereira, P. T. ve Wemans, L., (2012), *Portugal and the Global Financial Crisis – short-sighted politics, deteriorating public finances and the bailout imperative*, Working Paper, Technical University of Lisbon School of Economics and Management, Department of Economics.
- Pusti, M., (2013), *Krizlerin Anatomisi ve Türkiye'de 2001-2008 Finansal Ekonomik Krizleri Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Reinhart, C. M. ve Rogoff, K. S., (2009), *The Aftermath of Financial Crises*, National Bureau of Economic Research Working Paper No. 14656.
- Sayın, İ. H., (1998), *Avrupa Birliği Sayıştayı*, Sayıştay Cumhuriyetin 75'nci Yıldönümü Dizisi No.2, Ankara.
- Sönmez, P., (2015), *Avrupa Birliği'nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyalogu*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul .
- Spence, P., (2015), *China's yuan becomes world's fifth most used payment currency*, <http://www.telegraph.co.uk/finance/currency/11373715/Chinas-yuan-becomes-worlds-fifth-most-used-payment-currency.html>, Erişim tarihi: 24.10.2016.
- Stiglitz, J., (2016a), *The Real Issues Of The Eurozone And How To Solve Them*, <https://www.socialeurope.eu/2016/09/the-real-issues-of-the-eurozone-and-how-to-solve-them/>, Erişim tarihi: 25.10.2016.
- Stiglitz, J., (2016b), *The problem with Europe is the euro*, <https://www.theguardian.com/business/2016/aug/10/joseph-stiglitz-the-problem-with-europe-is-the-euro>, Erişim tarihi: 24.10.2016.
- Şemşit, S., (2010), *Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye'ye Yansımaları*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- T24, (2015), *Euro'dan çıkış zor*, <http://t24.com.tr/haber/eurodan-cikis-zor,294900>, Erişim tarihi: 25.10.2016
- TCMB, (2013), *Avrupa Merkez Bankası ve Ekonomik ve Parasal Birlik*, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/73c550c1-cf87-4104-8559-5efe575f8d73/AMB_ve_EMU.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=73c550c1-cf87-4104-8559-5efe575f8d73, Erişim tarihi: 20.09.2015.
- TDK, (2016), *Güncel Türkçe Sözlük*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57ada85b7bf635.17794520, Erişim tarihi: 12.08.2016.
- The Council of the EU, (2015a), *What does the Council of the EU do?*, <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/>, Erişim tarihi: 18.10.2015.
- The Council of the EU, (2015b), *COREPER I*, <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/>, Erişim tarihi: 18.10.2015.
- The Council of the EU, (2015c), *COREPER II*, <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-ii/>, Erişim tarihi: 18.10.2015.
- The Guardian, (2016), *EU referendum: full results and analysis*, <http://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2016/jun/23/eu-referendum-live-results-and-analysis>, Erişim tarihi: 04.08.2016.

- The Telegraph, (2016), *Angela Merkel's historic error on immigration*, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12193876/Angela-Merkels-historic-error-on-immigration.html>, Erişim tarihi: 03.08.2016.
- The Trumpet, (2016), *The Fall of Merkel and Rise of a New Germany*, <https://www.thetrumpet.com/article/13658.2.0.0/society/immigration/the-fall-of-merkel-and-rise-of-a-new-germany>, Erişim tarihi: 03.08.2016.
- Uçar, Ö., (2012), *Yunanistan'ın Euro Bölgesinden Ayrılmasının Olası Ekonomik Etkileri*, Avrupa Birliği Bakanlığı Çalışma Raporu, http://www.ab.gov.tr/files/EMPB/grexit_impact_on_turkey_print_version.pdf, Erişim tarihi: 16. 03.2016.
- UN DESA, (2016), *International Migration Report 2015 Highlights*, New York, UN Department of Economic and Social Affairs.
- UNHCR, (2009), *Mülteci Kimdir?*, <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=29>, Erişim tarihi: 12.08.2016.
- UNHCR, (2016), *Mülteciler*, <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=72>, Erişim tarihi: 12.08.2016.
- USAK, (2011), *Mayınlı Arazide Yürümenin Adı: Suriye'de Değişimi Zorlamak*, USAK Raporları No.11-04, Ankara.
- Volz, U. (2012). *Lessons of the European Crisis for Regional Monetary and Financial Integration in East Asia*, Asian Development Bank Institute Working Paper No:347, Tokyo.
- Wammen, N., (2013), *Enlargement Remains a Driver of Change, 20 Years that Changed Europe The Copenhagen Criteria and The Enlargement of the European Union Conference Report*, ss:5-7.
- Wintour, P., (2016), *UK voted for Brexit – but is there a way back?*, <http://www.theguardian.com/politics/2016/jun/29/uk-voted-for-brexit-but-is-there-a-way-back>, Erişim tarihi: 08.08.2016.
- Yazgan, A, (2003), *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Avrupa Merkez Bankaları Sistemine Uyumu*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Engin Çenberci
Doğum Yeri ve Yılı : İzmir / 28.07.1978
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Hava Harp Okulu / Endüstri Mühendisliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi / Uluslararası İlişkiler

Yabancı Dil ve Düzeyi :

1. İngilizce (KPDS:90 / 2009)

İş Denevimi :

1. Türk Hava Kuvvetleri-Subay (2001-Halen)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

1. Makaleler

1.1. Çenberci, E., (2013), Yunanistan Borç Krizi ve Türk - Yunan Turizmine Etkileri (2011 Yılı İncelemesi), *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, (7), ss:106-121.

1.2. Çenberci, E., (2014), Euro'nun Geleceği ve Grexit, *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 3 (6), ss:32-38.

1.3. Çenberci, E.. (2014), The Effects of European Economic Crisis to China-European Union Economic Relations, *Global Journal of Research Analysis*, 3 (3), ss:172-173.

2. Sempozyumlar

2.1. Çenberci, E., “*The Effects Of European Economic Crisis To China-European Union Economic Relations*”, Las Vegas International Academic Conference, 15-77 October 2012, Las Vegas, NV,U.S.A.

2.2. Çenberci E.; “*Greece Debt Crisis And Its Effects On Turkish-Greek Tourism (2011 Survey)*”, Las Vegas International Academic Conference, 15-77 October 2012, Las Vegas, NV,U.S.A.

2.3. Çenberci E. “*Euro’s Future ve Grexit*”, Forum on Studies of Society (FSS), International Conference on Social Sciences and Humanities, 31 March 2016, Craiova, Romania